

FCCCEORGANVM!

37

januar 2025

Ars organi Sloveniae

Vsebina / Contents

Ars organi Sloveniae v letu 2024 [3]

Pregled gradiv pred obnovo orgel v blejski župnijski cerkvi
leta 2015 (Ob 10-letnici) [11]

Naslovnica / Cover: Vurnikova risba pročelja južne omare
blejskih župnijskih orgel. (Arhiv Narodne galerije)

ECCE ORGANVM!

Obvestila Ars organi Sloveniae

ISSN 2463-9397

37 - januar 2025

<https://glej.orgle.si/>

Izdaja Jarina Bohinj

Pripravil in uredil Jurij Dobravec

Besedilo, ilustracije in oblika so avtorske.

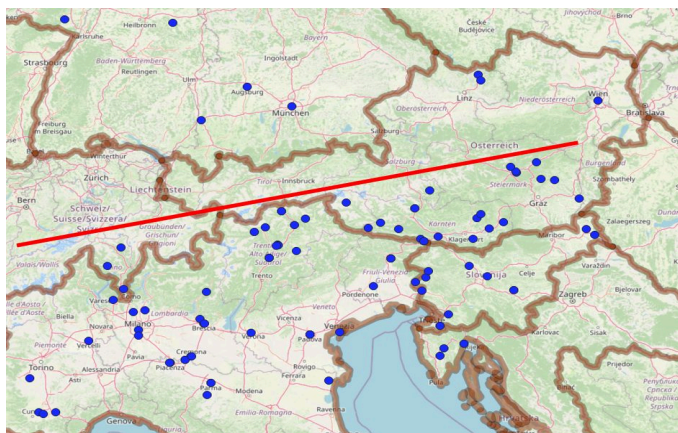
Uporaba dovoljena samo po predhodnem
dovoljenju.

Ars organi Sloveniae

v letu 2024

Podobno kot pretekla, je tudi leto 2024 zaznamovano predvsem z raziskavo srednjeveških upodobitev orgel na širšem območju vzhodnih Alp in drugod po Evropi. Glavni cilj raziskave je prispevati k poznavanju tehničnih in akustičnih podrobnosti orgel, ki so razvidne iz upodobitev. Časovno je raziskava omejena s koncem srednjega veka in se s tem postavlja na sam začetek razmaha te značilno evropske kulture. Tri delovne ugotovitve izstopajo. Prvič, za razliko od podob v poslikanih rokopisnih knjigah, ki jih muzikologi po Evropi za analize najpogosteje uporabljajo, podobe na steno, ki prevladujejo na območju vzhodnih Alp, omogočajo podobno analizo značilnosti. Drugič, kultura, povezana z orglami in njihovim upodabljanjem, se je časovno širila od severnoitalijanskih mestnih držav proti Alpam in se na glavnem grebenu Alp praktično ustavila; ugotovitev je podprta z metodo dinamično-časovnega zemljevida, ki je bila z referatom *Geography of the medieval portable organs* na konferenci

Slika 1 Upodobitve srednjeveških portativov so značilno pogostejše v krajih na južnih pobočjih Alp kot na severnih.

Rezultati manjše raziskave o (ne)realizmu upodobitev orgel in percepciji orgel treh izbranih skupin ustvarjalcev podob (srednjeveški slikarji, šolska mladina in umetna inteligenca) so bili pod naslovom *Surrealism of Organ Perception from the Middle Ages to Artificial Intelligence* avgusta predstavljeni na konferenci Laughing your staves off: irony, satire, and parody in visual representations and narratives of music, ki jo je na Dunaju organiziralo mednarodno združenje za glasbeno ikonografijo RIdIM (Repertoire international d'Iconographie Musicale).

Podatkovna zbirka *Ars organi Sloveniae* je bila dopolnjena s podatki o novih orglah. Za letos načrtovan dodatek knjigi *Orgle Slovenije* je zaradi intenzivnosti drugih projektov prestavljen v prihodnje obdobje. Nadaljuje pa se projekt evidentiranja orgel slovenskih orglarjev zunaj Republike Slovenije. Kabinetno delo je obsegalo obdelavo gradiv o življenju orglarjev (Bilich, Kuher, Turk). Teren je bil omejen na avstrijsko deželo Koroško. Začeli so se dogovori za sistematični pregled Tržaške in Goriške, z delujočimi orglarji pa načrti za vključitev njihovih podatkov o orglah iz tujine v zbirko in načrtovano reprezentativno izdajo o izjemnih uspehih slovenske orgelske kulture in znanja po svetu.

V povezavi s projektom obnove Milavčevih orgel ljubljanske stolnice so bili objavljeni članki v revijah *Cerkveni glasbenik* in *Cerkev* danes ter pripravljena razstava ob *150-letnici rojstva Ivana Milavca*, ki je bila novembra in decembra na ogled postavljena v stolnici.

Slika 3 Šest panojev razstave o orglarju Ivanu Milavcu in njegovem delu, predvsem o orglah v ljubljanski stolnici.

Na mednarodnih Dnevih orgel na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani je bil predstavljen referat *Orgelski pozitiv na Slovenskem – od srednjeveške podobe do sodobne komorne igre*.

Kot zunanji izvedenci smo bili vključeni v projekt *Sonora* (sonora.dh.gu.se), ki ga s partnerji izvaja Univerza v Goteborgu na Švedskem. Cilj projekta je evidentirati, digitalizirati, analizirati in spletno predstaviti pisna arhivska gradiva o orglah. V prvi fazi je bil obdelan del švedskih arhivov, ambicije projekta in informacijskega sistema pa so mednarodne. Na delavnici smo predstavili strukturo podatkovne zbirke *Ars organi Sloveniae*.

Revija *Ecce organvm!* je redno izšla štiri krat. Številke so v letu 2024 skupaj obsegale 334 strani strokovnega branja in dokumentarnega gradiva. Obseg je podoben lanskemu. Spletno stran www.orgle.si obišče dnevno med 73 (povprečje avgust) in 100 obiskovalcev (povprečje februar). V spletni koledar smo ujeli napovedi za 78 orgelskih dogodkov (lani 73).

Delovno ekipo je 27. avgusta 2024 v svojem 84. letu zapustil dr. Edo Škulj. Bil je neutrujen sodelavec, zbiratelj, prevajalec, urednik in recenzent, živa orgelska enciklopedija, (pre)blag kritik in zavzet sogovornik. V popotnico je bilo v oktobrski številki *Ecce organvm!* objavljeno nedokončano besedilo njegove druge načrtovane disertacije *Orgle kot liturgični instrument*.

Slika 4 Utrinek iz Edove nekdanje delovne sobe.

Ars organi Sloveniae in 2024

Similarly to previous years, the year 2024 was dominated by the study of medieval organ depictions in the Eastern Alps and elsewhere in Europe. The primary purpose of the research is to contribute to our understanding of the technical and auditory features of the organs as depicted. The research is limited to the end of the Middle Ages, placing it at the very beginning of the growth of this uniquely European civilisation. Three workable discoveries stand out. First, unlike the images in illuminated manuscript volumes, which are commonly used for analysis by musicologists throughout Europe, the wall images that dominate the Eastern Alps allow for detailed character analysis. Second, the culture linked with organs and their portrayals expanded throughout time from northern Italian city-states to the Alps, eventually stopping at the main ridge of the Alps. The dynamic-temporal map method, described in the paper *Geography of the medieval portable organs* at the *Mapping Music History* conference in March at the University of Aberdeen in Scotland, lends support to the finding. Third, the image of the portative at Mirna in the Dolenjska region shows one of the earliest depictions of a full-chromatic keyboard. Among more than two thousand medieval images recorded thus far, it seems also the most faithful artistic representation of the famous Henri Arnaut's technical sketches and descriptions, which was left to the history of organs with by, and is considered a central reference of late medieval organology. The tonal range of the Arnaut and Mirna portatives is likewise perfectly congruent with the tonal range graphically depicted as required for the performance of compositions from the Buxheimer Orgelbuch collection.

Fieldwork for the study of medieval organ depictions was conducted in southern France, northern Italy, northern France and southern Belgium, as well as Bavaria. By the end of 2024, the European database will have 2040 records on

organ visualisations. Each entry now includes at least the name of the location, date claimed in literature, recognised artistic technique, and coordinates. For more than half of the records, pictures and/or comparable image reproductions of different quality have been acquired for internal use.

Slika 5 Primerjave podob orgel iz treh obdobj.

The results of a small-scale study on the (non)realism of organ depictions and organ perception by three selected groups of image creators (medieval painters, schoolchildren and artificial intelligence) were presented in August under the title *Surrealism of Organ Perception from the Middle Ages to Artificial Intelligence* at the conference *Laughing your staves off: irony, satire, and parody in visual representations and narratives of music*, organised in Vienna by the RIDIM (Répertoire International d'Iconographie Musicale) association.

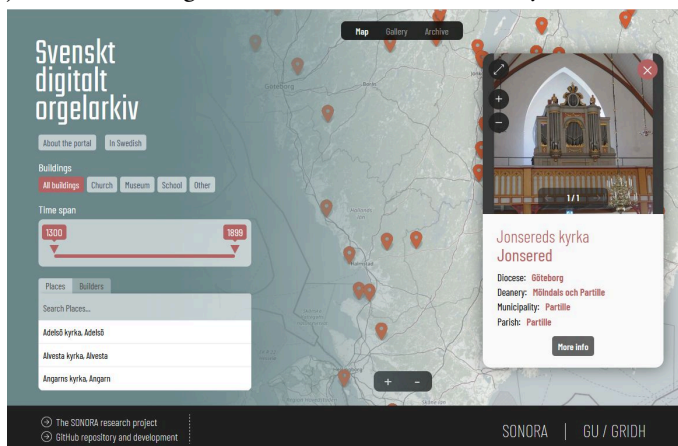
The *Ars organi Sloveniae* database has been updated with information on new organs. The anticipated addition to the book *Organs of Slovenia* for this year has been pushed back to a later date due to the intensity of other initiatives. The project to document the organs of Slovenian organ builders outside of the Republic of Slovenia continues. The cabinet

work involved processing materials about the lives of organ builders (Bilich, Kuher, and Turk). The field-work was restricted to the Austrian province of Koroška/Carinthia. Arrangements have been made for a systematic review of the Trst/Trieste and Gorica/Gorizia regions, as well as plans with current active organ builders to include their data on organs from abroad in the collection and a planned representative publication on Slovenian organ culture's successes and knowledge around the world.

In connection with the project of restoring the Milavec organ in the Ljubljana Cathedral, articles were published in the magazines *Cerkveni glasbenik* and *Cerkev danes*, and an exhibition was prepared to commemorate Ivan Milavec's 150th birthday, which was displayed in the cathedral in November and December.

A paper titled *Positive Organ in Slovenia - from the Medieval Image to Contemporary Chamber Music* was presented at the University of Ljubljana's Academy of Music during the International Organ Days.

As external specialists, we participated in the Sonora project (sonora.dh.gu.se), which was carried out by the Univer-

Slika 6 Projekt SONORA na Univerzi v Gotborgu na Švedskem.

sity of Gothenburg in Sweden in collaboration with partners. The project's goal is to capture, digitise, analyse, and share written archival materials regarding organs online. In the initial phase, a portion of the Swedish archives were processed, but the project's and information system's goals are global. At the session, we demonstrated the *Ars organi Sloveniae* database's three-level structure.

Ecce organvm! was published on a three-monthly basis. In 2024, the issues included 334 pages of professional reading and documentary material. The volume is comparable to last year. The website www.orgle.si receives between 73 and 100 visits each day. We have included announcements for 78 organ events in our web calendar (73 last year).

Slika 7 Naslovnice štirih številk revije Ecce organvm!

In memoria

On the 27th of August, Dr. Edo Škulj passed away. He was a diligent collaborator, collector, translator, editor, and reviewer, a living organ encyclopedia, a (too) moderate critic, and an engaging companion. The unfinished text of his second planned dissertation, *Organ as a Liturgical Instrument*, appeared in the October edition of *Ecce organvm!*.

Pregled gradiv pred obnovo orgel v blejski župnijski cerkvi leta 2015

(Ob 10-letnici)

Jurij Dobravec

1 Uvod

Obsežnejše obnove orgel so strokovno in organizacijsko zahtevni postopki, pri katerih je treba upoštevati zakonodajne, zgodovinske, tehnične in finančne okoliščine, nezamisljivo, če ne celo na prvem mestu, pa so pričakovanja glasbenikov in poslušalcev orgelske glasbe, pogosto značilno slogovno vezane na določen tip orgel. Ker so orgle v umetnostnozgodovinskem in glasbenoakustičnem pogledu lahko umetniški izdelek, se je pri generalni obnovi potrebno v kar največji možni meri ozirati na njihove prvotne ustvarjalce. To še posebej velja za historična glasbila, kamor večina držav uvršča vso tehnično opremo, ki je starejša od 100 let.

V Sloveniji je praksa izdelave podrobnejših konservatorskih oziroma restavratorskih načrtov za orgle relativno redka. Če ga kdo zahteva, ga najpogosteje pripravijo kar izvajalci del sami, oziroma takšen načrt predstavlja kar orglarjevo poslovno ponudbo s predračunom. Tak načrt vsebuje kratek pregled stanja in okvirni delovni načrt, ki je prilagojen presoji danih možnosti v povezavi z višino razpoložljivih sredstev, pričakovano časovnico in kapacitetami izvajalca. S takšnim načrtom vsekakor lahko pospešimo pripravljalna in izvedbena dela, vendar smo žal smo s takšno prakso v preteklih nekaj desetletjih žal izgubili veliko dragocene dediščine.

Gradivo je bilo pripravljeno med leti 2013 in 2015 za namen projekta obnove orgel v župnijski cerkvi na Bledu. Ob 10-letnici je prvič javno objavljeno.

V Sloveniji je namreč opazna relativno nizka stopnja institucionaliziranega spomeniškovarstvenega znanja o orglah in orgelski krajini nasploh. Šele takšno znanje bi omogočilo neodvisen pregled stanja, neodvisno načrtovanje in predvsem neodvisen nadzor. Pristojne službe pa se v svojih mnenjih in odločbah, ki jih po zakonodaji morajo izdajati za posege v materialno kulturno dediščino, konkretnim rešitvam ali smernicam pogosto izognejo, investitorja napotijo na cerkvene komisije, včasih kar na izvajalca ali v najboljšem primeru na Orgelsko društvo Slovenije. Slednje sicer kot nevladna in neprofitna organizacija med člani premore nekaj solidnih poznavalcev orgel, nikakor pa nima vzpostavljene organizacijske strukture za sodelovanje v uradnih upravnih postopkih. Podobno tudi na škofijah oziroma na ravni Slovenske škofovske konference za področje orgel ni videti, da bi sistematično pripravljali celovita gradiva, obnovitvena dela pomagali načrtovati in jih kasneje nadzorovali na podlagi podatkov in preverljivih dejstev.

Kot poskus priprave znanih podatkov in preverljivih zgodovinskih ali materialnih dejstev, je bilo med leti 2013 in 2015 zbrano gradivo o orglah v blejski župnijski cerkvi svetega Martina, ki jih je leta 1910 izdelal ljubljanski orglar Ivan Milavec. Pisno gradivo in prepisi dokumentov so zbrani iz različnih objavljenih ali neobjavljenih virov. Tehnični podatki so delno zbrani iz tehnične dokumentacije iz časa gradnje, v izdatni meri pa pripravljene v času neposredne priprave in za potrebe te razprave.¹

Želja pripravljalcev je bila, da z izdelkom upravljalcu, pripravljalcem uradnih dokumentov, ponudnikom del in nadzornikom omogočijo kar najboljši vpogled v stanje in okoliščine nastanka orgel ter stanja v času tik pred obnovo. Pregled tako posredno ali neposredno nakazuje na dobre in manj dobre strani glasbila ter pomanjkljivosti, ob katerih se je od izbranih izvajalcev pričakovalo, da jih uredijo, oziroma se do

¹ Gradivo o Ivanu Milavcu, ki je bilo odkrito po obnovi, v tem elaboratu ni upoštevano.

njih opredelijo, če ureditev stanja zgodovinsko ni upravičena, tehnično ni možna ali praktično nesmiselna.

2 Lokacija in upravljalec

Bled, Slovenski trg, župnijska cerkev svetega Martina, Katastrska občina Bled (Grad), parcelna številka 1.

Lastnik in upravljalec je Župnija Bled, Slovenski trg 1, 4260 Bled.

3 Predpisi

Kulturno dediščino cerkve svetega Martina obravnavata dva pravna sistema, in sicer državno pravo (na državni in lokalni ravni) in cerkveno pravo.'

3.1 Državni predpisi in predpisi lokalne skupnosti

*Zakon o varstvu kulturne dediščine*² dediščino opredeli kot »dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas«.³

Zakon v prvem členu dediščino deli na materialno in živo dediščino. Materialno dediščino sestavljata premična in nepremična dediščina. Orgle, ki so po slovenskih cerkvah praviloma nameščene na dvignjenem balkonu, ki mu rečemo kor, so sicer uvrščene v kategorijo premične dediščine, vendar je ta nepremakljivo fizično in akustično vezana na določeno zgradbo.

Premično kulturno dediščino, ki je v javni lasti, po zakonu hranijo in upravljajo muzeji in njim sorodne ustanove, ki

2 Uradni list RS, št. 16/2008 15. 2. 2008.

3 Zakon o varstvu kulturne dediščine, 2. odstavek 1. člena.

imajo po zakonu to pooblastilo. Premična dediščina v zasebni lasti, kamor uvrščamo cerkvene orgle, je »za ohranjanje kulturne in nacionalne identitete ter vzgojo k estetiki in kulturni zavesti deležna posebne pozornosti. Njen lastnik ali posestnik naj jo skuša z ustrezno skrbjo čim boljše ohranjati, da bo ohranila svoj avtentični videz, pričevalnost in vrednost. Dediščina v bivalnem in delovnem okolju oplemeniti naša estetska občutja, nam vrača zgodovinski spomin in ustvarja vzdušje. Ker lastništvo premičnin, ki imajo posebno vrednost za slovensko kulturno dediščino, včasih prinaša določene obremenitve, obstajajo pravne možnosti dodelitve statusa takšnim predmetom. Uvrščanje v nacionalno bogastvo in razglasitev za kulturni spomenik zagotavlja lastniku tudi določene ugodnosti. Želimo si, da bi zasebniki, zbiratelji in vsi, ki imajo v posesti premično kulturno dediščino, le-to občutili kot posebno vrednoto. [...] Premični spomeniki v lasti Rimskokatoliške cerkve so večinoma ostali na prvotni lokaciji v cerkvi ali župnišču.«⁴

Cerkev svetega Martina na Bledu je spomenik lokalnega pomena, vpisan v nacionalni register dediščine pod evidenčno številko 904.⁵ Zanj velja *Odlok o razglasitvi cerkve sv. Martina na Bledu za kulturni spomenik lokalnega pomena*.⁶ Enota ima umetnostno-arhitekturni in zgodovinski pomen za Občino Bled, zato jo razglajamo za kulturni spomenik lokalnega pomena z lastnostmi arhitekturnega in umetnostnega spomenika ter spomenika oblikovane narave. Peti člen odloka navaja varstveni režim, ki določa:⁷

- varovanje kulturno-zgodovinskih, arhitekturnih, likovnih ter ambientalnih vrednot v celoti, njihovi izvirnosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na spomenik,

4 Muzejska dejavnost in varstvo premične kulturne dediščine www.mk.gov.si 2013-11-05)

5 Register nepremične kulturne dediščine (www.mk.gov.si, 2013-11-05)

6 Odlok o razglasitvi Cerkve sv. Martina na Bledu za kulturni spomenik lokalnega pomena. Odlok občine Bled Št. 01505-11/2003, Ur. list RS 13/2004, 12. 2. 2004.

7 Odlok o razglasitvi cerkve sv. Martina ... 5. člen

- prepoved vseh posegov v zaščitene tlorise, gabarite stavb, arhitekturne člene in opremo ter poslikave, razen vzdrževalnih posegov, ki jih s predhodnim kulturno-varstvenim soglasjem odobri Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljnjem besedilu: pristojni zavod) in za potrebe sakralne namembnosti spomenika,
- prepoved posegov v odprti prostor in njegove tlorisne značilnosti z razporedi stavb in drevja razen vzdrževalnih del, ki so odobrena s predhodnim kulturno-varstvenim soglasjem zavoda,
- v območju spomenika je prepovedano posegati v prostor s postavljanjem objektov trajnega in začasnega značaja, vključno z nadzemno infrastrukturo ter nosilci reklam, razen v primerih, ki jih s predhodnim kulturno-varstvenim soglasjem odobri pristojni zavod.

Zavarovano območje je namenjeno:

- trajni ohranitvi kulturnih, arhitekturnih, likovnih in krajinskih vrednot,
- povečevanju pričevalnosti kulturnega spomenika,
- prezentaciji kulturnih vrednot,
- učno-demonstracijskemu delu,
- znanstveno-raziskovalnemu delu.

Imetniki spomenika morajo z njim ravnati kot dobri gospodarji, ga vzdrževati na lastne stroške, oziroma ohranjati njegovo substanco, podobo in položaj v okolici, varovati spomenik pred nevarnostjo delovanja naravnih sil ali človeškega ravnanja ali pa jih prepustiti strokovni organizaciji.

Za vsak poseg v spomenik, njegove dele, opremo in vplivno območje spomenika je potrebno pridobiti kulturno-varstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, Območna enota Kranj.⁸ Razvojna usmeri-

⁸ Odlok o razglasitvi cerkve sv. Martina ... 7. člen.

tev za kulturni spomenik Cerkev sv. Martina na Bledu je ohranitev sakralne in kulturne namembnosti ter postopno restavriranje poslikav in opreme.⁹ Za strokovne naloge varstva je pristojen Zavod za varovanje kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj.

3.2 Cerkvena navodila

Nadškofija Ljubljana ima za odločanje v zvezi s kulturno dediščino vzpostavljene notranje upravne mehanizme. Na strokovnem področju načelno tesno sodeluje s pristojnimi državnimi ustanovami in praktično v vseh primerih dosledno upošteva njihova mnenja in določitve. Na področju obnov premične kulturne dediščine nadškof ordinarij občasno ustanovi posebno komisijo ali izbere posameznega svetovalca. Svetovalec ali komisija tako pripravi navodila, ki so za investitorja v objektih slovenske Katoliške cerkve obvezujoči. Komisija, njeni pooblaščen člani ali posamezni zunanji svetovalci običajno tudi spremljajo izvajanje projekta, sodelujejo pri končnem prevzemu napišejo poročilo. V primeru orgel gre običajno za prevzemni in kolavdacijski zapisnik.

Škofija Koper, ki je del Nadškofije Ljubljana, je leta 2012 pripravila *Pravilnik komisije za sakralno dediščino*.¹⁰ Pravilnik sam na sebi presega svoj naslov, saj ne govori le o procedurah delovanja komisije (KSD) in njenih pristojnostih (predvsem soglasju), ampak v večji meri o vsebinskih in proceduralnih zadevah, ki obvezujejo investitorja. Čeprav Pravilnik teritorialno oziroma formalno ne velja za Župnijo Bled, je vsebina dokumenta izjemno dragocena in smiselno uporabna. 10. člen določa, da je soglasje KSD je potrebno pridobiti v primeru premične sakralne dediščine:

- a) pri restavraciji fresk, stenskih in stropnih ornamentov, štukatur, ostale dekoracije, oltarjev in njihovih delov, vitrajev, krstilnikov, portalov in kamnitih vhodov ter vrat;

⁹ Odlok o razglasitvi cerkve sv. Martina... 9. člen.

¹⁰ Pravilnik komisije za sakralno dediščino, Škofija Koper, 4. januarja 2013 (<https://skofija-koper.si/komisija-za-sakralno-dediscino/>; dostopano 2025-11-05)

- b) pri restavraciji slik, kipov, liturgičnih paramentov (npr. kelihi, monštrance, svečniki, itd.), cerkvene opreme, starejših knjig, sakralnega pohištva (orgel in njihovih omar, zakristijskih omar, korov, klopi, spovednic, prižnic, križevega pota);
- c) pri premikanju ali odstranitvi umetniških del in sakralne opreme z njihovega originalnega mesta v druge stavbe ali na druge lokacije (npr. v drugo cerkev, v župnišče, škofijski muzej, itd.);
- d) pri postavitvi ali izdelavi novih umetniških del v cerkvah (tudi, če gre za donacije), križevih potov, kipov, slik, vitrajev, bander, lestencev, okrasikov, fresk, mozaikov, vrat iz različnih materialov.
- e) pri odtujitvi premičnin, ki so v inventarju določene kot dragocenosti, starine ali umetnine.

V 12. členu Pravilnik opredeljuje, odločbo ordinariata: »Soglasje, ki ga izda KSD, je pogoj za pridobitev ordinarijevega dovoljenja. KSD bo ustrezna navodila in soglasje posredovala v roku 30 dni od sprejetja vloge.«

Pravilnik ima dve prilogi, ki sta prav tako vsebinsko uporabni. Navodila komisije za sakralno dediščino¹¹ vsebujejo kratek opis procedure, ki jo ordinariat narekuje investitorju in splošne napotek za ravnanje v skladu s civilno zakonodajo. Navedene so tudi ključne točke postopkov, kjer je poudarek na nepremični dediščini oziroma konkretno pri gradbenih posegih. Za potrebe premične dediščine so navodila uporabna smiselno posredno. *Obrazec za pridobitev soglasja komisije za sakralno dediščino*¹² vsebuje sistematično in enostavno razdeljen pregled načrtovanih del, ki jih investitor namerava izvajati na sakralnih objektih, pri čemer je poudarek na prilogah, ki jih ta pošlje v pregled komisiji.

Obrazec s podobnim namenom je izdala Nadškofija Ljubljana (za celotno državo) kot prilogo publikaciji Župnijska

11 Škofija Koper, Navodila komisije za sakralno dediščino (<https://skofija-koper.si/komisija-za-sakralno-dediscino/>)

12 Škofija Koper, Obrazec za pridobitev soglasja komisije za sakralno dediščino (<https://skofija-koper.si/komisija-za-sakralno-dediscino/>, dostop 2025-11-05).

pisarna¹³ leta 1988, ki jo župnijski uradi še uporabljajo pri svojem poslovanju. Iz objave celotnega besedila takratnega Zakona o varstvu kulturne dediščine pa lahko sklepamo, da je škofija upravljalce v primerih posegov v sakralno dediščino napotila na državne urade.

4 Uvodna beseda o orglah

Orgle v farni cerkvi svetega Martina na Bledu je leta 1910 izdelal ljubljanski orglar Ivan Milavec. Bil je cenjen mojster, ki je naredil skupaj 37 orgel, na primer v ljubljanski stolnici, v Begunjah, na Breznici, na Dovjem, v Kamniku, v Žireh, ter po drugih krajih v Sloveniji in na Hrvaškem ter ene v Avstriji. Blejske orgle so postavljene na prostornem koru nad glavnim vhodom v cerkev in so vgrajene v dve veliki omari, ki ju je izdelal radovljiški podobar Janez Vurnik. Imajo 32 registrov. Igralnik je samostojec in ima dve manualni in pedalno klaviaturo. Prenos je pnevmatski, sapnice pa s stožci.

Blejske župnijske orgle se največ uporabljajo pri bogoslužju, cerkvenih in zasebnih slovesnostih, predvsem porokah, in koncertih. V preteklih obdobjih je znano več solističnih orgelskih koncertov, ki so bili zaradi nedelovanja posameznih delov orgel v desetletjih pred obnovo vse bolj okrnjeni. Na tehnične pomanjkljivosti in dotrajanost so poleg domačih glasbenikov tako doslej opozarjali številni obiskovalci, predvsem organisti, uglasjevalci in zborovodje gostujočih zborov in inštrumentalnih skupin. Funkcionalna ureditev je bila zato nujna zaradi redne liturgične rabe inštrumenta in slovesnosti z gostujočimi organisti, ki v takšnem kraju kot je Bled pričakujejo polno funkcionalno glasbilo. Po pričakovanjih naj bi prenovljen inštrument ponovno omogočal kakovostne glasbene dogodke. V preteklih petih letih je zato župnija k ogledu načrtno vabila tuje in domače strokovnjake za orgle, priznane koncertne organiste in poznavalce orgelske glasbe.

13 Župnijska pisarna, več avtorjev, Ljubljana 1988.

5 O nekdanjih orglah

Podatek o najstarejših znanih orglah v prejšnji blejski župnijski cerkvi je zapisan v Inventarju iz leta 1848,¹⁴ kjer v poglavju Grätschaften pod številko 8 navaja »*Kleine orgel mit fünf Registern.*« Kopija Inventarja ima navedbo »8. *Eine leine orgel mit fünf Registern.*«¹⁵ Glede na dejstvo, da župnijski inventar iz leta 1816 orgel ne navaja, lahko sklepamo, da jih je močno predelana nekdanja gotska cerkev dobila v obdobju med 1816 in 1848. Takrat sta na tedanjem Kranjskem bila najbolj aktivna kamniški orglar Peter Rumpel in Johann Gottfried Kunath, ki je imel delavnico v Ljubljani.

O naslednjih orglah piše Josip Levičnik leta 1859: »*V Gradu ob Bleškem jezeru so postavili to poletje nove orglje. Veljale so 1600 gld. Naredil jih je Peter Rojc iz Podbrezj, ki se je že večkrat v svojim delu zvedeniga mojstra skazal. Tudi na Koroškem že mnogo njegovih del cerkve zaljša, med drugim izverstne orglje na Žihpoljah ob Dravi.*«¹⁶

Zgodnja Danica je leta 1864 prinesla vest: »*L. 1859 je cerkev dobila dobre in lične orgle s 17 spremeni, ki jih je delal mojster Peter Rojic in stanejo 1600 gold. Ravno tisto leto spomladi je mojster Juri Pirc dogotovil uro za 500 gold.*«¹⁷ Kakšne so bile te orgle delno izvemo iz kasnejše ponudbe,¹⁸ ki jo je radovljiški orglar Anton Darnič pripravil za »*napravo novih orgel v cerkev na Blejski otok*« 4. marca 1912. V otoških orglah so namreč prvotno nameravali uporabiti piščali iz starih župnijskih orgel. Takrat so bile sicer Rojčeve orgle že razdrte, vendar je mogoče iz Darničevih opisov sklepati, kakšne piščali so imele, iz tega pa ugotoviti dispozicijo:

Principal 8'

Burdon 8'

14 rokopis; Nadškofijski arhiv Ljubljana, arhivska gradiva Župnije Bled, spisi F2

15 rokopis; Nadškofijski arhiv Ljubljana, arhivska gradiva Župnije Bled, spisi F2

16 Zgodnja Danica: katoliški cerkveni list (09.06.1859), letnik 12, številka 12. (<http://www.dlib.si>)

17 Zgodnja Danica: katoliški cerkveni list (10.09.1864), letnik 17, številka 26. (<http://www.dlib.si>)

18 rokopis, arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

Salicional 8'
 Flauta maior 8'
 Octav 4'
 Fauta minor 4'
 Viola 4'
 Quint 3'
 Superoktav 2'
 Flaute 2'
 Mixtur 2 2/3'
 Kornet 1 1/3
 Subbass 16'
 Oktavbas 8'
 Quintbas 6'
 Koralbas 4'
 Pedalna zveza I-P

Rojčeve orgle so stale na koru nad glavnim vhodom. Kor je segal zadaj čez celotno širino cerkve, ki je bila dolga 22 m in široka 9 m. Iz ohranjene skice tlorisa je razvidno, da je bil kor globok okrog tretjine širine, torej 3 m. Iz fotografije cerkvene stavbe, posnete okrog leta 1904, je razvidno, da je bila zahodna stena cerkve zelo visoka in brez oken, zvonik pa ob južnem boku. Te arhitekturne podrobnosti cerkve in ugotovljena velikost kažeta verjetnost, da so bile orgle postavljene tesno ob zahodno steno, igralnik pa je bil s sprednje strani. Če bi namreč bila orgelska omara vgrajena v sredinski del korne ograje, kot to poznamo pri večini Rojčevih nekoliko manjših opusov, bi moral biti igralnik zadaj ali ob strani, na omenjenem tlorisu pa manjkal srednji del ograje. Najbolj logično se tako zdi, da so orgle stale v samostojni omari podobne velikosti kot je še ohranjena Rojčeva npr. v Žihpoljah. Za samostojno omaro delno priča tudi dejstvo, da so jih kasneje postavili na novi kor – če bi bila orgelska omara prvotno vgrajena v korno ograjo, bi to zahtevalo dodatno predelavo, kar bi orglarsko podjetje Bratov Zupan gotovo navedlo na obračunu del.

Igralnika v Žihpolju in v Železnikih sta bila samostoječa oziroma prigradena v korno ograjo. V Velesovem je stal (če je na fotografiji iz 50-ih let izviren) povsem samostojno.¹⁹ Kako je bilo na Bledu, ni povsem jasno. Če je bil vgrajen v orgelski omari, je bil bolj verjetno na južni strani orgelske omare, kot imajo to skoraj vsi znani Rojčevi inštrumenti.²⁰ To bi tudi pomenilo, da je bil prostor za pevce na južni strani. Na severni, pri vhodu na kor, pa so bile najbrž klopi za vernike. Druga možnost je, da je bil vdolan v korno ograjo, vendar iz tlorisa cerkve tega ni mogoče potrditi prav podobno kot pri omari. Tudi Zupanov obračun pri ponovni postaviti izrecno ne omenjajo igralnika, čeprav je ta delavnica znana po tem, da so pri večini orgel, ki so jih kakorkoli obdelovali, igralnik zamenjali za svojega in pri tem preuredili mehaniko.

Celoten kor je bil po risbi tlorisa sodeč spodaj obokan, torej kamnit. Proti ladji sta ga podpirala dva stebra, zadaj pa je bil vpet v steno oziroma bil podprt s tesno prilegajočimi (pol)stebri.²¹ Cerkvena notranjost je bila visoka. Leta 1684 so namreč odstranili stari lesen strop, povišali stene, strop obokali na okroglo iz mehkega kamna in ga na novo prebarvali s cvetnimi motivi.²² Morda je bil takrat zgrajen tudi kamniti kor, zaradi katerega so poškodovali nekaj fresk na zahodni in severni steni ladje.²³ Iz fotografije in podatka, da je cerkev znotraj široka 9 metrov lahko sklepamo, da je bila cerkvena ladja visoka vsaj 10m. Vhod na kor je bil s severne strani, kakor je razvidno iz iste fotografije. Orgle iz časa po tej prenovi niso znane, njihov obstoj pa ni izključen, saj so

19 Fotografija pročelja ohranjena v INDOK cnetru Ministrstva za kulturo. Igralnik se nekoliko vidi skozi korno ograjo.

20 Izjema je le Sv. Anton nad Idrijo.

21 Mal, Josip. Wandmalereien der allen Pfarrkirche in Grad (Veldes). Kunst- und Historischen Denkmale 1906. Str./Stolpci 136-151.

22 Gradbeni poseg omenja Mal (1906) po sekundaren zapisu: krst je bil 'post elevatam Ecclesiam, innovatam et fornice decoratarn complete,' torej po povišanju cerkve in zaključku izdelave nove dekoracije. Nekaj dodatnih podrobnosti omenja še Gornik, str. 16.

23 Mal, str 147.

jih inventarni popisi iz neznanega razloga v mnogih krajih zgrešili.

Staro cerkev so na velikonočni torek leta 1903 začeli podirati²⁴. Pred tem je podjetje Bratov Zupan iz Kamne gorice Rojčeve orgle razdrlo in shranilo v župnišču. Delo je bilo izvedeno 15. in 16. aprila 1903.²⁵ Po dokončanju nove cerkvene stavbe je isto podjetje stare orgle postavilo na novi kor. Delo so opravili do praznika sv. Martina in 12.11.1904 prejeli prvi obrok plačila. Celotni stroški podiranja in postavitve so znašali 315 gld. oziroma 630 kron.²⁶

6 Milavčeve orgle ob izdelavi leta 1910

Stare Rojčeve orgle niso mogle zapolniti prostora nove cerkve, zato so si farani že kmalu po blagoslovu nove cerkve želeli tudi bolj ustreznih orgel. V to smer si je prizadeval predvsem tedanji blejski kaplan Franc Kimovec.²⁷ Že v knjižici Bled nekdanj in sedaj je zapisal: »*Ko bo cerkev še poslikana in dobi nove orgle, bo ena najkrasnejših stavb na Kranjskem. Dobiček od prodaje partitur svojih tiskanih skladb je namenil za blejske orgle, kot je zapisano v oglasu.*«²⁸

Novice iz blejskega kota v časniku Domoljub pa prinašajo o orglah naslednjo novico: »*Tudi za nove orgije je napravljen načrt in celo proračunane posamezne piščalke, ki jih bo malo manj kot dva tisoč vseh skupaj, samo denarja še ni. Stale bodo piščali posamezne (priračunani so pa tudi drugi stroški): največja piščal 100 kron (ta je že obljubljena), najmanjše pa po 10 vinarjev. Če bi vsak človek v fari eno piščal kupil, pa so orgije, ki so res potrebne in ki bi lepoto cerkve tako zelo povišale, zagotovljene. Stare orgije pa združiti z jezerskimi v ene same, pa bi*

24 Kimovec, Franc: Bled nekdanj in sedaj, 1908, Založila jezerska cerkev.

25 podatki na podlagi računa; arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

26 dopis Brata Zupan, orglarja, 2.1.1905; arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

27 Edo Škulj, tipkopis, Bled, župnijska cerkev.

28 Fajgelj, Danilo: Književnost-umetnost, Gorica 17.03.1908, številka 22 (<http://www.dlib.si>)

bilo v novi in jezerski cerkvi dobro, celo izvrstno, tako je pa povsod pomanjkljivo.»²⁹

Kdaj in kdo je orgle čez nekaj let razdiral na novem koru, ni znano. Verjetno so to opravili Milavčevi delavci, preden so na kor začeli postavljati nove. Manjšo podrobnost glede teh orgel je mogoče ugotoviti le iz opombe 2 Pogodbe med Antonom Darničem in kaplanom Zabretom za otoške orgle: Rojčeve orgle so bile vsaj v času pogodbe leta 1912 še na Bledu. Ker so od avgusta 1910 na koru že stale nove Milavčeve orgle, so torej Rojčeve orgle vsaj dve leti bile uskladiščne.

Sedanje stanje piščalja v otoških orglah dejansko kaže, da material piščali v posameznih registrih ni povsem enak, kar pomeni, da se je Darnič vsaj v večini točk držal pogodbe. Podrobne raziskave bodo jasno pokazale, koliko Rojčevih piščali je še ohranjenih in danes poje v orglah na Otoku.

Ohranjen je tudi lesen vzvod – gonilo meha in del mehanizma. Ta del ne more pripadati Milavčevim orglam, ki so ves čas imele ročni pogon na vreteno, kakor ga je predvidela pogodba. Glede na obliko bi ga lahko pripisali delavnic bratov Zupan, ki so na novi kor ob postavljanju starih orgel dejansko napravili nov meh.

6.1 Predlog iz leta 1907

Težko dvomimo, da si ne bi že Franc Kimovec kot vsesplošno dejaven blejski kaplan zamislil, kakšne orgle bi lahko postavili na kor novozgrajene cerkve. Vendar v njegovi zapuščini³⁰ ni bilo mogoče najti nobenih konkretnih zapisov. Najstarejši znani pisni predlog dispozicije za nove orgle je tako delo častnega kanonika ljubljanske stolnice in pisca člankov o cerkveni umetnosti in glasbi Josipa Smrekarja.³¹

²⁹ Domoljub slovenskemu ljudstvu v poduk in zabavo (19.12.1907, letnik 20, številka 51)

³⁰ Del Kimovčeve zapuščine je v arhivu Orglarske šole, del pa v Nadškofijskem arhivu.

³¹ Gradivo iz rokopisov Josipa Smrekarja je zbral dr. Edo Škulj, objavljeno v Škulj E.: Milavčeva orglarska delavnica, Škocjan pri Turjaku, 2007

Rokopis iz leta 1907 ima naveden predlog naslednje dispozicije:

I. Man

1. Bordun 16' weit m.
2. Principal 8'
3. Bordun 8'
4. Flauto amab. 8'
5. Gamba 8'
6. Salicional 8'
7. Trompete 8'
8. Octava 4'
9. Rohrfl. 4'
- 10a. Superoct. 2'
- 10b. Cornet – Mixtur 4', 2 2/3', 2', 1 3/5', 1 1/3', 1'

II. Man

11. Viol. Principal 8'
Suboct. Fors. ex 23
12. Liebl. Ged. 8'
13. Harmonika 8' Holz
14. Violina 8'
15. Quintaton 8'
16. Oboe
17. Dolce 8'
18. Gemshorn 4'
19. Flaut. trav. 4'
20. Harmon. aeth. 2 2/3', 2' & 1'

Pedal

21. Principalbass 16'
22. Subbass 16'
23. Salicetbass 16'
24. Posaune 16'
25. Quintbass 10 2/3'
26. Octavbass 8' (comb.)
27. Cello 8'
28. Fagot 8' comb.

Man. Kopp. II zu I

Subokt. K. II zu I

Superokt. K. II zu I

III zu II

Superokt. in II M.

in III M.

Pedalkop. I M.

II M

Melodija I k II M.

ped. k I M.

Flötenchor

Streicherchor

Zbiralniki z avtomatično predalno spremembo:

za cele orglje: p. mf. f. ff. O.

za I. Man: mf. f. ff. O.

za II. Man: mf. f. ff. O.

za III. Man: ff. O.

za pedal: p. mf. f.

Rohrwerk-Einsteller.

Schallkasten.

Freie Combination.

Generalcrescendo.

M – 20 bildet auch III. Manual.

80mm & 70mm Wind.

Iz zapisa sklepamo, da je Smrekar morda prvotno načrtoval trimanualne orgle. Na štirih mestih namreč zapiše oznako III, čeprav dispozicije registrov za tretji manual ni napisal. Možno je tudi, da je bil načrt dispozicije za Bled narejen na osnovi leto prej pripravljene Spomenice o orglah ljubljanske stolnice.³² Za stolnico je namreč oblikoval zvočno podobo za trimanualne orgle s 52 registri, pri blejskem predlogu pa je šlo za 28 registrov in bogato dodatno opremo oziroma pomagala. Po prvem Smrekarjevem predlogu bi od 28 načrtovanih registrov bili naslednji kombinirani: Superoktav 2' bi bil hkrati del Korneta, Violonski principal 8' bi spodnje

³² Cerkveni glasbenik, 29 (1906), 1

piščali imel skupaj s pedalnim Salicetbassom 16', Oktavbas verjetno s Principalbasom, Fagot pa s Pozavno. Zanimivo je, da je kornetno miksturo v I. manualu predvidel zelo bogato, šestvrstno. Zapis je sicer prečrtan, zraven pa je navedeno: »*Non sic! Vide paginam penultimam* (Ne ta! Glej predzadnjo stran).« Tudi sicer je po predlogu več popravkov, ki so najbrž posledica lastnega premisleka ali usklajevanja z drugimi.

6.2. Potrditev predloga leta 1909

Josip Smrekar je kasneje pripravil nov načrt za orgle in dispozicijo, ki jo je potrdil Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani 29. maja 1909.³³ Iz dopisa je mogoče sklepati, da predlog za omaro še ni bil potrjen. Načrt je bil naslednji:

I. Man. C-g3

1. Bordun 16', C 146/186m weit, 20 Zinn 36 Holz. 5 Kg.
2. Principal 8', ab F in Prosp. C 143m d., 5 Zink... 55 Kg.
3. Bordun 8', C 94/119 br., 24 Holz..... 4 Kg.
4. Flute harmonique 8', ab c in Prosp. C 90/114m
br., 12 Holz 6 Kg.
5. Gamba 8', C 80m d., 12 Zink 13 Kg.
6. Salicional 8', C 86m d., 12 Zink..... 14 Kg.
7. Harmonika 8', C d. 60/76m, 36 Holz..... 3 Kg.
8. Trobenta 8', C 125m d.
9. Oktava 4' v Prosp. C = 85m, 25 Kg.
10. Cevna flavta 4', c d. 73m, 12 Zink, 44 Zinn 14 Kg.
11. Flute a pavillon 2', c = 50 d., ganz Zinn..... 8 Kg.
12. Mikstura 4' od c, 2 2/3', 2', 1 1/3', 1' ganz
Zinn, 44m, 63m, 50m, 36m, 29m 37 Kg.
13. Kornet 2 2/3' od g, 2' od c, 1 3/5' ganz Zinn,
53m, 34m, 47/24Z 18 Kg.
(avtomatično zvezan z Bord. 8' in Cevno flavto 4')

II. Manual C-g3.

- 13a. Flauta 16', kombinirana iz št. 16 in 24b.
14. Violin. Principal 8' v prosp. Od c, C=119m, 74 Kg.
15. Ljubki Bordun 8', C=83/105m, 24 Holz..... 3 Kg.

³³ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

16. Flauto amabile 8', C=73/93m br., 24 Holz, 44 Zinn
 17. Oboa 8', C 78m d.
 18. Dolce 8', C 120/70, 12 Zink..... 16 Kg.
 19. Viola 8', C=73m d., 12 Zink, 56 Zinn..... 13 Kg.
 20. Gemshorn 4', »od C v prospektu«? 50/75m,
 ganz Zinn..... 16 Kg.
 21. Flauto traverso 4', ganz im Prosp. 72m.
 22. Dubleta 2 2/3' & 2', 58/31 & 41m. 12 Kg., 17 Kg.

Pedal C-d

23. Principalbass 16', C 220/280m, Holz
 24. Subbass 16', C = 172/219m.
 24a. Bordun 16', komb. iz št. 1.
 24b. Salicetbass 16', komb. iz št. 6, 110m br., 12 Holz
 25. Pozavna 16', 210m d.
 26. Kvinta 10 2/3', 129/165m.
 26a. Oktavbas 8', komb. iz št. 23, 24 Zink.
 27. Cello 8', C = 105m d., Zink.

Zveze:

- Manualna II M. k I M.
 Suboktava II – I
 Superoktava II – I
 Superoktava v I M.
 Superoktava v II M.
 Višja oktava v II M.
 Melodija I – II M.
 Melodija Ped. – I M.
 Pedal z avtomatično pedalno izpremeno

Sapni pritisk za I Man. in Ped. 85m. za II Man. 70m.

Zbiralniki:

- Piano
 Mezzoforte
 Forte
 Pleno
 Tutti s Subokt. II – I in Sup. okt I in (če so odprti)
 Sprožnik, ki vse zbiralnike podere.

Generalcrescendo za cele orgle.

Tutti za II Man. in ena poljubna kombinacija.

Jezičniki se posebej odpirajo.

Zbora flaut in gosli.

Zinngehalt: Prospekt 85%, inern 75%, Flöten 50%.

Rohrenpneumatik mit Kegelladen.

10 Jahre Garantie. Aufstellung 1910 (resp. 1911).

Zahlung: Die Hälfte med delom pro rata effecti, 1/4 sogleich nach Aufstellung, restl. 1/4 bei Übergabe (nach provisorische Collaudation), definitive Collaudation nach 1 Jahr.

Orgelgehäuse besorgt separat die Kirchenvorsteherung.

Troškovnik:

27 popolnih spremenov po 380 K = 50.260 K.

Izredni stroški za prospekt 445 K.

(nečitljivo zaenkrat) 1.134 K.

Torej skupaj = 51.839 K. brez omare.

Ordinariat je 29.5.1909 Smrekarjevo dispozicijo potrdil z nekaj predlogi za spremembe: Očitno obstajata dve različici istega dokumenta, ki se po predlogu sprememb nekoliko razlikujeta. V NŠAL³⁴ obstaja dopis z naslednjo vsebino:

Čast. župnijskemu uradu v Bledu.

V odobrenje semkaj predložena dispozicija za nove orglje v tamošnji župni cerkvi je glede svoje sestave imenovati izvrstna; ~~In oprema tako glede spremenov kakor pomožnih potez tako bogata, da ji na Kranjskem dosedaj še ni para.~~ Učinek bo pri dobri izvršitvi brez dvoma krasen. Odobruje se torej predloga pišujočim za izdelavo.

Nasvetuje se le še Principal 8' menzurirati za poltona širje (C = 149m v premeru). Tudi naj bi bila men-

³⁴ tipkopis; Nadškofijski arhiv Ljubljana, arhivska gradiva Župnije Bled, spisi

zura Flauto traverso 4' za tri poltone ožja , sicer nima II manual nobeden nežin spremen te velikosti.

Zahtevana cena je pri tej bogati opravi dostojna.

Omarin načrt naj se pred izdelovanjem tudi semkaj v presojo dpošlje.

Dispozicija s prikladama se Vam pridejano vrne.

Kn. o. Lj. 29/5 1909.

V Župnijskem arhivu³⁵ ima dopis z istim datumom naslednjo vsebino:

(Št. ad 2067)

Častitemu župnijskemu uradu na Bledu.

V odobrenje semkaj predložena dispozicija za nove orglje v tamošnji župni cerkvi je glede svoje sestave imenovati izvrstna; učinek bo pri dobri izvršitvi brez dvoma krasen. Odobruje se torej predloga s pičujočim za izdelavo.

Nasvetuje se le še Principal 8' (I.M.) menzurirati za poltona širje, nasproti pa Principalbass 16' napraviti ožji (C naj ima 209/266m po razmerju 1:2 2/3); tudi naj bi bila menzura Flaute travers 4' za tri poltone ožja sicer nima II. manual nobenega nežnega spremena te velikosti.

Zahtevana cena je pri tej bogati opravi dostojna.

Omarin načrt naj se pred izdelovanjem tudi dpošlje semkaj v presojo.

Dispozicija s prilogama vrača.

Kn. šk. ordinariat v Ljubljani, dne 29. maja 1909.

Kot vidimo, je poleg tega, da je v kopiji na škofiji prečrtan stavek s superlativi, ki so za uradni dopis neprimerni, pri podpisani različici, ki je prispela na Bled, ne moremo spregledati spremembe v pedalu, kjer je Principalbas dobil rahlo bolj godalni značaj. Vse kaže, da je šlo za intervencije tik pred uradnim vikarjevim podpisom.

³⁵ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

6.3 Sklenitev pogodbe z Ivanom Milavcem

Iz časa med odobritvijo projekta s strani škofije in podpisom pogodbe je ohranjen lepopisni osnutek pogodbe brez datuma. Pod lepopis je France Kimovec lastnoročno dodal nekaj misli in stroškovnik ter vse skupaj poslal župniku Oblaku na Bled. Besedilo osnutka je praktično enako kot v kasnejši uradni pogodbi. Ivan Milavec je tu že naveden kot izvajalec. V vmesnem obdobju je pogodbo pripravil Franc Kimovec in jo skupaj s stroškovnikom poslal župniku. V pripisu med drugim navaja:

Prečastiti gospod svetnik!

Pošiljam Vam načrt pogodbe in natančen stroškovnik za Vaše nove orgle. Mislim, da sem dovolj natančno vse preciziral. Nekaterih stvari, ki so že v načrtu (dispoziciji) in pa par reči, ki so še kot sameposebi umljive, nisem posebej zapisal, ker ni mogoče drugače da jih mora mojster izgotoviti, ako hoče, da bodo orgle sploh pele.

Pogodbo je v praktično enaki obliki bila kasneje podpisana. Kimovčev stroškovnik³⁶ pa je naslednji:

Projektirane nove orgle za blejsko župnijsko cerkev

1	27 popolnih izpremenov po 380K.....	10.260 K
2	4 kombinirani.....	710 K
3	izredni stroški za prospekt	445 K
4	melodija za pedal	75 K
5	višja oktava za II. manual	45 K
6	super oktava za I. manual.....	40 K
7	piščali, mehanika za sup.okt I.m	195 K
8	zbora flaut in goslij	33 K
9	general crescendo.....	58 K
10	poljubna kombinacija.....	80 K
11	dva tona v pedalu več	24 K
12	meh s 70 m/m za II. man	78 K
13	vreteno za meh	150 K
14	vožnja doma in vlak.....	120 K

³⁶ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

15 Skupaj..... 12.313 K

N.B. Stroški pod št. 1 – 13 so deloma dani vsled lokalnih razmer (n. pr. št. 3: dve omari s silno bogatim prospektom) deloma jih je pri tako velikih in iscer bogato opremljenih orglah škoda izpustiti, dasi teh priprav navadne orgle pri nas nimajo; zato bi bilo mogoče vse postavke od št 3 – incl. 12 izpustiti seveda bi bilo škoda zlasti nekaterih.

Iz primerjave med Smrekarjevim predlogom in Kimovčevim stroškovnikom že vidimo, da je prišlo do nekaterih sprememb, in sicer je pedalna klaviatura povečana, kar pomeni večje sapnice in več piščali, iz prvotne zamisli 27 registrov, od katerih je nekaj kombiniranih, je nastalo 27 pojočih registrov in še 4 kombinirani, odpadla so nekatera pnevmatska pomagala, npr. Melodija I-II, dodana je prosta kombinacija. Očitno se je nekaj več denarja namenilo piščalim v procelju.

Pogodba med župnikom Janezom Oblakom in orglarjem Ivanom Milavcem, ki jo hrani župnijski arhiv, je bila podpisana na Bledu, 30. avgusta 1909.³⁷

Pogodba

glede nabave novih orgel za župnijsko cerkev na Bledu, ki sta jo sklenila župni urad imenovane župne cerkve in orglarski mojster I. Milavec v Ljubljani.

A

1) Orglarski mojster Ivan Milavec izvrši orgle za župno cerkev v vseh delih natančno po priloženi dispoziciji in priloženem stroškovniku.

2) Material mora vzeti kar najboljši; les za igralnik, kanale, sapnice, piščali, meh mora biti suh, uležan, kar moč malo grčav; posebno mora skrbeti, da bodo imele cinaste piščali primerno visoko odstotkov cina.

³⁷ rokopis, podpisan; arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

In sicer v prospektu vse po 87%, v notranjosti pa 75%, le flavte po 50% cina.

3) Sestav: cevna pnevmatika s stožci. Posebno skrbno mora mojster na to paziti, da bodo piščalke precizno odgovarjale.

4) Meh goni vreteno, ki mora biti tako pripravljeno, da bo lahko tudi z električno silo gonilo. Dajati mora izdatne, mirne sape tudi v tem slučaju, če bi se dolgo časa s polnimi orglami igralo.

5) Najvažnejša je intonacija. Vsak register mora dobiti svojemu imenu primeren značaj, in sicer ne le splošno, ampak še posebej z ozirom na te orgle in na to cerkev. Ako bi intonacija kakega registra po mnenju strokovnjakov ne odgovarjala zahtevam, je mojster dolžan brez ugovora takoj register preintonirati, ali če bi to več ne šlo, celo nov register ustaviti. Intonacija bodi splošno mehka, nežna; celo registri s krepkim glasom naj ne bodo premočni, ampak dostojanstveno mirni.

6) Mojster garantira 10 let za izvršeno delo; to pa tako, da mora vsak nedostatek, ki bi se v tem roku pokazal bodisi vsled slabega materiala, bodisi vsled netočnega dela in izvršitve ali vsled napačne konstrukcije brez ugovora na lastne stroške odstraniti oziroma izboljšati. Izvzete so napake, ki jih pri intonaciji in višini glasu povzroča prah, izpremena v temperaturi, prevelika vročina ali vlaga, mrčes in golazen. Izvzeti so tudi slučajji, če bi se bodisi po nesreči bodisi nalašč kaj poškodovalo.

7) Orgle bo postavil do sezone leta 1910 (oz. 1911); izgotovljene morajo biti in postavljene vsaj do julija / prečrtano srede avgusta/ istega leta.

8) Hrano sebi in za postavljanje potrebnemu osebju oskrbi mojster sam.

B

9) Župni urad oz. cerkveno predstojništvo župne cerkve na Bledu oskrbi mojstru in potrebnemu osebju stanovanje za dobo postalovanja.

- 10) Isti oskrib in plača vožnjo od kolodvora do cerkve.
- 11) Od dogovorjene svote se mojstru izplača prvi dve četrtini še med delom, in sicer v razmerju z izvršenim delo; tretha četrtina se izplača takoj po dovršenem psotavljanju orgel, ostanek po izročitvi orgel v last cerkvenega predstojništva. V slučaju posebne potrebe se more kak znesek od zadnjih dveh četrtin na njegovo prošnjo že pred določenim terminom izplačati.
- 12) Predno cerkveno predstojništvo orgle v svojo last prevzame, poskrbi za provizoričen ogled in začasno preizkušnjo (kolavdacijo).
- 13) Kolavdacija se izvrši približno eno leto po izvršitvi orgel.
- 14) Omaro za orgle preskrbi predstojništvo župne cerkve in sicer do tega termina, da bo mogel roglarski mojster orgle brez zadrževanja o pravem času pričeti postavljati.
- 15) Celotna cena znaša 12200 K, Dvanajttisočdveti kron; 6000K se plača 2/II 910, 3000K 1/6 910; ostalo pri prvi kolavdaciji.
- Na Bledu, 30. avgusta 1909
 Janez Oblak, župnik
 Ivan Milavec, orglar

6.4 Potek in zaključek del

Po podpisu pogodbe se dela seveda niso tako začela. Milavec je brez dvoma moral najprej narediti svoj izvedbeni načrt glede na druge orgle, ki jih je v tistem času delal. V letu 1909 je namreč zaključil projekte v Kresnicah (2M+P/10), zahteven projekt v Idriji (2M+P/23), kjer je glasbilo vgradil v kar tesno Janečkovo baročno omaro, Beli na otoku Krku (1M+P/6) in pri Sv. Jakobu ob Savi pri Ljubljani (2M+P/17). Za leto 1910 je poleg Bleda pripravljaval tri nekoliko manjše orgle za Selo pri Šumberku (2M+P/14), na Vojsko nad Idrijo (1M+P/7) ter Zdensko vas v Dobropoljski dolini (1M+P/9). Kako so dela napredovala lahko sklepamo iz pisma, ki ga je Milavec spomladi poslal župniku na Bled

in je bilo povezano s prvo polovico celotnega pogodbenega zneska:³⁸

Velečastni gospod svetnik!

Prav lepo se Vam zahvaljujem za nakazani znesek šest tisoč kron, na račun novih orgel katere sem že pred mesecem prejel. Oprostite prosim da se Vam šele danes zahvaljujem. Vsled nujnih opravil in skrbi sem skoro pozabil. Vaše orgle delamo prav pridno, piščali bodo še te teden razum 24 velicih vse zalimane, cinaste so že tudi v delu, sapniki so že do polovice gotovi, tako da vsi deli razum mehu ki pa pride v kratkem na vrsto v delu. Pri vsem pa pazim na to da bode delo solidno in da Vas bom s orglami v vseh ozirih popolnoma zadovoljil. Še enkrat se Vam lepo zahvaljujem ter se priporočam z odličnim spoštovanjem
vdani

Ivan Milavec

Iz pisma lahko sklepamo, da se je župnik Oblak držal pogodbe in februarja samoiniciativno poslal Milavcu prvi pogodbeni obrok plačila. Rokopis potrjuje zgornjo domnevo, da je imel Milavec v tistem času veliko opravkov in je kar sam priznal, da je na Bled malo pozabil. 6000 K ni bila majhna vsota. Milavec sam zapiše, da je lesene piščali izdeloval sam, cinaste pa je očitno dal v delo specializiranemu izdelovalcu. Po oznakah na piščalih sodeč jih je kupil v Nemčiji, morda pri Laukhuffu v Weikersheimu, ki je glavni dobavitelj orgelskih delov za osrednjo Evropo že od 1823. Sapnice so izdelovali Milavčevi delavci.

Iz računa z vključenim obračunom, ki ga je Milavec napisal oktobra 1910³⁹ je razvidno, da je delo intenzivno potekalo julija in avgusta 1910. Podobno kasneje omenja tudi Zabret v dopisu, ki je bil objavljen v Cerkvenem glasbeniku.

V Ljubljani, 3. oktobra, 1910

Račun

38 arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

39 arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

za p.n. Velečastito predstojništvo župne cerkve na Bledu

*28/VIII 1910 Napravit nove orgle v župno cerkev za
12.200 K*

prejel 11.500K

ostane 700K

Prejel na račun:

5/II 1910 6000

2/VII 1910 2000

23/VII 1910 100

17/VIII 1910 400

28/VIII 1910 3000

Skupaj 11.500

Z odličnim spoštovanjem

Ivan Milavec

Glede na podobne projekte postavljanja orgel lahko sklepamo, da je prišlo do enomesečne zamude. Po pogodbi bi moral Oblak drugi obrok 3000 K plačati 1. junija 2010. Tak obrok je vezan na začetek montaže orgel v cerkvi. Vendar se to ni zgodilo. Plačilo je navedeno za 2. julij, in še to v zmanjšanem znesku 2000 K. Možnosti sta seveda dve: lahko je bila župnija v finančnem primanjkljaju, lahko pa je Milavec kasnil z delom, in mu zato Oblak ni hotel plačati natančno po pogodbi. Očitno je delo čez poletje dobro napredovalo in je Milavec dobil še dva manjša zneska. 3000 K pa je bilo izdano na dan blagoslovitve, čeprav orgle še niso bile kolavdirane. Končno poplačilo je Milavec dobil šele leto kasneje, 20. avgusta 1911, ko z računom⁴⁰ potrdi, da je prejel znesek dvanajst tisoč in dvesto kron. Kolavdacija, torej končni pregled in prevzem, je bila izvedena 16. septembra 2011.⁴¹ Razlogi za te zamude niso jasni. Če bi šlo za pomanjkljivosti, ki so jih ugotovili drugi strokovnjaki, npr. Kimovec, in ki bi morale biti odpravljene do kolavdacije, bi Milavec plačila ne

⁴⁰ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

⁴¹ Premrl Stanko. Nove orgle v župni cerkvi na Bledu. Cerkveni glasbenik št.10 Leto 34 (1911). Str. 84-85.

dobil mesec pred tem dogodkom, ampak kvečjemu potem. Zakaj je Oblak tako dolgo čakal končnim poplačilom, a vseeno ne do kolavdacije, pa spet ni razumljivo.

V župnijskih oznanilih⁴² iz let 1909 in 1910 glede načrtovanja in postavljanja orgel ni posebnih obvestil. Edina omemba je za XIV nedeljo po binkoštih, 21/8 1910:

... danes teden XV ned po binkoštih, god sv. Avgušтина, obletnica posvečevanja nove cerkve (semenj) in blagoslov novih orgelj, zj. sv. maša z blag., ob 10-ih peta za blag., obakrat darovanje za nove orgle ...

Naslednjo nedeljo je bilo dodatno oznanjeno:

... Pop. 1/2 3 pete litanije. Ob 4 koncert ob orglah.

Uredništvo Cerkevne glasbenika⁴³ hrani z dnem 30.8 1910 datiran dopis z Bleda, ki je bil objavljen s podnaslovom *Blagoslovljenje novih orgel*:⁴⁴

Odkar se je dvignila iz razvalin stare cerkve sv. Martina na Bledu nova, prekrasna gotska stavba, se je kazalo od dne do dne bolj, da je na novem prostornem cerkvenem koru treba odstraniti stare, majhne in deloma preperle orgle in zameniti jih z novimi, ki bodo delale čast novi cerkvi in bodo tudi pripravne zdatno podpirati mnogobrojni zbor cerkvenih pevcev in pevk. Za čast božjo tako izredno vneti č. g. svetnik-župnik Janez Oblak je to takoj uvidel in jel marljivo pripravljati se za nabavo gmotnih sredstev za nove orgle. Njegova spretnost in vztrajnost je težave v par letih premagala. Naročil je nove orgle pri domačem mojstru Milavcu v Ljubljani, omaro pa naj bi izvršil c. kr. konservator Vurnik v Radoljici. Za dispozicijo novih orgel se je posebno trudil nekdanji blejski kaplan Fr. Kimovec in pa prerano umrli prelat J. Smrekar. Tako so priprave dozorele. Lansko leto se je napravila pogodba in letos meseca julija in avgusta sta oba

42 Nadškofijski arhiv Ljubljana, arhivska gradiva Župnije Bled, knjige F6

43 zasebni podatek Edo Škulj

44 Cerkevni glasbenik 33 (1910), 68–69

mojstra postavila v cerkev svoje delo. Za dan 28. avgusta je bilo določeno slovesno blagoslovljenje. Cerkev in nove orgle in kor so dekleta bogato ozaljšale z zelenimi in cvetnimi venci in lep broj vernikov se je zbral ob določeni uri na pomembno redko slovesnost. Najprej je blagoslovil č. g. kanonik dr. Andrej Karlin ob obilni azistenci nove orgle. Nato je vernikom z lece v navdušeni besedi razpravljajal o namenu orgel za cerkveno službo božjo in za verno ljudstvo. Omenjal je, kolika čast je za posamne člane pevskega zbora, da smejo sodelovati pri cerkvenem zboru, ki se v slovesni službi božji strne z mašnikom in oltarjem v jedno celoto. Pobožno, slovesno petje pri službi božji je živa, slovesna molitev, ki prodira naravnost pred prestol božji. Pri slovesni sv. maši je domači pevski zbor pod vodstvom g. Fr. Kimovca pel njegovo mašo in hon. Ss. Cordis. Introitus je bil koralen. Graduale Os justi (komp. Fr. Kimovec). Ofertorij so recitirali, potem pa še dodali slovesni Aiblingerjev: Jubilate Deo. Communio so zopet recitirali. Orglanje med službo božjo je oskrbel naš slavnoznani umetnik prof. A. Foerster iz Ljubljane. Ne rečem preveč, ako opomnim, da je bil kor izborno naštudiran in da je vsled tega petje v tehničnem oziru ugajalo tudi najfinejšim ušesom. O igri na orglah pa ne gubimo nobene besede, ker je sploh znano, da je g. Foerster na orglah umetnik in mu ga zlasti v prostem preludiranju ni para daleč na okrog. Temu poročilu bi dostavil le še besedo, željo namreč, da se i v bodoče ohrani pevski zbor na tej višini, na kateri se je ta dan pokazal.

Ker pravkar biva na Bledu mnogo tujcev v letovišču, je umevno, da je č. g. župnik hotel tudi tem dati priliko, da čujejo nove orgle in zmožnost pevskega zbora. V to svrho je bil naznanjen ob 4. uri popoldne cerkveni koncert z nastopnim sporedom: 1. Kistler: Slavnostna predigra v D–duru; 2. Kimovec: Nove orgle, zbor; 3. Musil: Fugeta po Hmieličkovski temi; 4.

Graduale, zbor; 5. Canestrari: Allegretto festoso v A–duru; 6. P. Hugolin Sattner: S cveticami te venčamo, zbor z orglami; 7. Guilmant: Komuniija, trio za dva manuala in pedal; 8. Kimovec: Psalm 150, zbor; 9. Springer: Poigra o temi Salve Regina; 10. Aiblinger: Jubilate Deo, zbor; 11. Foerster: Tantum ergo v B–duru s slovesnim blagoslovom. – Točke za orgle je izvajal č. g. stolni kapelnik Stanko Premrl, pevske točke pa so izvršili pevci in pevke domačega zbora. Med posameznimi intervali pa je prosto preludiral blag. g. A. Foerster in tako pokazal občinstvu, ki se ga je mnogo zbralo v cerkvi, moč in blagolasnost posameznih registrov. Vse se je zvršilo v najlepšem redu in na občno zadovoljnost, vse je občudovalo lepi orgel primerno sestavo in zunanjo obliko. (Strokovno oceno orgel prinese nas list v prihodnji številki. Ured.) Končno bi le izrazili željo, naj bi nove orgle našle vedno spretnih organistov in naj bi pevski zbor ostal vedno vsaj na tej višini.«

6.5 Orgelska omara

Kot je v več dokumentih evidentirano, Milavec ni skrbel za izdelavo omare. Orgelski omari blejskih orgel je zato načrtoval in izdelal rezbar Janez Vurnik ml. iz Radovljice. Ker je njegova delavnica za novo Blejsko cerkev izdelala tudi več druge kamnite in lesene opreme, so mu verjetno naročali sproti in ustno. Vsekakor se je to moralo zgoditi pred 10. oktobrom 1909, ko je Vurnik potrdil prejem vmesnega plačila 1000 kron. Vurnikova rezbarska delavnica, ki sta jo sosledno vodila oče in sin Janez Vurnik st. in ml., je bila znana po svoji evropski razgledanosti⁴⁵ in kakovostnem delu po mnogih cerkvah takratne Kranjske in tudi širše.⁴⁶ Morebiti ohranjena poslovna dokumentacija ni javno dostopna,

⁴⁵ Žitko Durjava, Sonja: Vurnik, Janez mlajši (1849–1911). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013.

⁴⁶ Obsežna ustvarjalna dediščina radovljiških rezbarjev Vurnik sicer še ni strokovno obdelana.

zato dejstev v zvezi z deli na Bledu zaenkrat ne moremo ugotoviti. Je pa na nekaj posebnosti, ki jih je vredno poudariti.

Pri blejski orgelski omari je dobro vidno rahlo odstopanje od klasičnega oblikovanja v smer modernizma. Janez Vurnik je izdelal načrt za dve zrcalno postavljeni omari. Osnova omar je sicer neogotsko prilagojena notranjščini celotne stavbe, ki jo je po Schmidtovi zamisli dodelal sarajevski arhitekt Josip Vancaš.⁴⁷ Ima pa orgelska omara mnoge poteze slogov, ki se od neogotike značilno razlikujejo. Podrobna slogovna obdelava bi presegla namen tega članka, zato se omejimo za oblike, ki so povezane s konkretnimi orglami kot glasbilom. Na ohranjeni skici⁴⁸ je očitno, da je Vurnik predvidel vse pročelne piščali zgoraj izravnane, izvedene s t.i. naddolžno. Taka oblika je bila dotlej v orglarstvu nenavadna, jo je pa tudi Milavec uporabil pri piščalih v okroglih stolpih blejskih orgel. Običajno so namreč piščalna polja nad piščalmi zapolnili z rezljanim okrasjem, ki je bilo bolj ali manj stopničasto prilagojeno različnim višinam piščali. Vurnik pa si je tu očitno zelo moderno zamislil, da bi rezbarijo znotraj forme opustil in jo nadomestil z izrazito bogatim rezbarskim delom v obliki mogočne krone nad pročeljem.⁴⁹ Morda je s tem hotel doseči učinek krone, oziroma, da ima rezbarija tudi kakšen večji umetniški pomen kot le polnilo nad piščalmi.

Skica južne omare kaže pomembno razliko med Vurnikovo zamislijo in končno izvedbo. Že na njej je sredinsko piščalno polje naknadno popravljeno s svinčnikom tako, da je nakazana vgradnja ornamenta, ki prvotno očitno ni bil mišljen. Pri končni izvedbi, kakršno vidimo še danes, imajo tako cevi principalnih piščali samo običajne dolžine, zgornji del pa v baročnem slogu pokriva rezljan ornament z rastlinskimi

47 Gornik, str. 24.

48 Skico hrani Narodna Galerija v Ljubljani, v zbirki Ivana Vurnika.

49 Prav nasprotno je naredil njegov sin, arhitekt Ivan Vurnik pri omarah za Milavčeve orgle v Žireh. Tam je celotno okrasje znotraj kvadratno oblikovanih omar.

elementi. Vendarle je Vurnik v ta ornament vdelal nekaj sukcesijskega pridiha, saj je med preplet rastlin v zlati barvi vključil v orgelskih omarah dokaj redko upodobljene ptiče, ki nekoliko spominjajo na blejsko rajsko ptico oziroma pava, in to v izstopajoči zeleni barvi.

Janez Vurnik delo potrjuje z izdanim računom 1. septembra 1910:⁵⁰

Račun

velečastitemu predstojništvu farne cerkve sv. Martin v Gradu (Bled)

Po častitem naročilu smo izvršili:

1 vrata znotraj cerkve pri vhodu pred zvonik iz hrastovega lesa

1 kredenčno mizo iz hrastovega lesa

1 klečalnik iz hrastovega lesa

in popravo 1 podobe Križanega

to delo skupaj K 463,86

2 orgeljni omari, to delo skupaj K 3391,32

Skupaj Kron 3855,18

prejetno na račun 2400,00

ostanek Kron 1455,18

Prejel na račun:

10/10 09 K1000

24/12 09 K400

4/1 10 K300

9/4 10 K300

6/8 10 K400

Skupaj K2400

Radovljica, 1. sept. 1910

J. Vurnik

⁵⁰ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

Kimovec je Vurnikovo omaro izrecno omenil v nekrologu za pokojnim Ivanom Milavcem⁵¹:

Pa je bila do zadnjih časov pri nas sploh navada, da se na omaro ni veliko ali nič gledalo. Sicer so nekatere omare dosti lične, kjer moder cerkven predstojnik ni samo na to gledal, da bi bilo delo za nekaj desetakov cenejše; v prvo res popolnoma samostojno umetniško omaro je postavil orgle na Bledu. Blejskemu za božjo čast in lepoto hiše božje resnično vnetemu župniku se ni zdelo škoda denarja, da je dal orglam in ostali notranji opravi posebej delati primerno bogati omari. Seveda sta stali omari sami toliko kot sicer ene manjše orgle. Če bi bil hotel postaviti šablonski zaboj, bi bila vsa reč par tisoč kron manj stala, pa bi bila tudi za več nego par tisoč kron manj vredna. Naredil je omari pokojni podobar Janez Vurnik v Radovljici.

Iz zapisa je jasno Kimovčevo zavzemanje za lepoto in novosti, kar je bila očitno tudi lastnost blejskega župnika Oblaka. Pisec nam predoči tudi dejstvo, da omari nista bili poceni.

3. oktobra 1910 je končni obračun pripravil tudi Ivan Milavec:⁵²

V Ljubljani, 3. oktobra, 1910

Račun

za p.n. Velečastito predstojništvo župne cerkve na Bledu

28/VIII 1910 Napravil nove orgle v župno cerkev za

12.200 K

prejel 11.500K

ostane 700K

Prejel na račun:

5/II 1910 6000

2/VII 1910 2000

23/VII 1910 100

17/VIII 1910 400

28/VIII 1910 3000

51 Kimovec Franc. +Ivan Milavec. Cerkevni glasbenik L. 28 (1915). Str. 85.

52 arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

Skupaj 11.500
Z odličnim spoštovanjem
Ivan Milavec

Končno poplačilo je Milavec dobil 20. avgusta 1911, ko z računom⁵³ potrdi, da je prejel znesek dvanajst tisoč in dvesto kron. Vurnik, kot je zgoraj prikazano, je na računu navedel 2291,32 K. Skupaj so torej orgle stale blejsko župnijo 14491,32 kron. Oceno, koliko so orgle dejansko stale, lahko približno dobimo iz vrednost dobrin, storitev in denarja. Strokovnjaki ocenjujejo, da je glede na ceno dobrin med leti 1908 in 1912 ena Krona veljala današnjih pet Evrov. Torej bi končna cena 14.500 iz leta 1910 danes znašala nekaj manj kot 72.500 €. Podobne rezultate dobimo s preračunavanjem kupne moči prebivalstva. Leta 1910 je kvalificiran delavec prejel 1,60 do 3K na dan, kar znese mesečno od 40 do 75K. Ker je imel praviloma tak delavec zraven preskrbljeno hrano in stanovanje, je s tem dobil vsaj še polovico tega zneska v naturalijah zraven. Če zaokrožimo, so bili njegovi prihodki okrog 100 K na mesec. Za 14.500K vredne orgle bi torej moral delati dobrih 12 let.

7 Kolavdacija

Stanko Premrl je kot ljubljanski stolni organist in urednik Cerkvenega glasbenika več kot leto dni po blagoslovu izvedel pregled oziroma klavdacijo. Zapisnik je objavil v Cerkvenem glasbeniku⁵⁴

Nove blejske orgle so bile – kakor je znano – dovršene že v avgustu l. 1910., nakar se je takoj dne 28. avgusta lanskega leta pri dopoldanski službi božji vršilo njih slovesno blagoslovljenje, združeno s popoldanskim cerkvenim koncertom. O vsem tem je že poročal 'Cerkv. Glasbenik' v 9. št. 1. 1910. na str. 68. in 69. Kolavdacija orgel se je pa takrat opustila in se je sklenilo, da se ima vršiti še le čez eno leto.

53 arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

54 Cerkveni glasbenik letnik 34 (1911) 84-85

Za dan 16. septembra sta imela preč. g. svetnik p. Hugolin Sattner in pisec teh vrst dogovorjeno, da prideta preizkusit blejske orgle. Ker je pa bil g. svetnik tisti dan službeno zadržan, sem jih podpisani preizkušal sam ob navzočnosti čast. gosp. blejskega kaplana Fr. Zabreta in g. orglarskega mojstra J. Milavca iz Ljubljane, izvršitelja teh orgel. Dispozicija orgel je sledeča:

I manual

- 01 Burdon 16'*
- 02 Principal 8'*
- 03 Burdon 8'*
- 04 Harmonična flavta 8'*
- 05 Gamba 8'*
- 06 Salicional 8'*
- 07 Harmonika 8'*
- 08 Oktava 4'*
- 09 Cevna flavta 4'*
- 10 Flute a pavillon 2'*
- 11 Mikstura 2 2/3'*
- 12 Kornet 8'*
- 13 Trobenta 8'*

II manual

- 14 Flavta 16'*
- 15 Violinski principal 8'*
- 16 Burdonček 8'*
- 17 Flauto amabile 8'*
- 18 Dolce 8'*
- 19 Vox coelestis 8'*
- 20 Viola 8'*
- 21 Gemshorn 4'*
- 22 Flauto traverso 4'*
- 23 Dubleta II 2 2/3'*
- 24 Oboa 8'*

Pedal

- 25 Principalni bas 16'*

26 Subbas 16'

27 Burdon 16'

28 Salicet 16'

29 Kvintni bas 10 2/3'

30 Oktavni bas 8'

31 Cello 8'

32 Pozavna 16'

Cele orgle stoje v dveh krasnih, od + c. kr. konservatorja J. Vurnika napravljenih omarah, ki imata v proceljih 134 pevajočih piščali. Mehova sta dva: veliki s tremi zajemalci na vreteno, ki ima 82 mm sapnega pritiska, in manjši za II. manual s 70 mm sapnega pritiska. Izvrstno in izredno bogato disponirane orgle so se gosp. mojstru J. Milavcu izborna posrečile. Fina in zelo značilna je intonacija posamnih registrov bodisi violinskih bodisi flavtnih bodisi jezičnikov, ki se dajo medsebojno spajati v najraznovrstnejše in čudovito lepe kombinacije. Mogočen je učinek celih orgel.

Orgle so pnevmatične s sapniki na stožke; odgovarjanje piščali sicer res ni idealno točno, a – upoštevajoč pnevmatični sistem, ki redko nudi kaj boljšega, – moramo reči, da dosti zadovoljivo.

Sploh je pa funkcija celega registrskega in drugega aparata jako dobra in brez vse graje. – Orgelski material je soliden. Orgle v cerkev postavljene in popolnoma dovršene so stale brez omar 12.200 K, kar za tako bogato opremo sigurno ni prevelika svota.

Nove blejske orgle so dosedaj največje in mislim tudi najbolj uspelo Milavčevo delo. Sodeč po uspehu impozantnih blejskih orgel smemo z gotovostjo pričakovati, da bo g. Milavec kos še večjim in težjim nalogam. Kar Bog daj!

Poročilo je relativno skopo in za Premrla skoraj laično: preprosti prepis seznama registrskih tipk, nekaj tehničnih podatkov, ki mu jih je posredoval Milavec na kraju samem, in splošna ocena, ki je laskava brez posebne utemeljitve.

Edina stvar, ki jo je grajal, je netočna odzivnost odgovarjanja piščali.

8 Nabava in namestitev električnega motorja

Mojster Ivan Milavec je 18.1.1915 umrl, njegovo delo so nadaljevali njegovi delavci pod vodstvom orglarjeve vdove Pauline Milavec. Župnijski arhiv Bled hrani račun in pismo⁵⁵, ki se nanaša na poravnavo računa za nabavo in montažo motorja. Motor in ventilator za orgle so vgradili marca 1915. Kupljen je bil pri podjetju Meidinger & Co v Bazlu v Švici. Naročil ga je Ivan Milavec 13. oktobra 1914, in odposlan 27.11.1914. Kot prejemnik pa je naveden Ivan Oblak, Veldes (Krain). Skupna cena motorja, zračne turbine in pripadajoče drobne opreme po računu iz Švice je znašala 1237 Kron.

V Ljubljani, 6. aprila 1915

Račun za prečastitega gospoda Ivana Oblak, župnik Bled

30/11 1914 Račun G. Meidinger & Co Kr. 1237,00

7-10/3 1915 1 delavec 24,50

1 delavec 17,50

6 krat poštna vožnja 2 delavca a 50 3,00

6 krat vožnja po železnici a 2,10 12,60

les 4,00

koža 5,00

prabkovina 1,50

drat, kolesa, vijaki 2,90

[Skupaj] 1308,00

2. aprila Na račun prečast. Dr. Kimovec Kr. 800,00

[ostane] Kr. 508,00

V Ljubljani, 17. aprila 1915

⁵⁵ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

Prečastiti gospod župnik v Bledu

Po prečastitem gospodu dr. Kimovec mi blagohotno izročeni Kr 508 porabili so se isti dan t.j. 13. t.m. v poravnavo računa. Vdano se Vam zahvaljujem za prejeti znesek. Prosim Vas prečastiti gospod župnik da blagovolite ako se izkaže pri orglah kako opravilo ptorebno, mi to takoj naznanite, da pošljem v svrhu ureditve nemudno enega delavca;

Priporočam se Vam da se blagovolite blagohotno name ozirati ako bodete Vi ali pa Vaši prečastiti duhovni prijatelji in znanci kateri harmonij potrebovali. Nekaj ima še popreje izdelanih, prevzamem pa jih tudi od najpriprosteje do najfinejše vrste natančno po urniku, katerega je še moj rajnki soprolog pred smrtjo nabil, v izdelovanje.

Ponovno se Vam zahvaljujem, priporočam se vdano Vašej nadaljni naklonjenosti, s najodličnejem spoštovanjem
Paulina Milavec

9 Prva svetovna vojna in odvzem piščali

V župnijskem arhivu je shranjena kopija dopisa⁵⁶ na škofijski ordinariat z dne 4. 9. 1917 v nemščini, v katerem župnik Oblak opisuje stanje in uporabo orgel, pri čemer predvsem poudarja, kako jih občudujejo obiskovalci Bleda, ki prihajajo k maši v župnijsko in otoško cerkev ob nedeljah in praznikih. Na podlagi tega pisma je verjetno prišlo do odločitve, da se piščali teh orgel ne odvzamejo za vojaške potrebe, kar je omogočal predpis, če so imele orgle posebno zgodovinsko ali drugačno vrednot. Avstrijska vojaška oblast je primere obravnavala posamično in na koncu izdala odločbo. Za blejske župnijske orgle takšne odločbe sicer v arhivih nismo našli.⁵⁷ Vseeno je po materialu sodeč jzvirni prospekt ostal na orglah.

⁵⁶ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

⁵⁷ Denkmalmamt Dunaj, hrani Arhiv RS pod oznako AS1100.

Župnijski arhiv hrani odgovor⁵⁸ Kenzoškofijskega ordinariata z dne 14. 9. 1917, ki pravi:

Častitemu župnemu uradu na Bledu.

Na ondotno vlogo z dne 5. t.m. št. 218 se župnemu uradu sporoča, da je prejšnji orgeljski meh po sodbi veščakov vreden najmanj 120 K.

Generalni vikar.

Glede na ceno meha za II. manual, ki jo je Kimovec v svojem stroškovniku ocenil na 78 kron, bi lahko sklepali, da so menjali veliki meh, ki jim je morda povzročal težave ali pa ni ustrezal po namestitvi motornega vpihovanja zraka. Verjetno je, da je bil meh za I. manual prvotno nameščen v severni orgeljski omari, za nov meh pa so prostor izbrali deloma za omaro. Takrat so prostor za omarama morda tudi zaprli na obeh straneh in v bistvu omaro s poševno steno podaljšali do stene ob oknu.

10 Nekaj tehničnih podrobnosti

Orgle so nameščene v dveh omarah. Položaj in okvirna situacija je razvidna iz priloge. V severni omari je piščalje I. manuala, za njo pa večji meh in pedalni registri, ki imajo največje piščali fizično krajše od 8'. Burdon 16 je delno v omari, delno za omaro na dvignjenem podestu. Piščalje ima tri pohodne deske za potrebe vzdrževanja, kakor je razvidno iz priloge.

V spodnjem delu omare je razvod pnevmatske trakture z releji, razvod zračnih kanalov, ventilator z motorjem in potrebni del električne napeljave.

V južni omari so registri II. manuala, razvod pnevmatske trakture in manjši zalogovni meh, ki je brezprekinitveno povezan večjim mehom v severni omari. Za omaro se odprti 16' registri pedala in kombiniran register. Pohodne deske so v zgornjem delu omare na dveh mestih.

⁵⁸ arhiv Župnije Bled, mapa II.6 (orgle)

Razpored piščali je od pročelij nazaj in v obeh perspektivah je razviden iz prilog.

Material piščali so razvidne iz predloga v poglavju 6.2.

Deli orgel za omarami so v celoti zaprti s lesenimi stenami.

11 Vzdrževanje orgel pred obnovo 2015

Iz stanja orgel leta 2013 ni bilo mogoče ugotoviti, da bi bile kadarkoli predelane. Zamenjana je bila le električna inštalacija, že zgoraj omenjena je zamenjava velikega meha, in večkrat posamezni mešički. Ostalo je torej bilo v prvotnem stanju. Glede na stanje je bilo mogoče sklepati, da so bile redno vzdrževane. Rednih vzdrževanj, najbolj pogosto uglasovanje jezičnikov pred božičem, Veliko nočjo in sv. Martinom, se spominjajo tudi vsi živeči organisti in zborovodje, ki so delovali na Bledu, tudi Jože Kočar, ki je orgle pogosto uglasoval že v času, ko je delal pri Jenku in tudi kasneje, ko je ustanovil svoje podjetje.

12 Dosedanja prizadevanja za obnovo

Obsežnejša in najstarejša znana in dokumentirana prizadevanja za prenovo blejskih orgel so se pričela v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je takratni organist Saša Frelih – Mišo, predvsem s pomočjo Franca Mandelca, organiziral pridobitev variant načrta za prenovo. Celovski orglar Novak je pripravil dve možnosti s posameznimi opcijami, iz katerih je razvidno tudi takratno stanje orgel. Zaradi neaktualnosti ponudbe jo v tem elaboratu navajamo med opisi stanja orgel.

V letih 2003 – 2005 je orgle podrobneje pregledoval Jurij Dobravec in pripravil obsežnejši prispevek, ki ga je 2005 objavil v reviji EPTA⁵⁹ in v Cerkvenem glasbeniku⁶⁰ pod naslovom *Orgle na Bledu, včeraj, danes, jutri*. Prispevek je

⁵⁹ Orgle na Bledu včeraj, danes, jutri, EPTA bilten (dec. 2005), GŠ Ljubljana Vič-Rudnik 2005

⁶⁰ Cerkveni glasbenik Letn. 98, št. 6 (2005), str. 12-14

okvirni pregled stanja in vizija možnega razvoja orgel v takšnem turističnem kraju kot je Bled.

Tehnično stanje orgel so kasneje ocenjevali različni ocenjevalci in podali tudi pisne ocene. Ugotovitve so razporejene po časovnem zaporedju.

1988 Rudolf Novak

2006 Martin Kares

2006 Jurij Dobravec

2011 Dalibor Miklavčič

2011 Tone Potočnik (zapis Miran Kresal)

2011 Angela Tomanič

2013 Saša Frelih – Mišo (zapisnik jd)

2013 Matjaž Ambrožič

2013 Andraž Ristič

(brez dat.) orglar A (zapisnik jd)

(brez dat.) orglar B (zapisnik jd)

12.1 Rudolf Novak, 1988

Ponudba⁶¹ (proračun stroškov) za prenovo, predelavo in dodelavo orgel v župnijski cerkvi na Bledu, Jugoslavija

Orgle v župnijski cerkvi na Bledu so delo Ivana MILAVCA in so bile izdelane leta 1910. Orgle so dvodelne in stojijo v novogotski omari. Sedanji instrument ima 32 registrov; razdeljen je na dva manuala in en pedal. Igralna in registrska traktura sta pnevmatski, sapnice so na stožec. Pnevmska traktura je že zelo nenatančna in 'lena', dispozicija teh orgel je, tedanjemu času ustrezno, romantična in osnovnotonska, zato je orgle potrebno prenoviti, trakturo je treba izboljšati z vgraditvijo električne trakture. Nadalje je v okviru dodelave orgel predvidena prizidava tretjega manuala (zadajšnji pozitiv ali stransko piščalje) z desetimi registri. Orglam je treba zamenjati igralno mizo. Tako prenovljene orgle bodo imele 42 registrov, razdeljene bodo na tri manuale in en pedal po dispoziciji, ki sledi.

⁶¹ Gradivo je posredoval gospod Franc Mandelc

Dispozicija

I. Manual

- 1.) Burdon 161
- 2.) Principal 8'
- 3.) Burdon 8'
- 4.) Harmonična flavta 8'
- 5.) Gamba 8'
- 6.) Salicional 8'
- 7.) Harmonika 8'
- 8.) Oktava 4'
- 9.) Cevna flavta 4'
- 10.) Flute a pavillon 2'
- 11.) Mixtura 2 2/3'
- 12.) Kornet 8'
- 13.) Trobenta 8'
11. Manual

II Manual

- 14.) Flavta 16'
- 15.) Violinski principal 8'
- 16.) Burdoriček 8'
- 17.) Flauto amabile 8'
- 18.) Dolce 8'
- 19.) Vox coelestis 8'
- 20.) Viola 8'
- 21.) Gemshorn 4'
- 22.) F1 auto traverso 4'
- 23.) Dubleta 2 2/3 + 2'

III. Manual

- 25.) Cevna flavta 8'
- 26.) Praestant 4'
- 27.) Flavta 4'
- 28.) Kvinta 2 2/3'
- 29.) Flvt ica 2'
- 30.) Terca 1 3/5'
- 31.) Kvinta 1 1/3'
- 32.) Harm, aetherea II 1'
- 33.) Vox humana 8'

34.) Clairon 4'

Pedal

35.) Principalni bas 16'

36.) Subbas 16'

37.) Burdon 16'

38.) Salicet 16'

39.) Kvintni bas 10 2/3'

40.) Oktavni bas 8'

41.) Cello 8'

42.) Pozavna 16'

Takšen koncept je po našem mnenju zelo dobra rešitev, saj omogoča, da orgle, kakršne je izdelal Ivan MIKLAVEC, v osnovi ostanejo nespremenjene, seveda pa bodo zelo izboljšane z vgraditvijo električne trakture, veliko pa bodo pridobile, tako v oziru značilnih solo glasov kot tudi skupnega zvena, z izdelavo III. manuala tega inštrumenta.

Za sedaj še ni razčiščeno vprašanje, ali je iz vidika spomeniškega varstva pa tudi celotnega videza empore in položaja orgel bolje, da bi izdelali III. manual kot zadajšnji pozitiv ali kot stransko piščalje.

Da bi lahko izvršili predelavo in dodelavo vzporedno s prenovo starih orgel, so potrebna naslednja :

I. Prenova starih orgel :

1.) Dodelava celotnega, piščalja in temeljito čiščenje notranjosti orgel.

2.) Čiščenje vseh piščali, tako znotraj kot tudi na ustnicah in s zunanje strani.

3.) Preizkus in sanacija piščali kot : preizkus in izpopolnitev poškodovanih jeder in manjkajočih brad, neprepustnosti čepov pri zgoraj zaprtih piščalih, okrepitev razmajanih uglasovalnih naprav.

4.) Odvitje vseh konduktov na sapnicah. Odstranitev starih open in obnovitev vseh open. Tudi pri preostalih vmesnih postajah je treba odstraniti stare opne in jih nadomesti-

ti z novimi. Gre za 2160 open različnih velikosti. Opne iz izbranega razcepljenega usnja, konci open zalepljeni in opremljeni s posebnimi kapami (nekovinskimi). Lepilni obroči in dvižne plošče iz trde lepenke. To delo terja posebno velike stroške, ker pa sedanje opne deloma ne tesnijo več dobro (konci s kovinskimi kapami), ga je treba obvezno opraviti.

5.) Impregnacija vseh lesenih piščali, rasterjev in piščalnih desk s preizkušenim sredstvom za zaščito lesa pred črvi in za konzervacijo 'Lignal Spezial'.

6.) Preizkus in zatesnitev mehov, kanalov in sapnih dovodov, nastavitvev originalnih sapnih pritiskov.

7.) Vgraditev piščali, izenačitev intonacije in uglasitev orgel,

II. Nova igralna miza, vgraditev nove električne trakture.

1.) Odstranitev stare igralne mize, s pedalom, klopjo, podjem in vsemi iz igralne mize izhajajočimi pnevmatskimi cevovodi k relejem I. in II. manuala, pedalom in postajam registrov.

2.) Odstranitev pnevmatskih cevovodov v orglah k relejem I. in II. manuala, pedala in postaj registrov.: odstranitev predrelejev.

3.) Nova igralna miza: Električna, z 12 voltno napetostjo, prosto stoječa pred orglami. Ohišje iz macesnovega lesa, zadnja stena z dvema vrati, okrasni les znotraj iz orehovega lesa. 3 manuali C – g = 56 tipk, delitev natanko po mednarodni regulativi o orglah, širina mize 779 mm, obloga iz bele slonove kosti, poltoni črni. Pedalna klaviatura C — f1 - 30 tipk, konveksno - konkavna, delitev ravno tako po mednarodni regulativi o orglah. Izvedba: Iz hrastovega lesa, poltoni iz ebenovine.

Registratura:

Nameščena zelo pregledno nad III. manualom kot kippregister.

- 13 kippregistrov za I. manual
- 11 kippregistrov za II. manual
- 10 kippregistrov za III. manual
- 8 kippregistrov za pedal
- 11 kippregistrov za kopule

Kippregistri bodo izdelani z vgraviranimi kamnopolisnimi črkami raz ličnih barv.

- kopule: manualna II - I.
- manualna III - I.
- manualna III - II,
- pedalna I.
- pedalna II.
- pedalna III,
- nadoktavna II - I.
- nadoktavna III - I.
- nadoktavna III - II,
- oktavina II. manual,
- oktavina I. manual.

Čvrste kombinacije so nameščene pod I. manualom kot stikala: Piano - Mezzoforte - Forte - Pleno - sprožilo. Avtomatsko pretakanje - vklopitev pedala - odklopitev oktavne kopule, svobodna kombinacija I, svobodna kombinacija II, valj za crescendo – vklopljeni valj za crescendo, kot valj z 10 stopnjami .Stikala od piana do plena, kot tudi obe prosti kombinaciji, je moč vključiti tudi z nožnim stikalom z vzvratnim učinkom. Stikala za proste kombinacije so kot kippstikala pritrjena nad registrskimi stikali. Zraven spada še: voltmeter, crescendo ura, prestavljivo notno stojalo, orgelska klop z notnim predalom, klop za sedenje, katere višino je moč uravnavati z ročico. Igralna miza se lahko zaklene z zapiralom 'roletnega pokrova'.

3b.) Ponudimo lahko še obsežnejši igralnik, ki ima namesto 2 prostih kombinacij osemkratni sestavljaec, katerega se lahko s stikalom na ključ predela na 16 kombinacij. V tem primeru bi bila omara igralnika zelo nizka in bi bila registrska naprava izdelana na levi strani v obliki pulta.

4.) 1 selenov suhi usmernik, trofazen priključljiv na 220/380 voltov, 60 - 80 amperov, nastavljiv od 12 - 16 voltov obratne napetosti,

5.) Izdelava magnetnih letev in pritrditev 294 kosov gugalnih magnetov na releje I., II., III. manuala, pedala in postaj registrov, za električno upravljanje. Pritrditev tirnic vzvratnih prevodnikov in privaritev vzvratnih prevodnikov magnetov na tirnice. Gugalni magneti s posebnim ležiščem iz trdega tkanja in zato s posebno tihim delovanjem.

6.) Za povezavo igralnika 2 releji I., II., III. manuala, pedala in postaj registra bomo uporabili poseben orgelski kabel s premerom 0,6 mm iz emajlirane bakrene žice preškropljene z umetno snovjo. Žile so previte in parafinirane z razpoznavnimi nitkami in barvasto celično volno, žile k skupinam in skupine h kablu, povrvene, ovite z oljnim platnenim trakom, opletene s celično volno in lakirane in obdane z zunanjim plaščem iz močne umetne snovi.

7.) Priklon celotne električne napeljave, položitev kablov, privaritev vseh vzvratnih prevodnikov in priključkov.

III. Nove orgle kot III. manual, kot zadajšnji pozitiv ali kot stransko piščalje, po naslednji dispoziciji.

1.) 1 sapnica, kot mehanska sapnica na poteg, z 10 registri. Izvedba: Okvir iz hrastovega lesa, omara z ventili iz pane.lke, spodnja plošča iz neukrivljive panelke brez sklepov, ventili iz primerno starega smrekovega lesa, prevlečeni s klobučevino in finim usnjem za ventile. Piščalne palice in raster ravno tako iz hrastovega lesa. Registrske smučke iz ferocela, 2,5 mm debele, fino brušene, s tesnilom za smučke in avtomat-

skim izpustom. Odvod ventilov potom magneta, prijem smučk ravno tako potom poteznega magneta.

2.) Pihalna mašina orgel: Pihalna mašina orgel 'Meidinger', najboljša švicarska izdelava, tip D.F.Q. 802, v litem ohišju, oblike A2, z dušilcem zvoka, zmogljivost 7,5 m³/min., 80 mm vodnega stolpa tlaka, potrebna energija 0,22 KW., število obratov 2800 obratov/min., direktno vgrajeno skupaj z motorjem za vrtilni tok s kratkostično kotvico 0,25 KW. Zmogljivost motorja, 220/380 Voltov, 50 period, z drsalnimi ležaji, dela zelo tiho,- zraven spada še povezovalna cev kot tudi pipihovalni in izpihova ni okvir.

3.) Sapna naprava: Na spodnji strani sapnice je pritrjen klinasti meh za izravnavo pritiska. Poleg tega vsebuje III. manual še eno majhno vzporedno izhajajoče skladišče mehov.

4.) Dovodi in nosilni oder: Sapni dovod z ustrezno velikim prečnim prerezo, čim krajše in centralno nameščen. Nosilni oder čvrst in stabilen kot tudi povezava s sistemi in ohišjem.

5.) Piščali: Vse kovinske piščali bodo izdelane iz plemenite kovine (cinkova zlitina). Principali iz 60% cinkove zlitine, flavte iz 50%.

6.) Orgelska omara: O obliki orgelske omare se bomo dogovorili šele po dokončni odločitvi o tem, ali bo III. manual izdelan kot zadajšnji pozitiv ali kot stransko piščalje. V obeh primerih naj orgelska omara stilsko ne bi bila prilagojena obema sedanjima deloma orgel. Raje naj bo omara preprosta in funkcionalna,- brez nadaljnjega se sme videti, da gre za naknadno dodelavo. O tem naj gotovo odloča arhitekt, ki bo upošteval vse okoliščine (skupni videz, okna, krajevne razmere, predvsem spomeniško varstvo), skupaj s prečastitim župnijskim uradom in izdelovalcem orgel.

7.) Predintonacij a : 10 registrov bo v naši delavnici predintonirano s sapnim pritiskom 60 - 70 mm vodnega stolpa.

8.) Vrastriranje: Vse registre bomo vgradili v naši delavnici, jih vrastrirali, obesili in opremili s potrebnimi oporami.

9.) Postavitev, intonacija, uglasitev: Gradbene priprave, ki bodo morebiti potrebne za postavitev III. manuala bo opravil naročnik. Seveda bomo dostavili vse potrebne podatke in dokumente, ki zadevajo orgle. Intonacijo bomo opravilo posebno vestno in skrbno. Za dobro kakovost zvena orgel je posebno pomembno primerno menzuriranje orgelskih piščali. Poznavanje pomembnosti menzuriranja je zato nujna predpostavka. Bolj prožno ko se ravna z v menzurah določenim učinkom zvena, toliko težje je delo za izdelovalce piščali. Ravno tako pa je pomembno dobro in vestno delo intonatoriev.

Uglasitev sledi po normalno $a = 440$ nihajih.

Z odličnim spoštovanjem vdani:

Rudolf Novak, Orgelbau

Neubau mechanischer Schleifladen-Orgeln in
bester Qualität

Reparaturen, Renovierungen, Restaurierungen

Elektrische Orgelgebläse

Harmonien - Reparaturen

Viele öffentliche Anerkennungen

9020 Klagenfurt, Ebentaler Strasse 7

12.2 Martin Kares, 2006

Vtisi ob pregledu orgel v Sloveniji med 26. in 29. januarjem 2006

*Milavčeve orgle na Bledu*⁶²

Dobro: Pritisk zraka, hitrost trakture in odzivnost pri repetitiji (neenakomernost bo potrebno odpraviti, zračnega pritiska igralne trakture ni potrebno povišati, ker bi s tem lahko povzročili preveliko obrabo membran. Igralnik in razdelilna plošča sta zelo pregledna. Sapnice z režami zaradi

⁶² originalni zapis v nemškem jeziku je navedel Matjaž Ambrožič pod točko 8.8

krčenja in širjenja lesa ob različni zračni vlagi. Trakturni pnevmatični releji so dobro dostopni. Intonacija odlična, zelo dobro so razporejene posamezne skupine registrov. Manubriji registrov na igralniku so razporejeni simetrično.

Posebnosti: Superoktavna zveza v II manualu, pri kateri se istočasno izključi (izenačevanje lege); ločena pedala za registrski crescendo za I. in II. manual; avtomatski pedal; zbirnik godalnih registrov; zbirnik flavtnih registrov; Flavta 16 v II. manualu je sestavljena iz Flavte 8 in Salicetbas 16 (C-H); Ročni pogon meha z gonilno ročico; originalne prospektne piščali.

Slabosti: Vzmeti ob sapnicah (Ventilladen) v igralniku so prešibke in slabo opravljajo svojo nalogo – tipke frfotajo in ne prilegajo nazaj na svoja ležišča. Dostopnost piščali je različna: težko so dostopne piščali registra Oboa (za uglaševanje je treba odstraniti prospektno polje. Še težje je dostopna Trobenta – tu bi bilo primerno potrebno v ohišje vgraditi dodatna vrata, skozi katera bi vstopili v orgle tudi med registorma Bordun 16 in Čelo. Z začasno odstranitvijo manjših piščali Borduna bi trobente lažje uglaševali.

12.3 Jurij Dobravec, 2006

Uvod

Orgle v farni cerkvi svetega Martina na Bledu so odličen inštrument. Leta 1910 jih je izdelal Ivan Milavec, izjemno cenjen ljubljanski orglar, ki je dve leti kasneje izdelal tudi orgle za ljubljansko stolnico.

Skrb za tehnično in zvokovno tako zapleten inštrument, kakršne so orgle, je zahtevna naloga, kateri mnogi organisti in župniki pogosto posvečajo premalo pozornosti. Vendar Bled ni tak primer, kar kaže tudi stanje. Kljub temu skoraj stoletje stalnega in dokaj rednega delovanja pusti za seboj posledice, ki jih je za ustrezno nadaljnjo uporabo dobro urediti. Funkcionalna ureditev je pomembna najprej zaradi stalne liturgične rabe inštrumenta, nezanemarljivo dejstvo

pa je, da Bled kot eminentna turistična lokacija lahko pridobi nove ciljne skupine obiskovalcev - glasbenih navdušencev, na primer ob povečanju števila koncertov, organiziranih predstavitev orgel in farne cerkve, poletnih glasbenih delavnic in podobno.

Na nekatere tehnične šibkosti in dotrajanost so doslej opozarjali mnogi, predvsem organisti, uglaševalci in zborovodje gostujočih zborov in inštrumentalnih skupin. Orgle so si ogledali tudi nekateri tuji in domači strokovnjaki za orgle, kjer posebej omenjam obisk članov Sielbermannovega društva, v katerem deluje več ocenjevalcev izdelovalcev in kolavdatorjev, večkratni obiski predstavnikov Komisije za orgle ljubljanske nadškofije in pa nedavni obisk dr. Martina Karesa, predsednika združenja nemških orgelskih svetovalcev. Smiselno je torej znane pripombe, priporočila in nasvete strokovnjakov strniti v zaključeno celoto.

Naj ponovim: orgle v farni cerkvi na Bledu so odličen inštrument. So v funkcionalnem stanju in se redno uporabljajo. V nadaljevanju navedene pomanjkljivosti in dotrajanosti, oziroma odprava teh pomanjkljivosti je skoraj v celoti stvar vzdrževanja orgel.

Omari

Vurnikovi omari sta izdelani iz kvalitetnega masivnega lesa in sta izredno dobro ohranjeni. Zunanost (zgornji del) je bila očiščena leta 2005.

Potrebna/priporočena dela:

1. čiščenje notranjih delov
2. zamenjava notranjih delov, predvsem nekaterih podpornih in opornih desk ter pohodnih podijev, ki so iz smrekovine in jih močno nažira črvojedina.
3. detajlno čiščenje notranjosti, vključno z notranjo stranjo ornamentov in rezbarij
4. osvežitev pozlate ornamentov
5. ureditev dostopa v zadnji del piščalja na obeh omarah

6. ustrezna zaščita lesenih delov pred žuželkami, kjer je potrebno.

Mehovje in zračni kanali

Leseni deli mehovja so v solidnem stanju, motor je sicer star, vendar odlično deluje. Zelo velik ventilator odlično služi svojemu namenu, hkrati pa je zaradi velikosti primerno tih.

Potrebna/priporočena dela:

1. zamenjava (manjši del) usnjenih delov mehovja
2. premaz usnja s preparati za mehčanje in vzdrževanje
3. manjše sanacije luknjic na spojih lesa in usnja
4. pregled lesenih in lepenkastih dovodnih kanalov in potrebne reparature
5. ločitev in/ ali potrebna preureditev zraka (pritiska) za trakture od zraka za sapnice oz. zvok kot eden od ukrepov za ustrežnejšo odzivnost

Igralnik

Zapletena notranjost igralnika je precej dotrajana. Dosedanja vzdrževalci so postopno odklapljali/izločali posamezne funkcije, ki jih je smiselno vzpostaviti v prvotno stanje.

1. ureditev mehanike tipk - prilagoditev ali zamenjava povratnih vzmeti
2. povrnitev delovanja vseh registrskih manubrijev, predvsem zvez in zbiralnikov
3. vrnitev funkcije cescendo pedalov za oba manuala
4. zamenjava in/ali obnova nekaterih mehanskih delov, na primer vrvic za zbirnike, manubrijskih tipk, filca pri pedalu in drugje...
5. urediti odzivnost tipk z ustreznimi mehanskimi posegi, na primer obtežitvijo, razmerji dolžin
6. očistiti notranjost in zunanost

Sistem prenosov

Svinčene cevke trakture so v dobrem stanju, precej kritično pa je stanje mešičkov na ojačevalcih pritiska in pod ventili

Potrebna/priporočena dela

1. pregled celotne trakture svinčenih cevk, zaščita z lesenimi pokrovi na mestih, kjer cevke ali šopi cevk tečejo po tleh
2. podroben pregled vseh mešičkov, zamenjava membran, kjer je potrebno
3. pregled in zatesnitev vseh spojev svinčenih in lesenih delov trakture (igralnik, zračni ojačevalci (releji), predeli pod ventilom.
4. Zamenjava in sanacija stisnjenih in poškodovanih svinčenih cevk
5. Pregled in sanacije registrske trakture

Sapnice

Po hitrem pregledu so ohišja vseh sapnic v dobrem stanju. Notranjost verjetno glede na odzivnost ni kritična.

Priporočena dela

1. Pregled zračnih kanalov
2. Sanacija in potrebne zamenjave ventilov
3. Čiščenje zunanosti, predvsem prahu na zgornjih ploskvah

Piščalje

Potrebna/priporočena dela

1. Sanacija posedenih piščali (nujno!)
2. Splošno čiščenje
3. Splošna uglasitev, posebno jezičnikov
4. poliranje piščali v prospektu
5. Preureditev dostopa do piščali za potrebe lažjega rednega uglaševanja (predvsem jezičniki in piščali v zadnjih delih omare)

Predlog časovnega razporeda

Pripravljalni del

I (1.-2. mesec)

- podroben pregled in sezname potrebnih del s strani več orglarjev
- mnenja strokovnjakov (nadškofijska komisija za orgle, posamezni priznani orglavci, domači organisti in uporabniki)
- izdelava načrta obnove orgel
- izdelava načrta obnove kora (pod, praktikabli, osvetlitev ...)
- priprava finančne konstrukcije

II (3. mesec)

- izbira izvajalcev, izvršilni načrt
- prva obvestila župljanom, drugim krajanom in javnosti
- vloge/prošnje/kandidature za javna sredstva

Vmesni del (časovni obseg odvisen od roka za izvedbo)

IV

- namensko zbiranje prostovoljnih sredstev (začetek, vključno s prireditvami, akcijami ipd.)
- vzporedno candidature na javna sredstva (lokalno, državno, EU)
- predstavitevna publikacija, predavanja o orglah, dogodki

V

- intenzivno zbiranje sredstev (mali darovalci, večji donatorji)
- nadaljevanje in intenzivacija predstavitev, promocije ... za različne ciljne skupine, predvsem za potencialne donatorje in uporabnike
- izvedba del, ki ne vplivajo na sprotno uporabo orgel, npr. obnova kora, morda tudi osvežitev omar

Izvedbeni del

VI (predvidoma 3-4 mesece)

- izvedba obnove
- nadaljevanje promocijskih aktivnosti, načrtovanje uporabe orgel oziroma dogodkov, povezanih z orglami po projektu
- priprava blagoslovitve zaključka del in dogodkov ob blagoslovitvi
- blagoslovitev

Zaključek

Orgle so stoleten inštrument, vsaka večja vzdrževalna dela je koristno dobro načrtovati. Sto let je za človeka dolga doba, kar pomeni, da potrebuje dalj časa, da doume takratno stanje - in temu ustrezno ne sili v inštrument z novodobnimi tehničnimi pridobitvami, metodami in načini dela. Orgle so liturgični in posvečen inštrument, kar pomeni, da ima njihova raba za kristjane poseben pomen. Orgle so tudi pastoralni inštrument, kar pomeni, da je tudi njihovo obnovo, vzdrževanje in nego smiselno vključiti v pastoralo župnije; pri obnovi naj bi zato na primeren način vključili vse župljane oziroma vse krajanke. Orgle so vzgojni inštrument; obnova je priložnost dvigniti zavestno o pomenu orgel v cerkvi in namenu orgel v cerkvah.

Za vsako kakovostno načrtovanje je potreben čas; vsaka naglica lahko pomeni več možnosti za napake ali pozabljenost. Strokovnjaki za obnove orgel si v daljšem obdobju lahko vzamejo več časa za načrtovanje, neposredni izvajalci pa si delo bolj smotrno porazdelijo.

12.4 Dalibor Miklavčič, 2011

Blejske orgle, tako župnijske kot one na otoku, od blizu poznam že iz poznih 80. let in sem bil zato priča že več 'generacijam' predstav o tem, kako se lotiti obnov, povečave, zamenjav orgel ipd. Nazadnje pa sem za oboje orgle sedel pred kakima 2 letoma. Hvala za poslani članek iz Biltena

EPTA, kot urednik te revije sem z Jurijem Dobravcem lepo sodeloval, pripeljal sem na blejski kor mdr. tudi takratnega predsednika Zveze nemških orgelskih in zvonarskih izvedencev, dr. Martina Karesa, s katerim smo tiste dni opravljali dokumentacijo/popis stanja stolnih orgel v Ljubljani, ki so, kot gotovo veste, prav tako Milavčeve. In ravno tako čakajo na obnovo, 2012 bodo stare 100 let. Poleg dr. Karesa sem tekom let pripeljal na Vaš kor še kak ducat kolegov, profesorjev orgel na glasbenih akademijah, pa tudi kakega izdelovalca orgel/restavratorja in z njimi izmenjeval mnenja.

Odgovarjam na Vaših 6 alinej na kratko 'toliko da nekje začnemo':

1. Milavčevo glasbilo na Bledu je v sebi zaključena in popolna slogovna ter tehnična celota, ki je seveda dotrajana, ni pa je nujno povečevati in dodajati registre. Orgle so tudi absolutno dovolj glasne za cerkev. S superoktavami tudi kar svetle. Zvoka baročnih orgel ne bodo imele, če še tako dodajate alikvode, zaradi tonskih kancel in seveda pnevmatike ter sloga izdelave piščali. Pri igranju sem vedno pogrešal obnovljenost in tehnično zanesljivost glasbila, drugega ne. Strokovnjaki poudarjamo, da ima glasbilo romantičnega obdobja svoje zakonitosti, ki jih pač moramo znati uporabiti.

2. Možnosti glasbila za koncertiranje, ko bo obnovljeno, se izboljša tako, da nanj igrajo čimbolj usposobljeni organisti :) ki znajo tak tip orgel izkoristiti maksimalno. Dejansko je po svetu praksa, da se koncertni sporedi oblikujejo z ozirom na tip orgel. Podobno kot slog vožnje prilagodimo vozilu: avtobus zmerno, športni avto drzno... ne obstaja pa športni dvosed, ki bi prepeljal 50 ljudi naenkrat in obratno - podobno je pri orglah. Najbolj zaželena je torej perfektna 'obnova na izvirno stanje'. Tudi zato, ker je glasbilo v celoti IZVIRNO OHRANJENO in kakovosten primerek.

3. Glede nadgradnje z dodatnimi registri: mnenje ni le moje, ampak gre za mednarodno uveljavljena strokovna merila: nadgradnja ni res potrebna. Smem vprašat, je bila

kaka prav posebno močna želja za kak register (da se posvetujemo)? Tisti, kijih že navajate v pismu, kažejo povečini ambicijo psevdobarokiziranja, kar se pa odsvetuje.

Pač pa imate na otoku čudovito priložnost, z novim, mehanskim glasbilom baročnega sloga v rekonstruiranem ohišju 'zadeti v črno' in tam omogočiti razcvet muziciranja tako pri bogoslužjih kot izven (turizem, koncerti). Tam bi, kot piše že Jure Dobravec v Biltenu EPTA, torej toplo priporočali baročni slog - kakršna je tudi cerkev (župnijska pa neogotska)

4. Postavitev 3. manuala ni smiselna. Kdor jo predlaga, mu rade volje razložim, če želi. Če bi za župn. cerkev razmišljal o dodatnih registrih, bi predlagal čisto male premične MEHANSKE orglice na kolescih - v ladji. Prednosti takih dodatnih orgel 'Zweitorgel' ali 'Chorogel' ni treba posebej utemeljevati. Dovolj bi bilo 5-8 registrov. S tem bi omogočili zelo raznoliko orgljanje pri bogoslužjih, koncertih... ter seveda omogočili razcvet edukacije mladih organistov - za celo stoletje vnaprej! Saj vemo, da Bled in okolica vse do Ovsiš in Lesc nimata kakih kakovostnih novih mehanskih orgel...

5. O stanju igralnika bi kazalo napraviti natančnejši pregled in poročilo (to da Ordinariat avtomatično v delo referentu za orgle v naši nadškofiji, potem ko oddate vlogo na škofijo). Zaenkrat lahko le rečem, da je postavitev igralnika z obrazom organista k oltarju prav ugodna. Enako glede razporeditve zbiralnikov in pedalne klaviature. Egalizacija klaviatur in vzmeti bo pa itak del obnovitvene rutine.

6 [Predloga izvajalca] vam ne smem napisati, ker sem v škofiji od 2001 skrbel za to (z dekretom škofov) da župnije objavijo razpis za obnovo orgel (oz. za nove) *comme il faut*, orglarji pa nato izvedejo ogled in pripravijo ponudbe, na podlagi katerih se šele izbira. Pogodba se oblikuje šele po tej fazi, z izbranim orglarjem. Imena orglarjev v Sloveniji, vrstni red naključen: Maribor, Bukovšek, Močnik, Kolar, Škrabl, Černe. Vsi omenjeni so že obnavljali pnevmatske orgle, vsak

po svojih sposobnostih. Predlagam, da pridobite ponudbe vsaj treh ali štirih.

Lep pozdrav! Dalibor Miklavčič, univ. doc.

12.5 Tone Potočnik

Na vsak način ohraniti pnevmatiko, nikakor vstavljati elektro-pnevmatike. Rešitev bi bila povečati pritisk v trakturi. Ogledati si je treba, kako so bile obnovljene Milavčeve orgle v Žireh. Predlagal je, da bi razmislili tudi o isti orglarski delavnici (pravi, da je Močnik najdražji).

Dodal bi vsaj dva ali tri registre alikvotov (kvinta, terca), po enega na vsak manual.

V I. manual bi bil primeren še kak jezičnik, solistični, sicer nežnejši od obstoječih.

Trije manuali niso potrebni, to bi lahko tudi precej povečalo stroške - dodati bi bilo treba več registrov, ki pa sicer niso potrebni.

Zelo bi bila primerna vgraditev tremola za drugi manual (še posebej ima v spominu oboo, ki bi s tremolom zelo lepo zvenela). Dobro bi bilo razmisliti tudi o žaluzijah (za II. manual).

Pedali ne rabijo dodatnih registrov.

Vsekakor je smiselno narediti instrument, ki ga lahko obvlada ena oseba - organist (to sicer velja bolj za mehanske orgle, kjer hiter preklon registrov ni mogoč). Dodati dodatne zbiralnike oz. poljubne kombinacije.

V povezavi s prejšnjo alinejo predlaga delno "elektronizacijo" igralnika, s katerim bi lahko dodali večjo možnost registracije (tudi za poljubno kombiniranje registrov I. in II. manuala).

12.6 Angela Tomanič

Spoštovani gospod župnik!

Veseli me, da se lotevate obnove blejskih orgel. Odgovarjam kar po vrsti:

- Blejske orgle sem vedno občutila kot malo manjšega, žlahtnega, mogoče malo bolj igrivega brata gosposkih, dostojanstvenih ljubljanskih stolnih orgel. Prav tako imajo pedal do 'f'. kar bila svoj čas redkost pri nas, pa jezičnike, kar je bila tudi redkost. Naš prof. Bergant in mi za njim smo na te orgle igrali skladbe vseh slogov, vseh časov. Vabiti je začel župnik Nace Škoda. Bile so bile malo bolj počasne, ampak tega smo bili vajeni. (V Cankarju organist oddaljena piščalja tudi sliši z zamudo!)

- To so že koncertne orgle, nič jim ne manjka. Kakor imamo pa zdaj oblikovan okus, bi glede na barve in pnevmatiko rekli, da na njih najlepše zveni romantika in tudi moderna glasba. Čeprav zdaj že vemo, daje tudi Bach cenil kake godalne registre in take s temnejšo barvo.

Glede nadgradnje: vsaka sprememba bi škodovala Milavcu kot Milavcu:

- solistični registri: imajo že krasen komet in na vsakem manualu jezičnik,
- kontraburdon 32 v pedalu se že zdaj doseže, če se vključi kontrabas 10 2/3, to je velika kvinta, ki se s 16' sliši kot 32',
- blejske orgle imajo zelo lepe in značilne 8' registre
- solo v pedalu se dobi iz manuala s pedalno zvezo,
- namesto tretjega manuala, ki bi bil tujek (spomnite se na Goršiča pri ljubljanskih frančiškanih, kjer se dodani hrbtni pozitiv ne zliva z ostalimi registri) naročite pozitiv, kakršnega ste videli v Kranju. Služi tisti čas, ko se velike orgle obnavljajo, in za koncerte ali za mali zbor pred oltarjem kjerkoli, saj je na kolescih.

Tudi ni v omarah prostora za dodatno piščalje. Treba je misliti na orglarja, ki se mora pri vzdrževanju gibati v notranjosti glasbila.

Orglar lahko uredi igralnik, da je odziv hitrejši. Blejski igralnik je že zdaj bolj pregleden kot marsikateri drug.

V Kranju je leta 2001 uredil Jenkove orgle Marjan Bukovšek (Golo brdo 16/b, 1215 Medvode, tel. 01-361-46-72, GSM 031-589-608), ki je vedno rad in dobro opravil tudi vsa vzdrževalna dela. Izhaja iz Jenkove delavnice in je vaje pnevmatike. Pred kratkim je obnovil Milavčeve orgle v Žireh (Op. 37/1914, 38 registrov na dveh manualih in pedalu). Zanimate se lahko pri tamkajšnjem župniku ali pri organistu (Tone Čadež).

Prebrala sem tudi priloge:

- težke piščali se posedajo: se tudi v stolnici in še kje, če je material dober. Lahko se noga naredi iz novega materiala, zgornji del pa ostane. Lahko se piščal prelije in naredi nova po isti meri.

Če pomislimo, da ima stolnica 52 registrov za tako velik prostor, ne razumem, kaj naj bi na otoku z 80 registri?!

Kaj pa pravi nadškofijska komisija ? (!)

Pred leti sem na Brezjah asistirala dunajskemu organistu (Daniel Schlee), ki je po koncertu priporočal patru župniku, naj nikar ničesar ne spreminja 'pri teh prekrasnih orglah'.

Prilagam pa še 'mnenje', ki sem ga prispevala leta 2003, ko so zbirali izjave o stolnih orglah.

Želim srečno roko pri tako zahtevnem podvigu in - kaj ? - že zbiram program za koncert. Pošiljam po pošti, ker bi do konca meseca težko našla čas za obisk.

Lepo Vas pozdravljam, Angela Tomanič

12.7 Saša Frelih Mišo

Treba je gledati naprej, predvsem na uporabo. Uporaba mora biti programirana na 30 – 50 let. Torej, kaj se potrebuje, kaj načrtujemo, koliko smo zmožni, kakšni so trendi pri

igranju. Mnenja ljudi, ki konkretnih orgel nikoli ne uporabljajo neposredno, so lahko vprašljiva.

Če bomo razmišljali o elektropnevmatski registrski trakturi, naj pogledamo, kaj je napisal Novak v ponudbi 1987.

Predlaga nov pnevmatski igralnik narejen po Milavčevem. Edino tak bi lahko služil še nadaljnjih 30 let. Naj se pozanimamo še pri g. Kočarju, ki je orgle veliko let vzdrževal in jih uglasel 6-8 x na leto, predvsem jezičnike, spotoma in brezplačno, ko je v tem koncu uglasel klavirje. Takrat je delal pri Jenku in ga je tudi Jenko redno pošiljal na Bled. Pozna pnevmatiko in težave igralnika in teh orgel na sploh. Izrabljene mešičke je večkrat menjal. Kočarju je pomagala kar gospodinja Viktorija, ki mu je pritiskala tipke.

Obvezno zamenjati vse mešičke.

Razdeliti pritisk za trakturo od sape za zvok.

Omenil je še Leona Kremerja, koncertnega organista, ki je večkrat sodeloval z Idriartom oz. Pogačnikom. Ko je na Bledu igral, je perfektno odigral celoten Bachov *Kunst der Fuge* in ni popolnoma nič jamral. Potem pa nek organist iz Hamburga je imel koncert in izjavil: Imate res dobre orgle. V času župnika Škode sta bila običajno vsaj 2 poletna orgelska koncerta.

12.8 Matjaž Ambrožič

Spoštovani g. župnik in župljani!

Orglarski izvedenec dr. Matjaž Ambrožič sem v prisotnosti g. župnika Janeza Ferkolja blejske orgle pregledal 16. 9. 2013.

Stanje orgel

Orgle v župnijski cerkvi sv. Martina na Bledu so 21. opus ljubljanskega orglarja Ivana Milavca iz leta 1910. Pri njihovem nastajanju je idejno sodeloval dr. Franc Kimovec.

Dvomanualne pnevmatske orgle s sapnicami na stožce imajo 32 romantično obarvanih pojočih registrov. Nekaj registrov je kombiniranih, razširjenih in transmitiranih. Obseg manualov: C-g3 in pedala C-f1. Orgle imajo običajne zveze in dodatne zbiralnike ter prosto kombinacijo. V desni omari je piščalje I. manuala in del pedalnih registrov, v levi omari pa je piščalje II. manuala in večji pedalni registri. Novogotski omari iz smrekovine sta bili izdelani v Vurnikovi delavnici v Radovljici. Vsaka ima po devet prospektnih polj. Igralnik je postavljen na sredi kora pred omarama. Inštrument je ohranjen v izvirnem stanju.

Po preizkusu funkcioniranja orgle je razvidno, da je na posameznih tonih in registrih opazna upočasnjena funkcija pa tudi disfunkcija. Botruje ji izrabljenost mešičkov in presušenost inštrumenta, ki je povzročila probleme s tesnjenjem zraka. Drug opazen problem je nihanje zraka v zračnem sistemu ob uporabi polnih orgel, predvsem pri staccato igri in uporabi dvojnega pedala, ko zlasti jezičnikom pada uglasitev. Orgle imajo samo dva mehova: skladiščnega v desni in izravnalnega v levi omari. Ker so sorazmerno velike in imajo številne 8' in 16' registre, je z njimi povezana tudi velika poraba zraka, ki povzroča občasno padanje pritiska. Ventilator (firma Meidinger, Bazel) je redno vzdrževan in dovaja zadostno količino zraka, zaradi glasnosti pa bi potreboval škatlo, obloženo s peno. Fonično je inštrument v slabem stanju zaradi pomanjkljivega funkcioniranja trakture, zaprašnosti in netopirskih iztrebkov, vendar pa še odraža Milavčevo intonacijo.

Naslednji nastajajoči problem je napredujoča črvojednost, ki se je iz delov omar, nosilnega ogrodja in poda preselila na nekatere sapnice, releje, kontaktorske letvice in lesene registre. Zato je nujna takojšnja zaščita in obnova tako dragocenh orgel!

Moram reči, da so orgle v bolj klavrnem stanju, kot so bile v začetku leta 2006. V tistem času smo pri Komisiji za orgle Nadškofije Ljubljana načrtovali prenovo Milavčevih orgel v

ljubljski stolnici, ki so največje pnevmatske orgle v tem delu Evrope, zato smo k sodelovanju privabili tudi tuje orglarske izvedence iz Nemčije in Italije. V sklopu obiska dr. Martina Karesa smo organizirali referenčni strokovni pregled Milavčevih orgel v dekaniji Radovljica in v Žireh, da bi določili smernice za njihovo prenovo. V Begunjah in Žireh je bila prenova orgel v tistem času tik pred začetkom, zato smo pregledali tudi ostale Milavčeve inštrumente, zlasti orgle na Bledu, ki še vedno čakajo na prenovo. Pred dvema letoma so bile prenovljene zadnje Milavčeve orgle na Dovjem, ki jih je dokončal petrovški orglar Naraks. Milavčeve orgle na Breznici so bile zaradi dotrajanosti odstranjene, nekateri še uporabni registri pa integrirani v nove orgle.

Z istim namenom smo Milavčeve orgle na Bledu 29. januarja 2006 pregledali predsednik Komisije za orgle prof. Dalibor Miklavčič, tajnik dr. Matjaž Ambrožič ter predsednik orglarskih nadzornikov Nemškega orglarskega združenja dr. Martin Kares, ki je o njih zapisal:

Bled - Orgel von Milavec

Gut: Wind, Trakturgeschwindigkeit und Repetition (Ungleichmäßigkeiten müssen beseitigt werden, Winddruckerhöhung im Spielwind ist nicht notwendig und würde die Koppelmembranen stark verschleifen). Spieltisch ist samt Koppelstationen übersichtlich angelegt. Windladen mit Dehnfugen gegen Trockenrisse. Relaisstationen sind gut zugänglich. Intonation hervorragend, sehr gute Echowirkungen der verschiedenen Registergruppen, die in den Manualen im Spieltisch bei den Registerschaltern symmetrisch angelegt sind. Besonderheiten: Superoktavkoppel in II, bei der gleichzeitig die Aequallage ausgeschaltet wird; 2 Schwelltritte für getrenntes Registercrescendo Manual I und Manual II; automatisches Pedal; Streichertutti, Flötentutti; Flöte 16' in Manual II wird aus Flöte 8' + Salicetbass 16' C-H gebildet; manuelle Windschöpfung mit Kurbelrad; Prospekt Pfeifen original.

Schwächen: Im Spieltisch sind bei den Ventilladen die Federn zu schwach und mit ungünstiger Kennlinie versehen – die Tasten flattern, liegen zudem nicht an den Tastenrückfallpolstern an. Die Zugänglichkeit ist nicht überall gut: Die Oboe ist schwer zugänglich (vor dem Stimmen muss ein Prospektfeld ausgehoben werden). Noch schlechter ist die Zugänglichkeit bei der Trompete – Hier sollte das Gehäuse seitlich mit einer Tür versehen werden, damit man zwischen Bordun 16' und Cello einsteigen, kleine Bordunpfeifen herausnehmen und dann durch die Lücken die Trompete stimmen kann.

Dispozicija orgel

I. Man. (13 reg.)	II. Man. (11 reg.)	Ped. (8 reg.)
Burdon 16'	Flavta 16'	Principal Bas 16'
Principal 8'	Violin. principal 8'	Subbas 16'
Burdon 8'	Burdonček 8'	Burdon Bas 16'
Harm. flavta 8'	Viola 8'	Salicet 16'
Gamba 8'	Flauta amabile 8'	Oktav bas 8'
Salicional 8'	Dolce 8'	Cello 8'
Harmonika 8'	Vox coelestis 8'	KvintBas 10 2/3'
Oktava 4'	Gemshorn 4'	Pozavna 16'
Cevna flavta 4'	Flauta traversa 4'	
Flute a pavillion 2'	Dubleta 2 2/3'	
Kornet 8'	Oboa 8'	
Mixtura 2 2/3'		
Trobenta 8'		

Navodila za obnovo

1. Župnija naj o nameravani obnovi orgel obvesti pristojne škofijske komisije in ZVKDS Kranj.

2. Na ogled orgel se povabi morebitne izvajalce, ki naj v ponudbi pisno in fotografsko predstavijo svoje videnje situacije in postopke obnove.

3. Na podlagi prispelih ponudb naj se v soglasju z izvedencem in z župnijskim odborom za obnovo orgel izbere najugodnejšega in strokovnega izvajalca obnove.

4. Izvedenec za orgle vsebinsko pripravi pogodbo, s katero soglašajo naročnik, izvajalec in Ordinariat Nadškofije Ljubljana, ki jo bodo podpisali.

5. Celotne orgle so potrebne generalnega čiščenja, zaplinjanja, obnove in zamenjave dotrajanih delov.

6. Lesene piščali in vsi ostali leseni deli orgel, vključno z omarama, naj se z ustreznimi postopki (zaplinjanje, kitanje, zalivanje z lakom, premazi ...) zaščitijo pred lesnimi škodljivci. Na omarah naj se obnovijo pozlate.

7. Prekontrolirati bo potrebno tesnjenje zračnega sistema in odpraviti morebitne napake. Po dogovoru z izvedencem naj izvajalec namesti na posamezne dovodne kanale manjše izravnalne mehove (vsaj 5-6), ki pa se jih bo dalo blokirati, da se na ta način tudi v prihodnje omogoči »izvirno« nihanje zraka in zvoka. Po potrebi bo potrebno namestiti tudi nove dodatne dovodne zračne kanale.

8. Preventivno naj se odprejo in po potrebi demontirajo ter pregledajo in očistijo ter zaščitijo tudi sapnice z ventili in na novo zatesnijo. Podobno velja tudi za releje. Zaradi dolžine trakture naj se za oba manuala dodata nov polovični relej za stran C na I. manualu in za stran Cis na II. manualu.

9. Zamenjajo naj se vsi mešički, od izvajalca pa naj se zahteva, da priskrbi najkvalitetnejše, ker je od njihove prožnosti odvisna funkcija orgel.

10. Generalno naj se obnovi tudi igralnik vključno z menjavo vseh mešičkov in membran. V igralnik naj se po potrebi in predhodni presoji izvedenca in izvajalca dovede nekoliko močnejša sapa, da bi se izboljšala funkcija trakture.

11. Piščalju se mora ohraniti izvirna intonacija in uglasitev. Potrebno bo restavrirati sesedene noge piščali obeh prospektov.

12. Zaradi pogostega uglaševanja jezičnikov bo potrebno urediti dostop do Trobente 8' s pomočjo prerazporeditve sosednjih sapnic in vrat na tečajih. Tudi dostop do Oboe 8' je neroden.

13. Pregleda in po potrebi naj se prenovi tudi ventilator. Zaradi glasnosti bo potreboval s peno obloženo škatlo z ventilom za dovod zraka.

14. Zaradi novih mešičkov bo potrebno na novo uravnati funkcijo pnevmatične trakture (auslass luknjice, releji ...), da bo omogočala optimalno igro.

15. O poteku del naročnik in izvajalec morata obveščati izvedenca in župnijski odbor za orgle, ki bo bosta spremljala potek obnove.

V želji, da bi blejske orgle še naprej pele s prvotnim leskom, vas lepo pozdravljam!

dr. Matjaž Ambrožič, orglarski izvedenec

12.9 Andraž Ristič, 2013

Predlog obnove blejskih orgel

Pred približno tednom dni sem se vrnil iz nekega tabora ter se namenil vadit v blejsko cerkev. Orgle so pred enim tednom delovale popolnoma zadovoljivo tudi za zahtevnejši repertoar, našel pa sem na pol nedelujoče orgle. Vzrok tako obsežne okvare v tednu dni mi žal ni znan. V preteklem tednu se je stvar počasi poslabševala in pripeljala do točke, kjer je dejansko uporabnih slabo polovico orgel. Ob tem naj omenim, da je pedal neuporaben, v manualih pa večina registrov piska, ko se jih vključi. Zato je bilo potrebno od lukenj odmakniti kar nekaj piščali. Poleg zvočnih in praktičnih razlogov naj omenim še samo dotrajanost sistema, igralnika, omare, mehovja in pročelnih piščali. Probleme bom predstavil po točkah in jim dodal slikovno gradivo ter moj predlog rešitve.

Pnevmatski sistem

Blejske orgle so sad 20. Stoletja. Napravil jih je ljubljanski orglar Ivan Milavec. Sistem je pnevmatski s sapnicami na stožce, dispozicija pa značilno romantična. Pnevmatška traktura je poglavitni problem velike večine okvar na Blejskih orglah, saj je dokaj nezanesljiva ter predvsem počasna. Svinčene cevke v igralniku povzročajo nepreglednost nad sistemom, kar otežuje popravila na delih, ki so popolnoma zakriti z njimi.

Moj predlog odprave težav s sistemom je odprava pnevmatike v celoti ali pa vsaj delno. Nadomestilo zanjo bi bila elektronska traktura, ki ohranja veliko večino lastnosti pnevmatike, ampak je mnogo bolj zanesljiva, ter cenejša. Tipke bi ostale mehke, kar je glavna značilnost pnevmatskih orgel. Če bi v celoti odstranili pnevmatiko predlagam, da se pod sapnicami napravi osnova za mehanski sistem s stožci, le da ne bi bilo abstrakt ampak elektromagneti, torej en elektromagnet za en ton plus zgornja oktava. S tem bi odpravili vse težave ki jih povzročajo mešički in hkrati utišali pokanje ob pritisku na tipke, ki smo ga bili vajeni do sedaj. V primeru, da ta rešitev ne bi bila izvedljiva, predlagam elektropnevmatški sistem, s čimer pa žal ne odpravimo vseh težav.

Igralnik

Igralnik blejskih orgel je značilen za pnevmatske orgle. Njegove pomanjkljivosti: pedal ni izdelan po standardih, kar moti pri igranju, sploh pri večjih skokih. Plastične obloge na tipkah in na registrih so začele odstopati, Les je obrabljen, klop pa nima možnosti nastavljive višine. Z obnovo orgel seveda pride obnova igralnika. Ker pa zgornja Gorenjska oz. celotna Slovenija nima značilnih romantičnih orgel, ki bi bile primerne za koncertiranje velikih organistov današnjega časa, sem prišel na idejo povečave orgel. Ker je v samih orglah ogromno neizkoriščenega prostora, cerkev pa bi definitivno prenesla kak dodaten register predlagam povečavo

orgel in sicer na bazi pedala in dodatnega tretjega manuala. Moj predlog dispozicije je sledeč:

1. manual

1. Burdon 16'
2. Principal 8'
3. Burdon 8'
4. Harmonična flavta 8'
5. Gamba 8'
6. Salicional 8'
7. Harmonika 8'
8. Oktava 4'
9. Cevna flavta 4'
10. Flute a pavillon 2'
11. Mikstura 2 2/3'
12. Kornet 8'
13. Trobenta 8'

2. manual

14. Flavta 16'
15. Violinski Principal 8'
16. Burdonček 8'
17. Flauto amabile 8'
18. Dolce 8'
19. Vox coelestis 8'
20. Viola 8'
21. Gemshorn 4'
22. Flauto traverso 4'
23. Dubleta 2 2/3'
24. Oboa 8'

3. manual

25. Burdonski Principal 8'
26. Ljubki Gedekt 8'
29. Eolina 8'
30. Konična flavta 4'
31. Violina 4'
32. Terca 1 3/5'

- 32. Harmonia aethera 2 2/3'
- 33. Flavtica 2'
- 34. Vox Humana 8'
- 35. Dulzian 8'
- 36. Krivi rog 4'

Pedal

- 37. Principalni bas 16'
- 38. Subbas 16'
- 39. Burdon 16'
- 40. Salicet 16'
- 41. Kvintni bas 10 2/3'
- 42. Oktavni bas 8'
- 43. Cello 8'
- 44. Koral 4'
- 45. Mikstura
- 46. Fagotto 32'
- 47. Pozavna 16'
- 48. Bombarda 8'

Ker moj predlog vsebuje povečavo orgel, to pomeni nov igralnik. Zaradi zamenjave sistema iz pnevmatike na elektrono bi bilo razumno stopiti s časom v korak ter dodati računalnik za proste kombinacije. Trenutno obliko manubrijev bi zamenjal s potegi, ki bi bili po manualih v treh navpičnih vrstah za vsak manual, razdeljeni pedal in 1. manual levo, 2. in 3. pa desno od manualov. Med tretjim manualom in notnim stojalom pa bi bile zveze in oktave:

- 47. 3-1
- 48. 2-1
- 49. 1-P
- 50. 2-P
- 51. 3-P
- 52. superoktavna zveza 3-1
- 53. superoktavna zveza 2-1
- 54. suboktavna zveza 3-1

- 55. suboktavna zveza 2-1
- 56. superoktava 1
- 57. superoktava 2
- 58. superoktava 3
- 59. oktava 2
- 60. oktava 3
- 61. melodija pedal
- 62. automatski pedal

Poleg teh, bi pod stikala za noge vključil še opcije 3 krešendov, ki bi se upravljali prek ene stopalke in sicer: Cresendo A in B, ki sta že sedaj prisotna v orglah in bi ohranila postop registrov ter nov generalni krešendo za celotne orgle. Poleg tega bi bilo potrebno vključiti še dodatno stopalko za žaluzije tretjega manuala. Igralnik bi bil usmerjen proti orglam in bi se nahajal v neposredni bližini korne ograje, kar bi zagotavljalo prostor za oder za pevce med omarama.

Omara

Dve čudoviti omari, ki sta delo Janeza Vurnika, sta načeti s strani lesnega črva, rešitev zanju je zaplinjanje. Sta zelo prostorni, tako da je v njih dovolj prostora za 3. manual. 1. in 2. bi ostala na mestu, kjer se nahajata zdaj, del pedala (Subbas 16' in Cello 8') pa bi bila prestavljena iz desne v levo omaro, kjer je preostanek pedala. V levo omaro k steni bi bil postavljen še dodatek k milavčevemu pedalu (3 jezičniki, koral 4' in Mikstura 2'). V desni omari bi se v zadnjem delu tako odprl prostor, dovolj velik za 11 registrov 3. manuala. Zgornji zunanji del bi nadomestil sistem žaluzij, prav tako bi se te namestile znotraj orgel.

Mehovje je dotrajano in na velikih mestih zrak uhaja. Ventilator je preglasen za današnje standarde ter star. Zaradi predelave na elektronski sistem bi trenutno mehovje postalo popolnoma nepotrebno. Predlagam izdelavo novih mehov s primernim zračnim pritiskom ter novimi tišjimi ventilatorji.

Problem predstavljajo tudi Pročelne piščali, saj so izdelane iz pločevine s preveliko vsebnostjo svinca in so se začele

posedati, kar zmanjša dotok zraka ter poslabša estetski videz pročelja.

12.A Zapis obiska orglarja A⁶³

Orglar je inštrument preizkusil, pregledal in poslikal. Njegove ugotovitve so okvirno naslednje:

- orgle so zelo kvaliteten izdelek, kot vse kaže v celoti ohranjen v originalnem stanju iz 1910
- intonacija je lepo narejena in dobro usklajena
- uglasitev solidna, nekaj težav z jezičniki in posameznimi piščalmi ustničnih registrov
- zanimivi so zbirniki flavte in gosli, ki jih ne pozna od drugod
- nekatere zveze in občasno registrska traktura nekaterih registrov ne delujejo ali se ne ugašajo ustrezno
- ventilator je velik, morda prevelik, preglasen, nima oznake kapacitete
- znotraj omare precej električnih napeljav, ki morda ne služijo namenu orgel
- igralna pnevmatika kar dobro odzivna, posamezne tipke slabše
- stanje mešičkov solidno, po oceni glede na vzorec, približno polovica delno otrdelih
- opazna črvojedina na lesenih piščali, omari in igralniku
- noge principalnih piščali v spodnjem delu posedene
- osvetlitev kora in igralnika ni funkcionalna

Predlog je, da se orgle generalno obnovijo, vsi deli, ki so odpovedali ali so izrabljeni, pa se usposobijo v prvotno stanje. Po prvem vtisu to pomeni:

⁶³ Na zasebni poziv sta si leta 2010 in 2011 orgle ogledala tudi dva še delujoča orglarja, ki sta v svojih ponudbah opisala njuno videnje tehničnega stanja. Iz poslovno-etičnih razlogov ponudb ne objavljamo v tem elaboratu, objavljamo pa zabeležke, ki smo jih zapisali ob obiskih. Orglarja tudi nista navedena v napovedanem časovnem zaporedju dogodkov, ampak na koncu

omara

- očistiti zunanost, predvsem spodnje dele ter igralnik
- osvežiti okrasje, morda nova pozlata
- pregledati, sanirati dele, ki so močno načeti od lesnega črva
- v celoti znotraj zaščititi omaro z globinskim premazom proti črvu
- namestiti dodatne podpore nekaterim piščalim ali celim registrom
- preveriti namen električnih kablov in jih po možnosti speljati drugam ali odstraniti

mehovje

- ventilator zamenjati z novejšim ali obstoječega utišati z ustrezno komoro

traktura

- trakturo usposobiti v celoti, tudi tiste dele, ki zaradi verjetnih težav v preteklosti ne delujejo več ali neustrezno (posamezni registri, zbirniki in zveze, crescendo pedal II, kazalci crescenda ipd.)
- mešičke bodisi zamenjati vse ali zamenjati samo otrdele (pomemben delež cene obnove, nezamisljivo tudi dejstvo kakovosti obstoječih ali potencialnih novih)
- igralnik v celoti razdreti, očistiti in vse dele ustrezno sanirati in usposobiti
- spoje lesenih delov in svinčenih cevk ustrezno spojiti, da se ne stikajo iz lukenj
- pregledati in sanirati napeljave, če so morda na pregibih cevke že stisnjene od lastne teže

piščalje

- principal poravnati in spolirati
- noge principala sanirati z debelejším/trdnejším materialom (varianti: samo spodnji del ali cele noge)
- lesene piščali sanirati zaradi lesnega črva in ustrezno zaščititi s premazom

- piščali vse očistiti in sanirati morebitne (manjše) poškodbe
- razglašene piščali uglasiti, posamezne ustrezno intonirati

drugo

- namestiti ustrezno razsvetljavo za pevce in organista
- izdelati klop za organista z možnostjo dviga in spusta
- možnosti osvežitve lesenega poda, praktikablov ipd.

Za delo bodo potrebni okvirno trije meseci, ko bo kor v celoti zaprt. Za potrebe odlaganja večjih delov bo v cerkveni ladji potrebno oddeliti kakšen kot. Premazi proti črvu bodo delno opravljeni na mestu samem, vonj se zaznava okrog enega tedna.

12.B Zapis obiska orglarja B

Orglar inštrument pozna. Znanе so mu kvalitete in pa tudi nekatere pomanjkljivosti, ki so deloma značilne za Milavca, deloma pa jih je izdelovalec pred sto leti napravil le tukaj. Kljub temu se je pregleda lotil detajlno, saj smo ga prvič zaprosili za generalni pregled in ugotovitev stanja in s tem povezano generalno obnovo in splošno usposodobitev inštrumenta.

Pred ogledom se je orglar zanimal za dosedanje ocene drugih strokovnjakov. Posredoval sem mu mnenje Martina Karesa iz Karlsruhea (Württemberg, Nemčija), enega najbolj poznanih evropskih strokovnjakov za orgle, ki si je inštrument ogledal leta 2006. Z ocenami se je v celoti strinjal, predlagal pa je tudi nekatere podrobnosti, ki v bistvu predstavljajo nadgradnjo oz. praktični izvedbeni del Karesovega strokovnega mnenja.

Predlaga, da se orgle generalno prenovijo, kar pomeni:

- pregled celotnega inštrumenta, predvsem trakture in sapnic, ugotovitev stanja mešičkov
- ponovno vzpostavitev funkcij, ki so v preteklih sto letih iz različnih razlogov prenehale delovati

- odpravo napak izdelovalca, ki jih omenja Kares, in ki predstavljajo bistvene izboljšave za igranje in vzdrževanje
 - zamenjati in urediti dotrajane dele, kjer zanesljivo vemo, da to prispeva k izboljšanju stanja
 - sanacija in zaščita lesenih delov proti črvojedini, kjer je to potrebno
 - splošno čiščenje, vključno poliranje prospektnih piščali
- Konkretne akcije, ki bodo izvedene, pa bodo okvirno naslednje:
- obnova igralnika (v delavnici) oz. vzpostavitev vseh funkcij, ki jih je napravil Milavec in so odpovedale ali slabo delujejo
 - prestavitev pedalne sapnice na severni strani nazaj za potrebe uglaševanja registra trobenta, ki je zdaj zelo težko dostopen, je pa pogosto razglašen
 - krpanje usnjenih delov mehov
 - povečanje pritiska v igralniku (vgraditev novega meha), s čemer bo odpravil '*feder efekt*' na tipkah in povečal odzivnost tipk
 - izenačitev dolžine cevki in vgraditev dodatnega releja za prvi manual, s čemer bo izenačil odzivnost C in Cis strani, ki sta zdaj v I manualu opazno različni
 - sanacija posedenih nog prospektnih piščali - okrog 100 piščali
 - pregled in sanacija dotrajanih mešičkov, morda s posebnim premazom/sprejem
 - zvočna izolacija ventilatorja in motorja

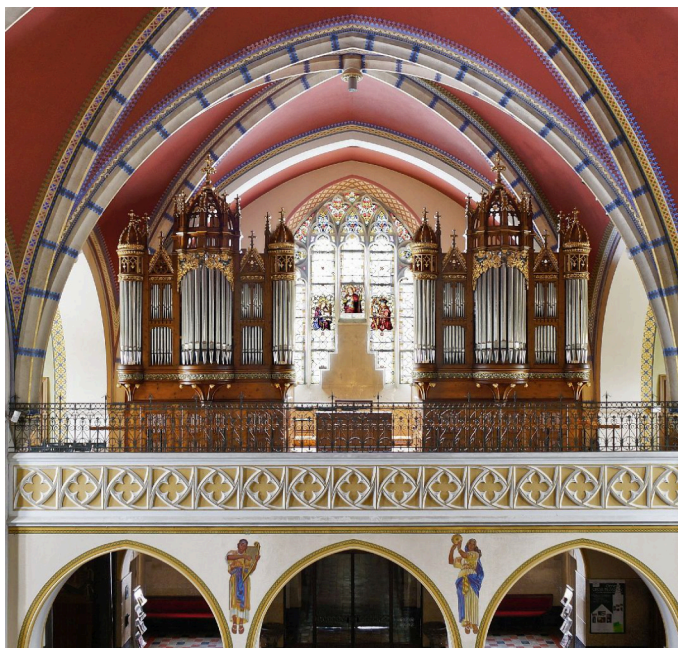
12.C Zapisi raznih orglarjev

Ohranjeno je tudi nekaj zapisov, ki so jih pustili na listkih na koru, ko so orgle uglaševali in skušali popraviti v obdobju 2000 – 2012. Podrobnosti so že zajete v zgoraj navedenih predlogih in mnenjih.

[Pripravljeno 2015, dopolnjeno 2025]

KAZALO

	11
1 Uvod	11
2 Lokacija in upravljalec	13
3 Predpisi	13
3.1 Državni predpisi in predpisi lokalne skupnosti	13
3.2 Cerkvena navodila	16
4 Uvodna beseda o orglah	18
5 O nekdanjih orglah	19
6 Milavčeve orgle ob izdelavi leta 1910	22
6.1 Predlog iz leta 1907	23
6.2. Potrditev predloga leta 1909	26
6.3 Sklenitev pogodbe z Ivanom Milavcem	30
6.4 Potek in zaključek del	33
6.5 Orgelska omara	38
7 Kolavdacija	42
8 Nabava in namestitev električnega motorja	45
9 Prva svetovna vojna in odvzem piščali	46
10 Nekaj tehničnih podrobnosti	47
11 Vzdrževanje orgel pred obnovo 2015	48
12 Dosedanja prizadevanja za obnovo	48
12.1 Rudolf Novak, 1988	49
12.2 Martin Kares, 2006	56
12.3 Jurij Dobravec, 2006	57
12.4 Dalibor Miklavčič, 2011	62
12.5 Tone Potočnik	65
12.6 Angela Tomanič	65
12.7 Saša Frelih Mišo	67
12.8 Matjaž Ambrožič	68
12.9 Andraž Ristič, 2013	73
12.A Zapis obiska orglarja A	78
12.B Zapis obiska orglarja B	80
12.C Zapisi raznih orglarjev	81

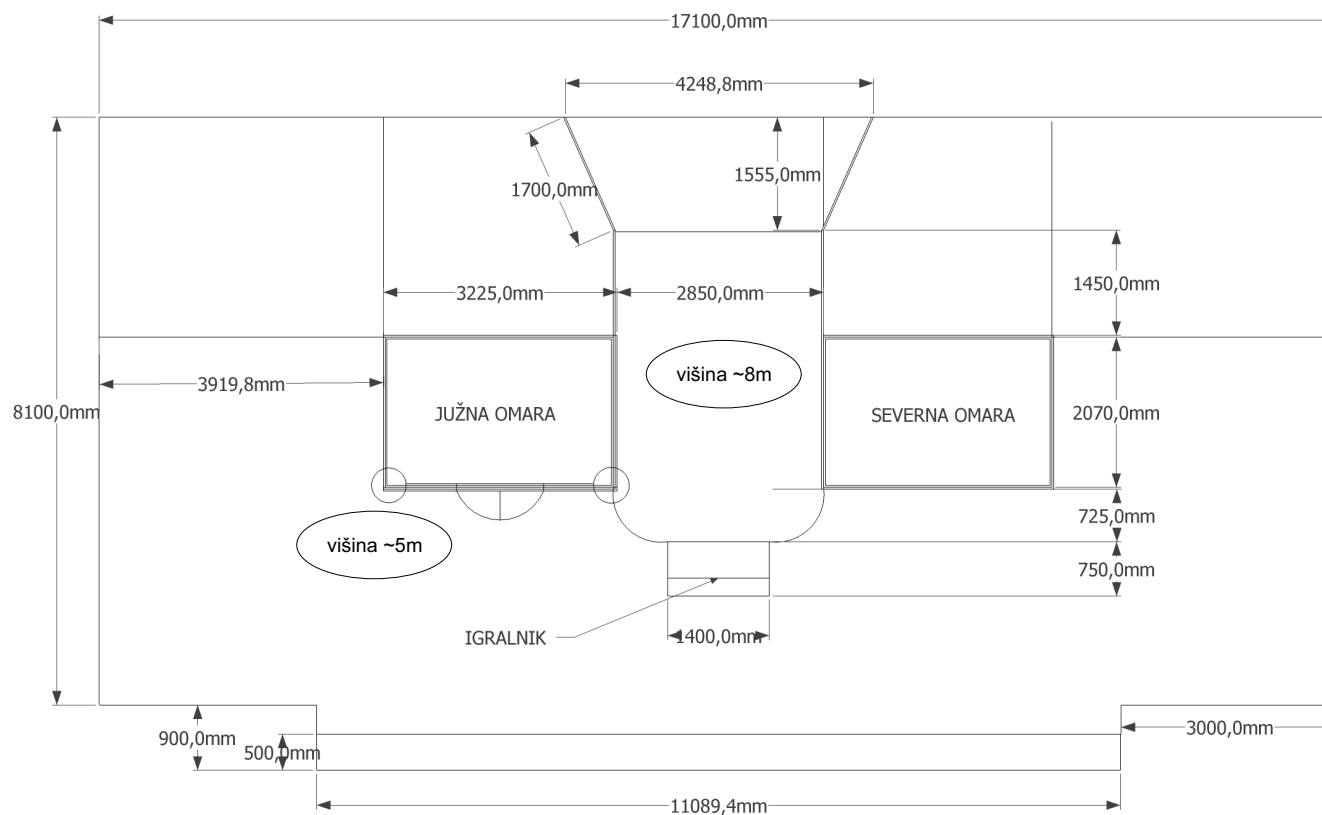

PRILOGE

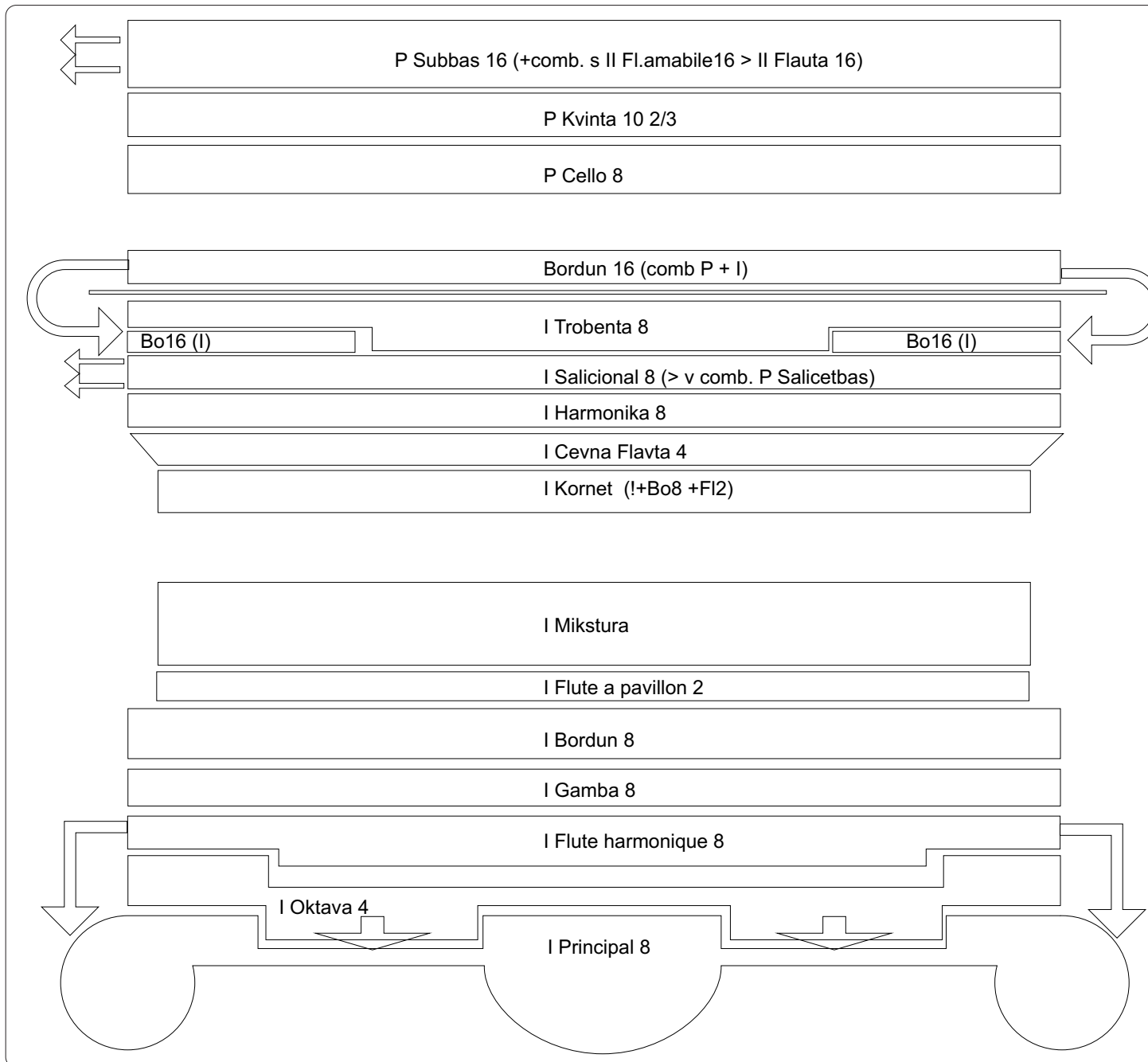
- 1 - okvirne mere in tloris kora**
- 2 - položaj registrskih vrst,
razpored prospektnih piščali**
- 3 - zvočni spektri posameznih
piščali vseh registrov (mp3 na zahtevo)**

PRILOGA 1

OKVIRNE MERE PEVSKEGA KORA

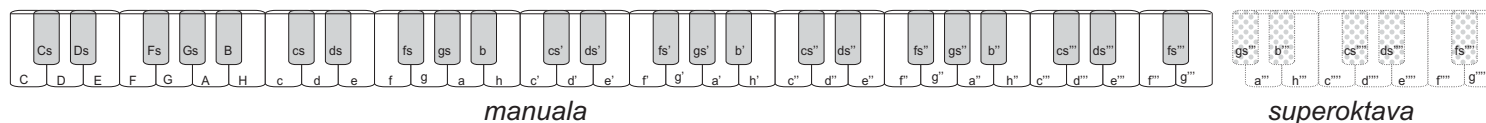
					
investitor					
projekt: BLED - žc - restavracija orgel			vrsta organizacije: javna agencija		
načrt: PIŠČALJE			naziv:		
mesto:					
odgovarjajoči: iz štev.:		podpis:		datum:	
Jurij Dobravec				2013-11-11	
sodavec:		podpis:		datum:	
datum:		skrajša št.:		list št.:	
2013-11-11		SLO_003		15	
opombe:		to št. nadomešča št.			

PRILOGA 2

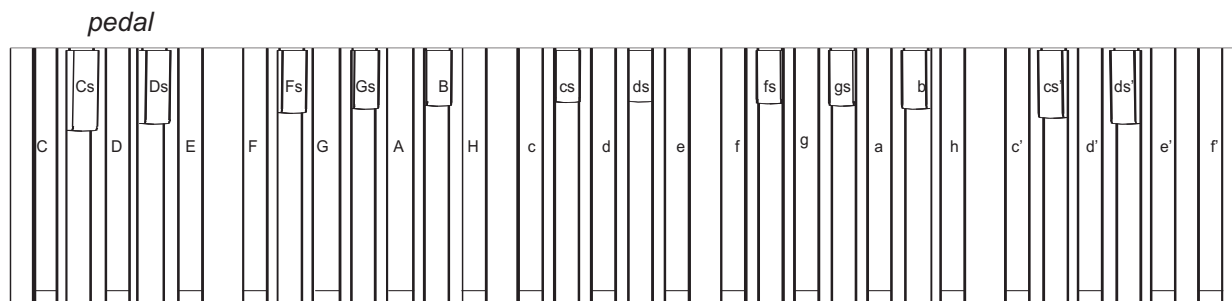
Piščalje
SEVERNA OMARA

ARS ORGANI SLOVENIAE Državna ustanova za varstvo kulturne dediščine			
investitor:	Župnijski urad Bled		
projekat:	BLED - žc - restavracija orgel	vrsta projekta:	restavracija
avtor:	PIŠČALJE	datum:	2013-11-11
risar:			
odgovorjenost:	Jurij Dobravec	podpis:	2013-11-11
skladatelj:		podpis:	
datum:	2013-11-11	skrajni rok:	SLO_003
opomba:	za list nadomestila list		

PRILOGA 3

LEGENDA

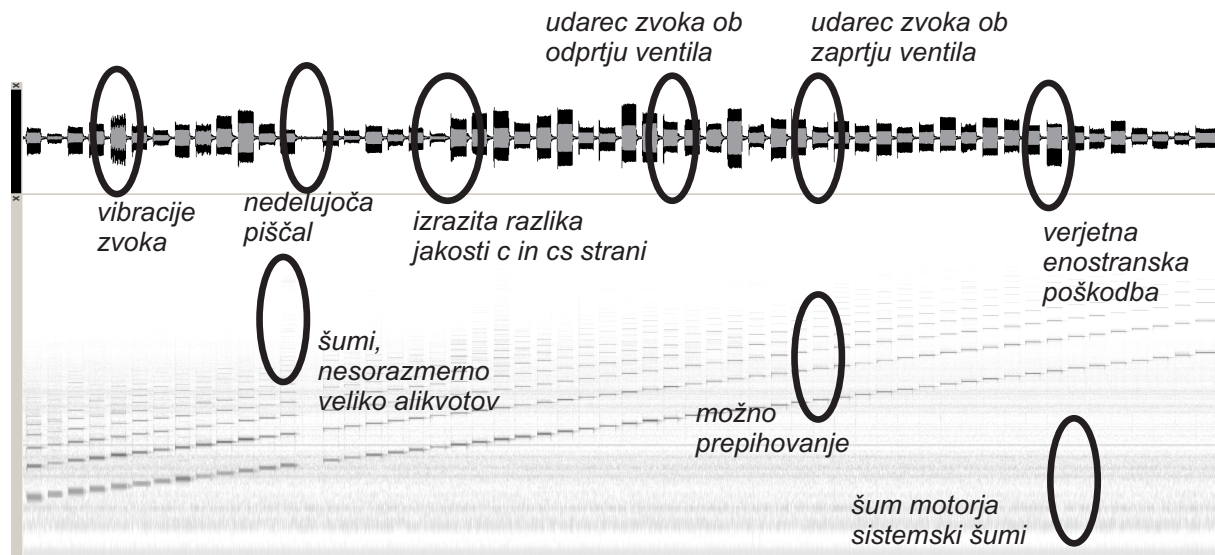

ločna črta C - H

mikrofon omara
mikrofon v omari
je izraziteje
zaznaval
tehnične težave

Jakost zvoka je normirana
na ravni piščalja in ne
posameznega registra.

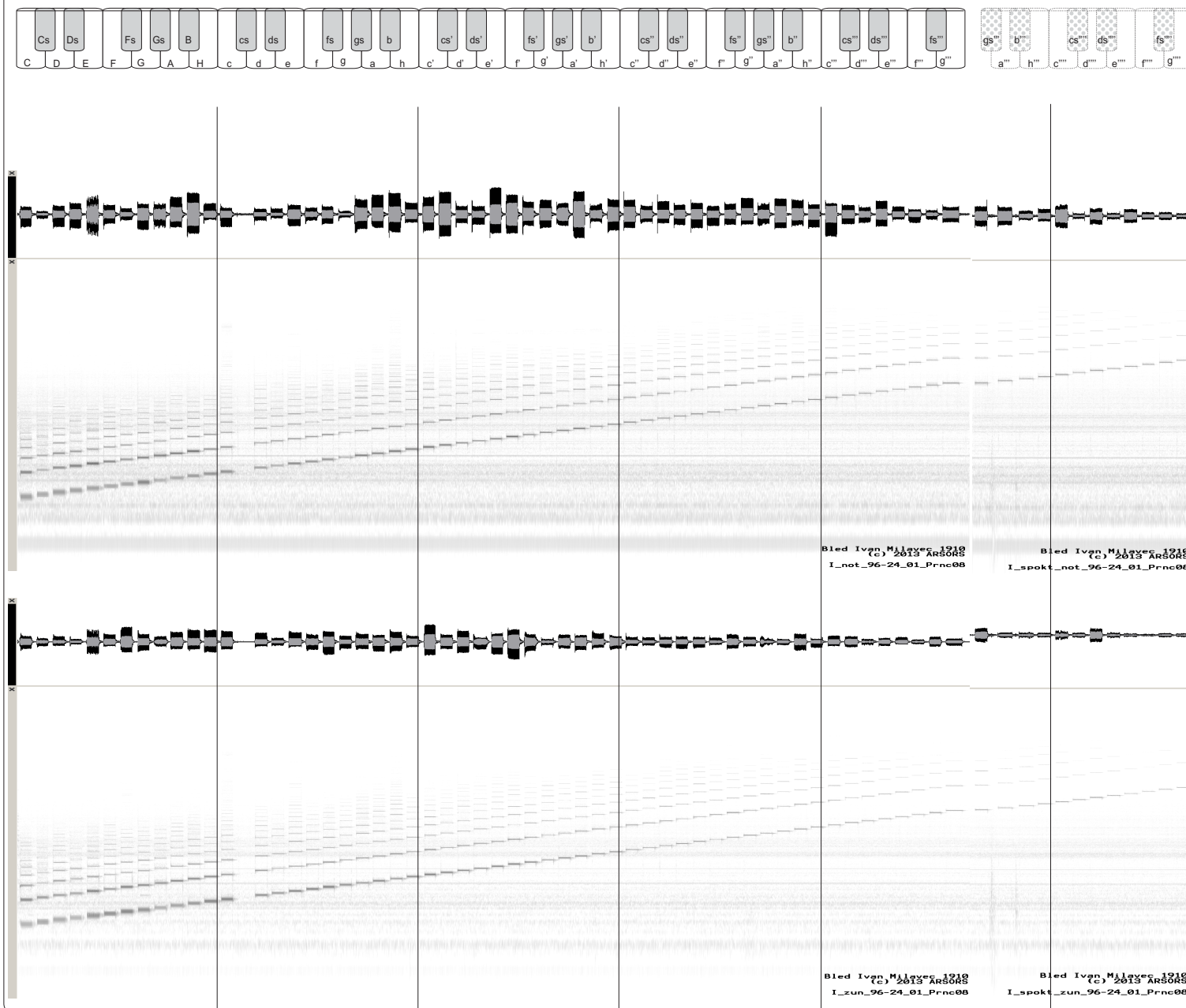
primer nekaterih zabeleženih zvočnih značilnosti posameznih piščali

mikrofon ograja
mikrofon pred omaro
je izraziteje
zaznaval
težave intonacije

ARS ORGANI SLOVENIJE <i>ORGANIZACIJA ZA OHRANJE SLOVENSKEGA ORGANISTVOSTVA</i>				
investitor	Župnijski urad Bled			
projekt	BLED - žc - restavracija orgel			izdelal: projektivna družba sloj d.o.o.
registri	registri - frekvenčni spektri			metoda:
risar:				
organizator:	Jurij Dobravec	podpis:	datum:	2013-11-11
skladatelj:		podpis:	datum:	
datum:	2013-11-11	projekt:	SLO_003	list št.: R24
opombe:				za št. nadomestila list:

PRILOGA 3

mikrofon omara

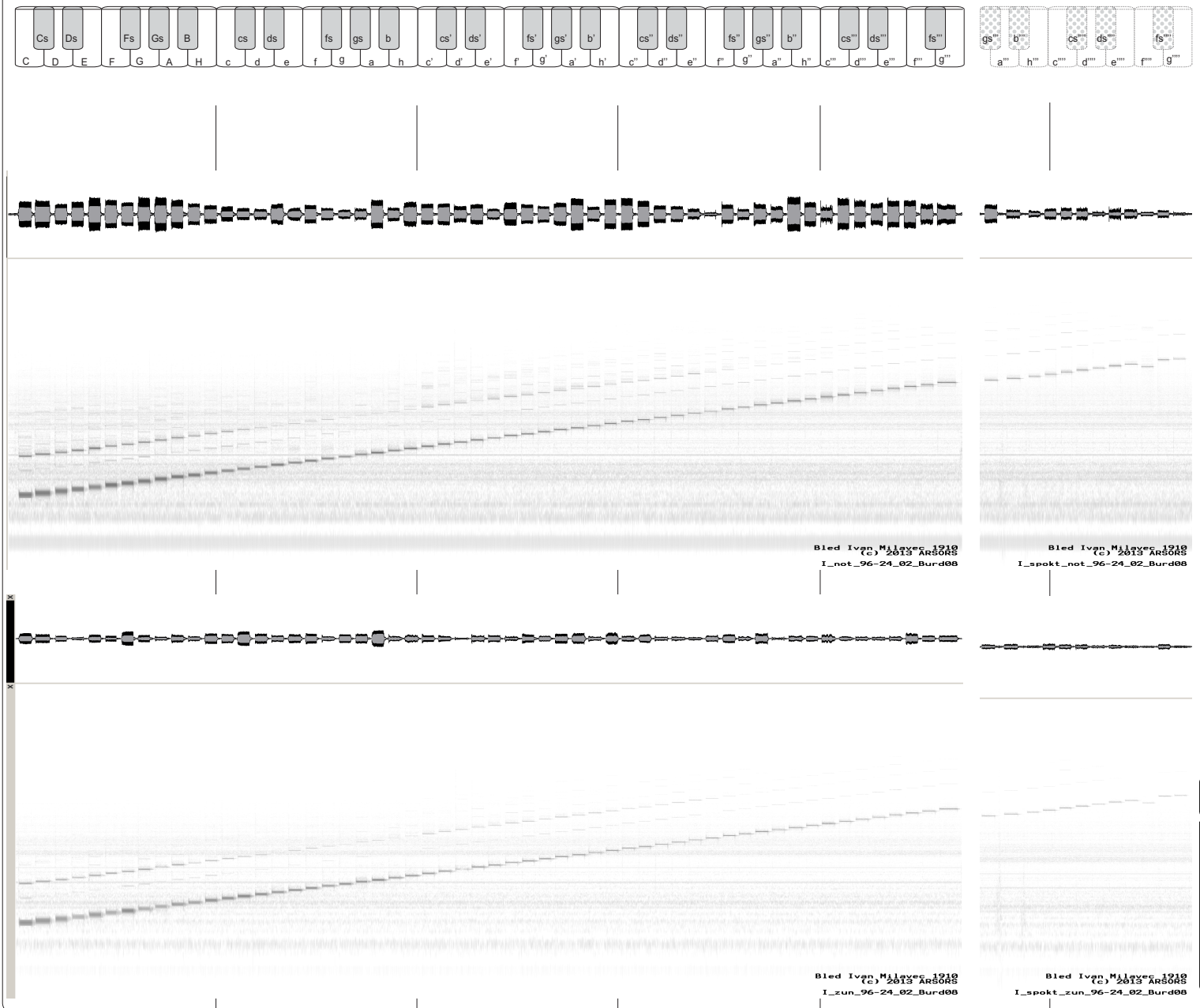
mikrofon ograja

I. manual

PRINCIPAL 8

		
Investitor Župnijski urad Bled		
projekt: BLED - žc - restavracija orgel	vrsta dejavnosti konzervatorstvo	
nadzr: registri - frekvenčni spektri	nadzr: -	
riba: -		
odgovorni projektant: iz. št.: Jurij Dobravec	podpis: -	datum: 2013-11-11
sodnik/vec: -	podpis: -	datum: -
datum: 2013-11-11	štorejnik: SLO_003	list št.: R04
opombe: -		to list naslovišč isst

PRILOGA 3

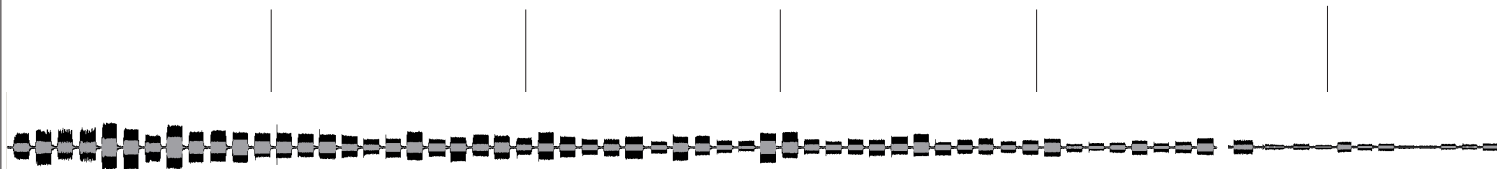

mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual BURDON 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Organele umetnosti na Slovenskem</i>			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		skladnost: skladnost	
nisi: registri - frekvenčni spektri		nisi:	
riša:			
orgprojekant: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
soderavec:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		skladnost: SLO_003	
opombe:		let št.: R00	
to list naslovišča list:			

Bled Ivan Milavec 1910
(c) 2013 ARSORS
I_not_96-24_03_Gamb08

Bled Ivan Milavec 1910
(c) 2013 ARSORS
I_zun_96-24_03_Gamb08

mikrofon omara

mikrofon ograja

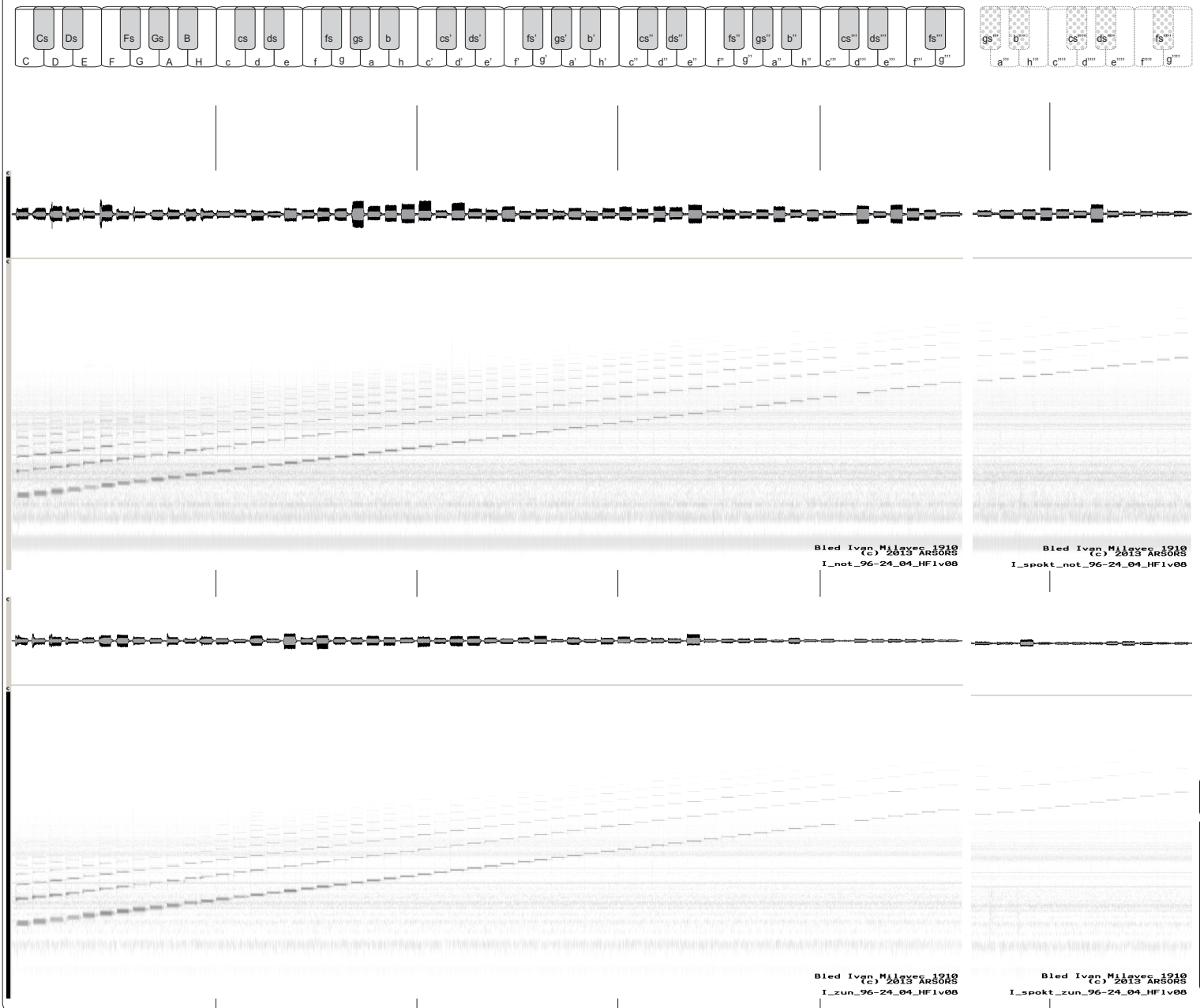
PRILOGA 3

I. manual

GAMBA 8

			
Investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta objekta: restavracija	
na: restri - frekvenčni spektri		navedi:	
ribos:			
odgovorni projektant: iz: Služ. Jurij Dobravec		podpis:	datum: 2013-11-11
sodnik/vec:		podpis:	datum:
datum: 2013-11-11	št. projekta: SLO_003	list št.: R03	to št. naslovnice: ist
opombe:			

PRILOGA 3

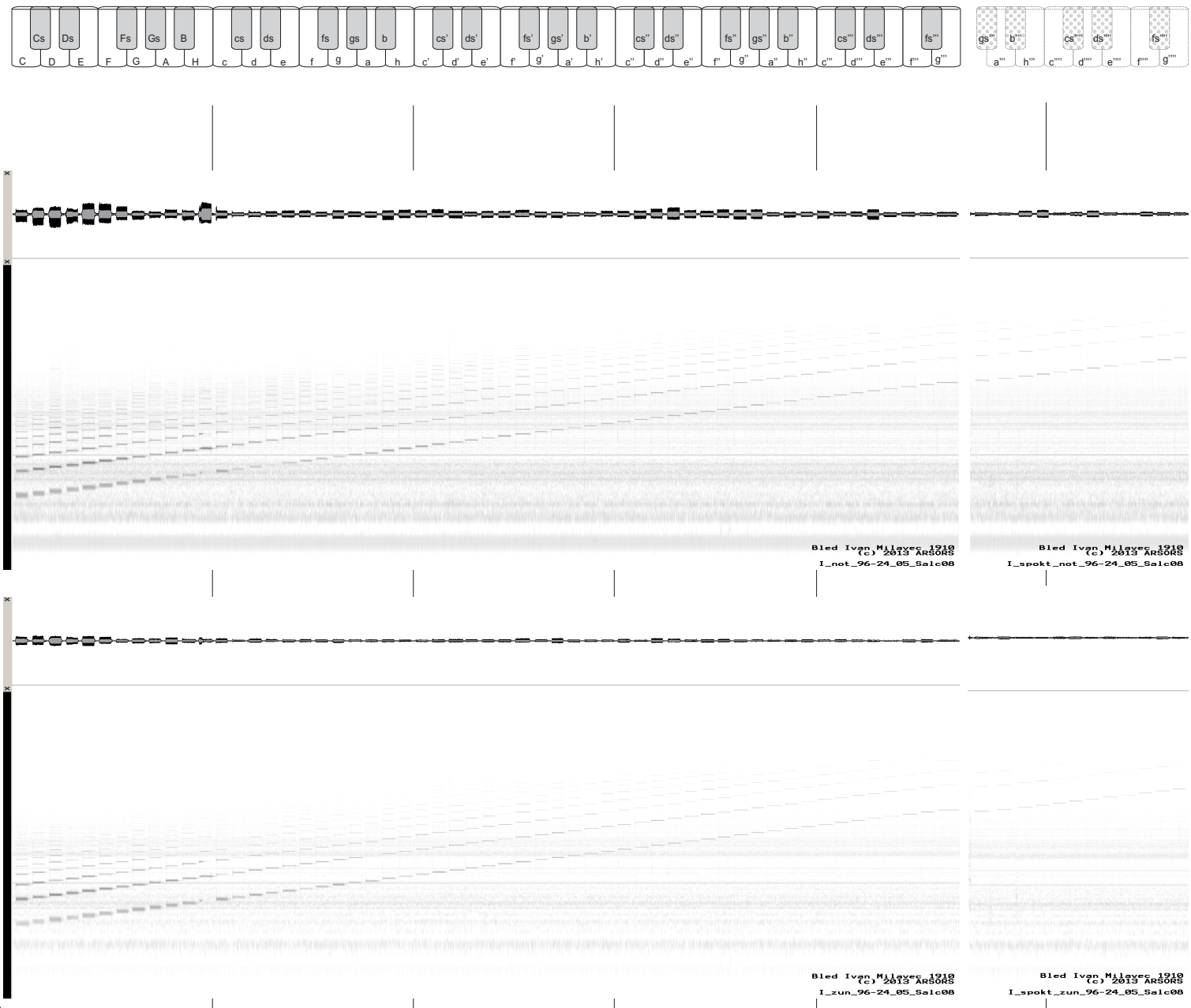
mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual HARM. FLAVTA 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Orgeljski inštitut na Slovenskem</i>			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: restavracija	
nisi: registri - frekvenčni spektri		nisi:	
riša:			
odprojeant: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
sodrevec:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
opombe:		let št.: R04	
to list nasloviča list:			

PRILOGA 3

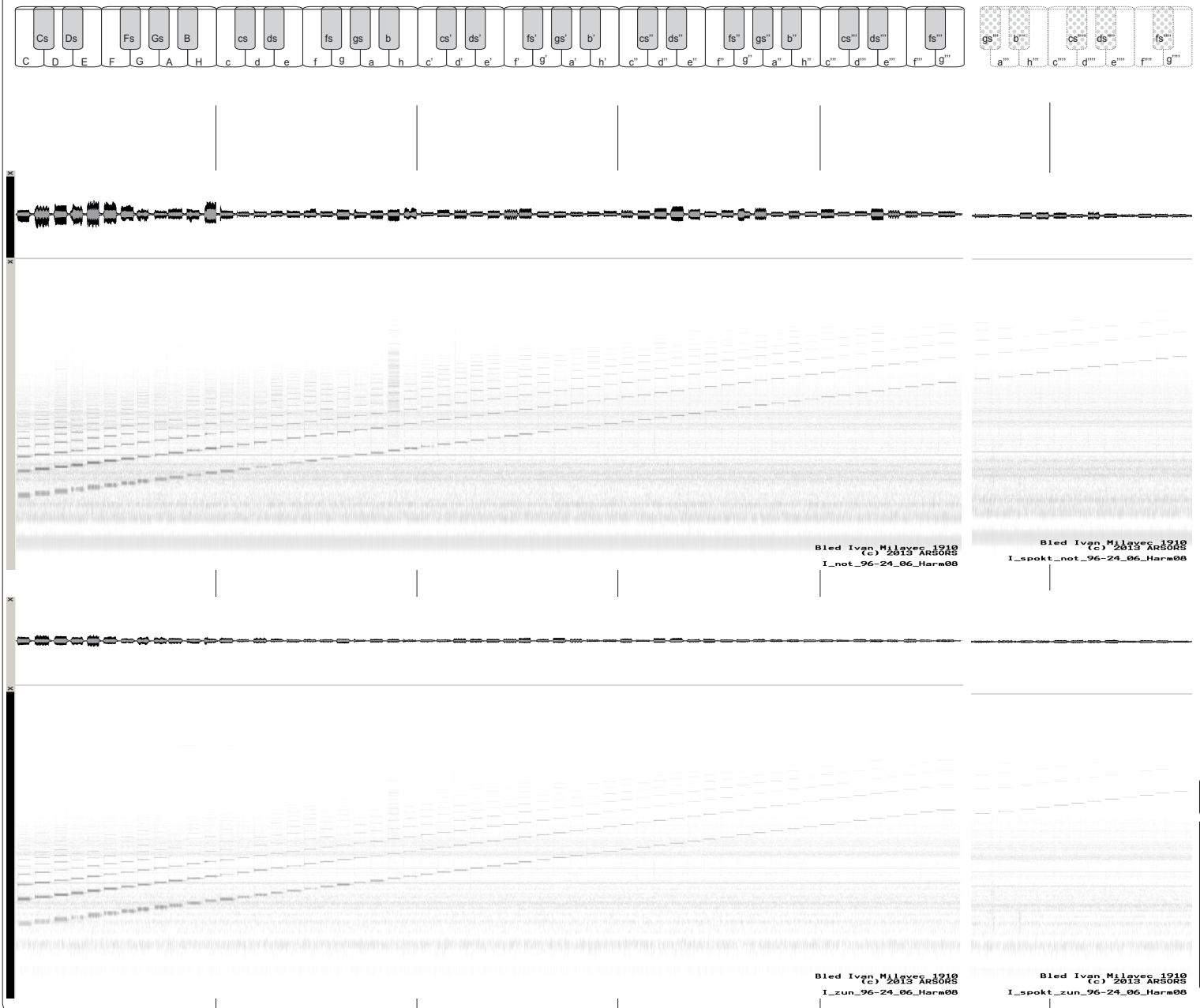
mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual
SALICIONAL 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Projekti organi na Slovenskem</i>			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: obnovitvena	
Vrsta: registri - frekvenčni spektri		metoda:	
Ime: _____			
odgovornost: Jurij Dobravec		podpis: _____ datum: 2013-11-11	
sklepi: _____		podpis: _____ datum: _____	
datum: 2013-11-11		skrajni: SLO_003	
opombe: _____		list št.: R08	
		to list naslednja list:	

PRILOGA 3

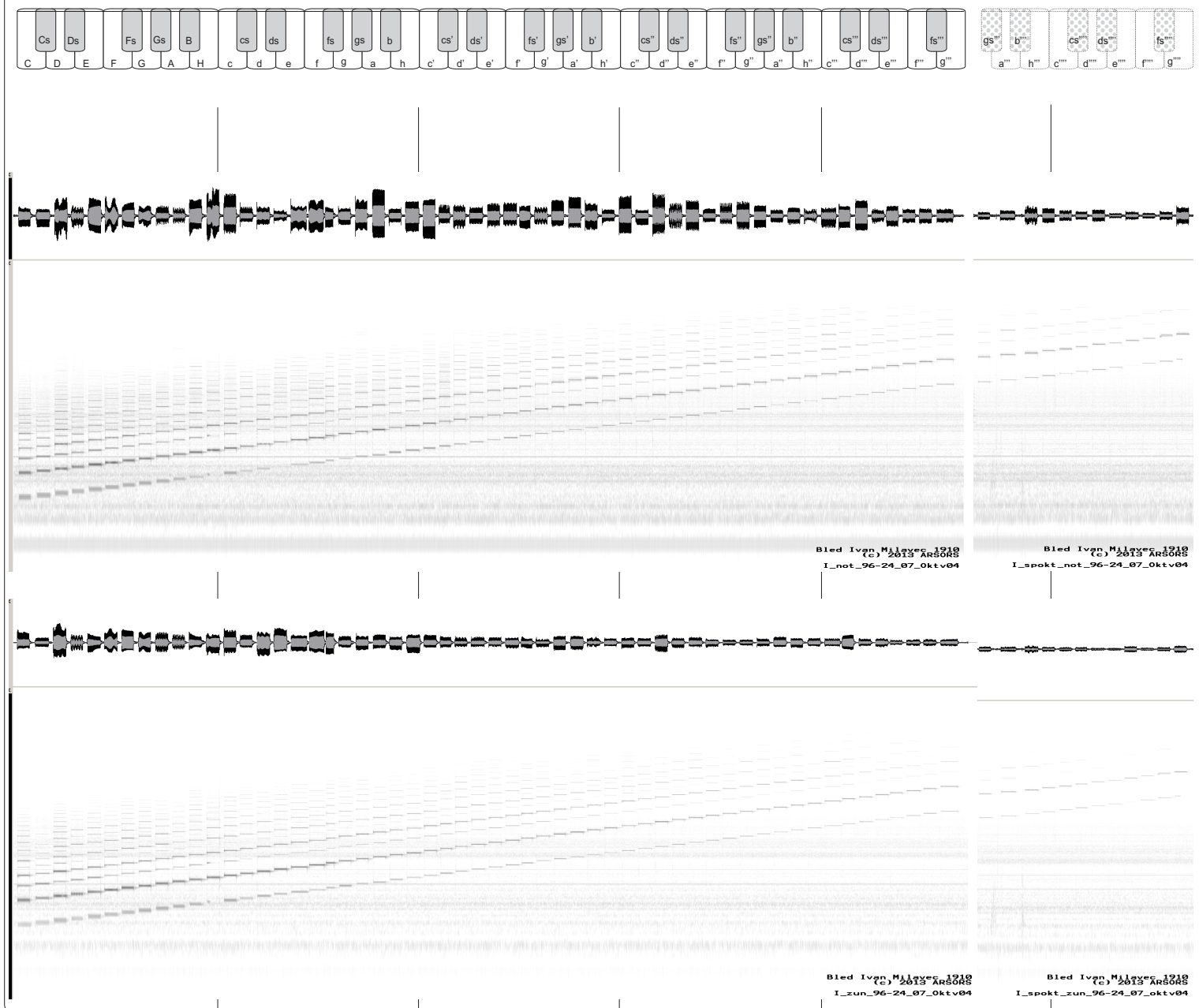
mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual HARMONIKA 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Orkestralni inštitut za Slovenijo			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: restavracija	
naziv: registri - frekvenčni spektri		navedba:	
rišar:			
odgovorni projektant: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
sodrževalac:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
opombe:		let št.: R08	
to list naslovišča list:			

PRILOGA 3

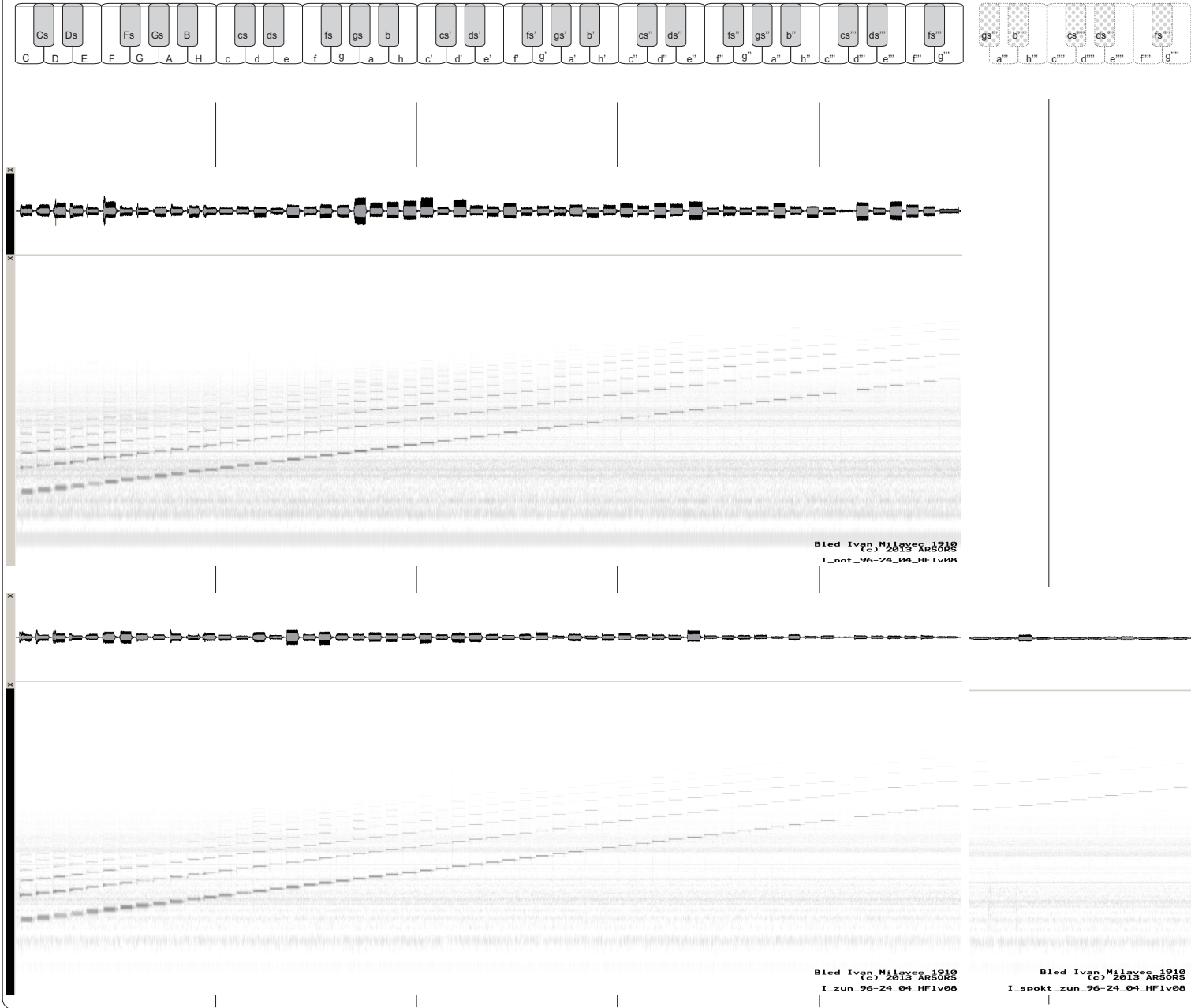
mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual OKTAVA 4

ARS ORGANI SLOVENIAE regionalni center na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: sonarhizacija	
delo: registri - frekvenčni spektri		naziv:	
odgovorni: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
datum: 2013-11-11		skupno: SLO_003	
opombe: to list naslovično list		list št.: R07	

PRILOGA 3

mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual
HARM. FLAVTA 4

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Orgelna umetnost na Slovenskem</i>			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: restavracija	
nisi: registri - frekvenčni spektri		nisi:	
riša:			
odprojeant: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
sodenevec:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
opombe:		let št.: R08	
to list nasloviča list:			

CsDsFsGsB

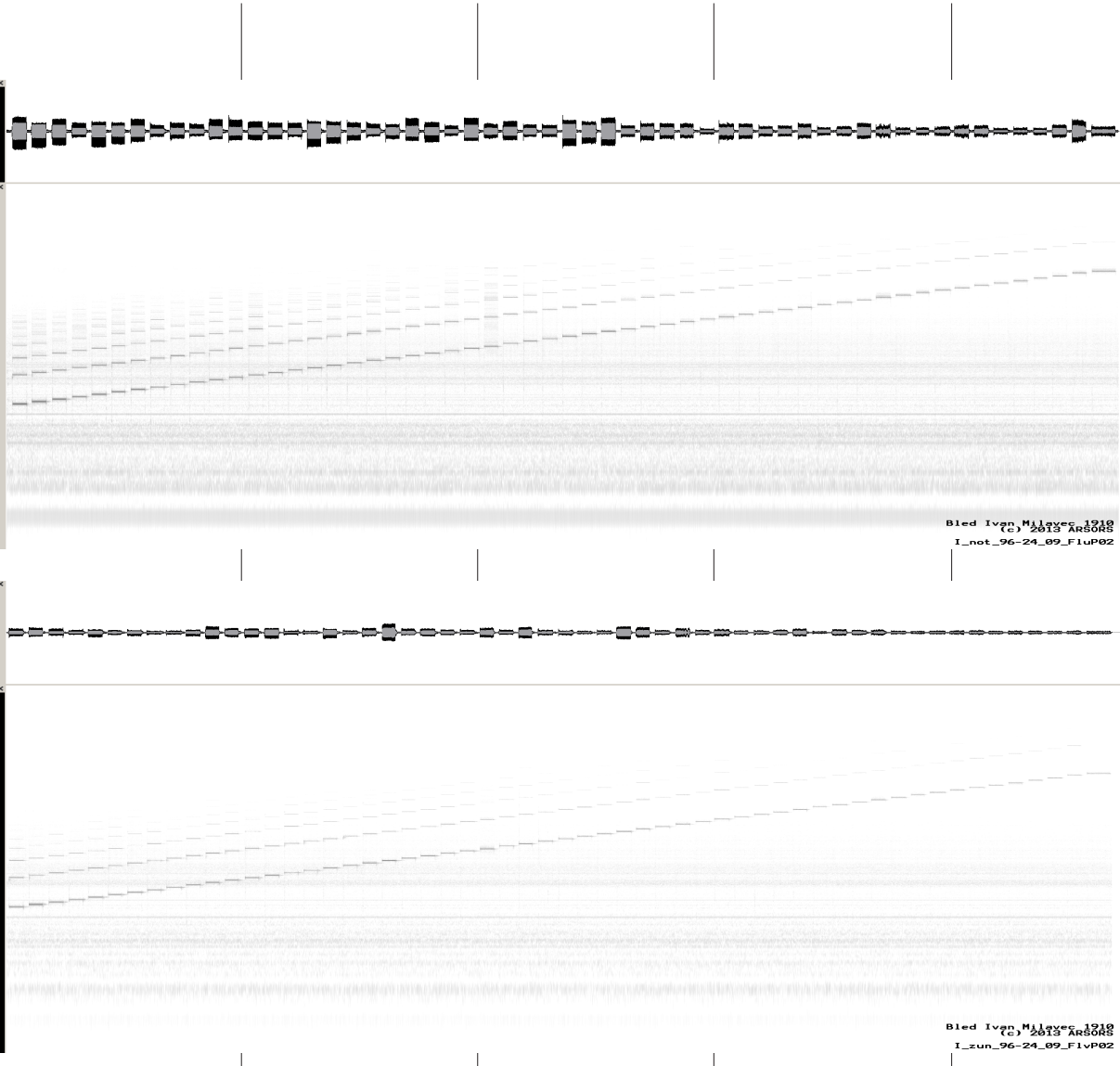
csdsfsgsbcs'ds'fs'gs'b'cs''ds''fs''gs''b''cs'''ds'''fs'''

CDEFGAHcdefgahc'd'e'f'g'a'h'c''d''e''f''g''a''h''c'''d'''e'''f'''g'''

gsb''cs'''ds'''fs'''

a''h'''c'''d'''e'''f'''g'''

PRILOGA 3

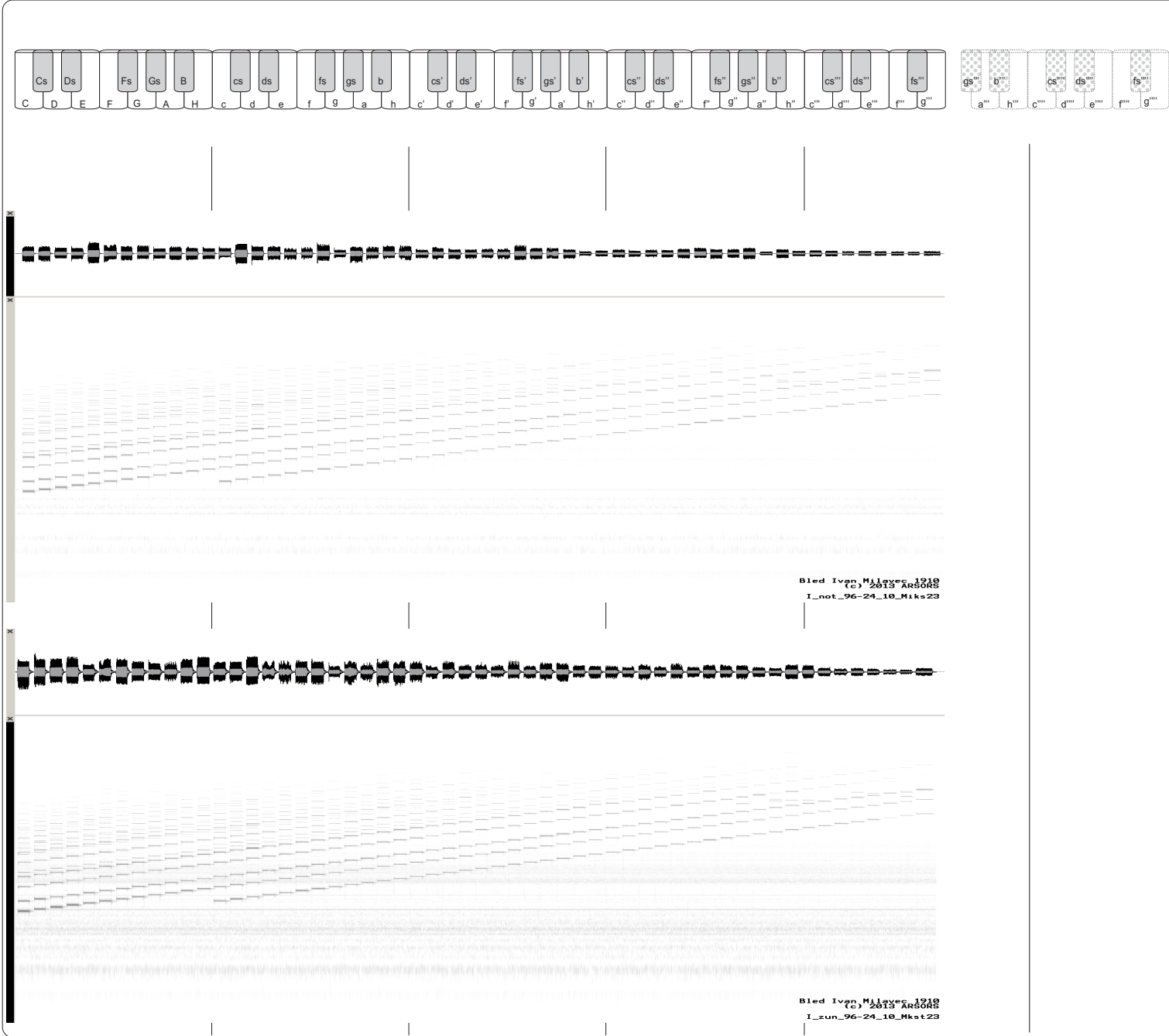

mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual
FLUTE A PAVILLON 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Projektni inštitut na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		Vrsta projekta: obnovitvena	
Vsebina: registri - frekvenčni spektri		Navedba:	
Ime:			
odgovornost: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
sklepi:		datum:	
datum: 2013-11-11		sklepi: SLO_003	
sklepi:		to list naslova: R08	

PRILOGA 3

mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual MIKSTURA 2 2/3

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Organele umetnosti na Slovenskem</i>			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: restavracija	
nisi: registri - frekvenčni spektri		nisi:	
riša:			
odgovornost: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
soderavec:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
opombe:		let št.: R20	
to list nasloviča list:			

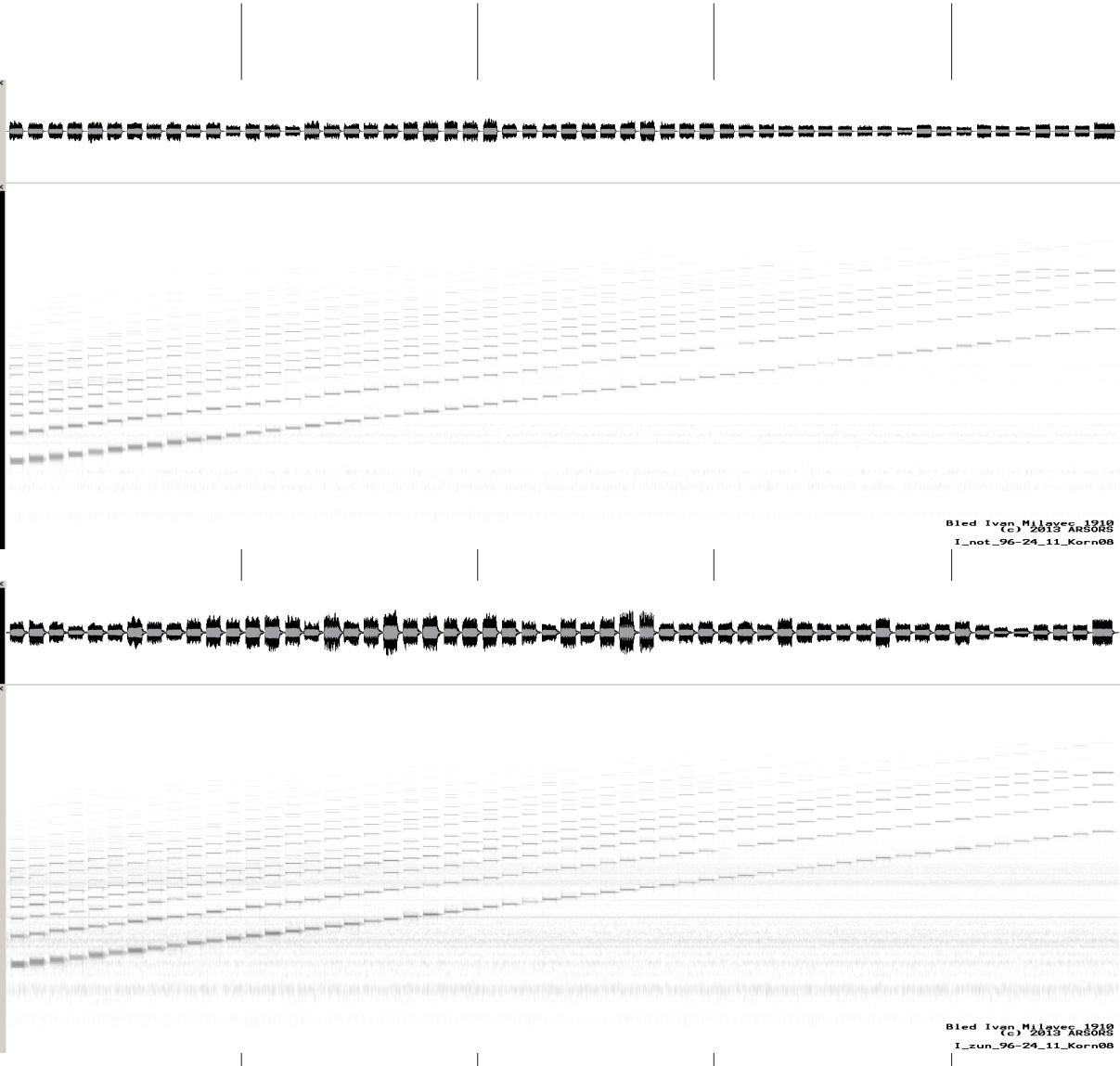
CsDsFsGsBcsdsfsgsbcs'ds'fs'gs'b'cs''ds''fs''gs''b''cs'''ds'''fs'''ds'''fs'''

CDEFGAHcdefgahc'd'e'f'g'a'h'c''d''e''f''g''a''h''c'''d'''e'''f'''g'''

gsb'cs'ds'fs'

a'h'c'd'e'f'g'

PRILOGA 3

mikrofon omara

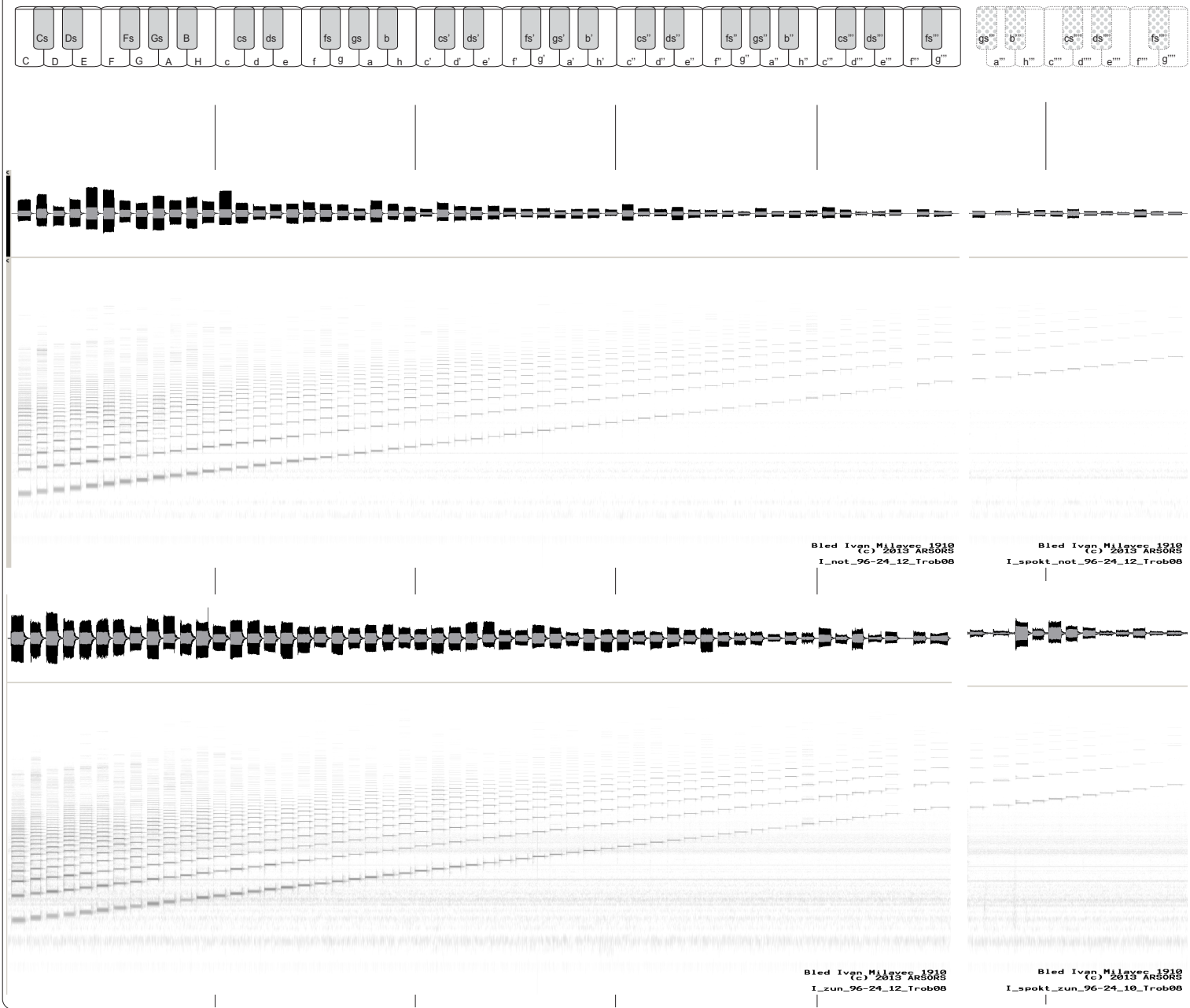
mikrofon ograja

I. manual
KORNET 8

ARS ORGANI SLOVENIAE
Projektni center na Slovenskem

Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: obnove	
Varnost: registri - frekvenčni spektri		metoda:	
Ime:			
odgovornost: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
skladatelj:		datum:	
datum: 2013-11-11		skrajni: SLO_003	
opomba:		iz št.: R24	
		to list naslova list:	

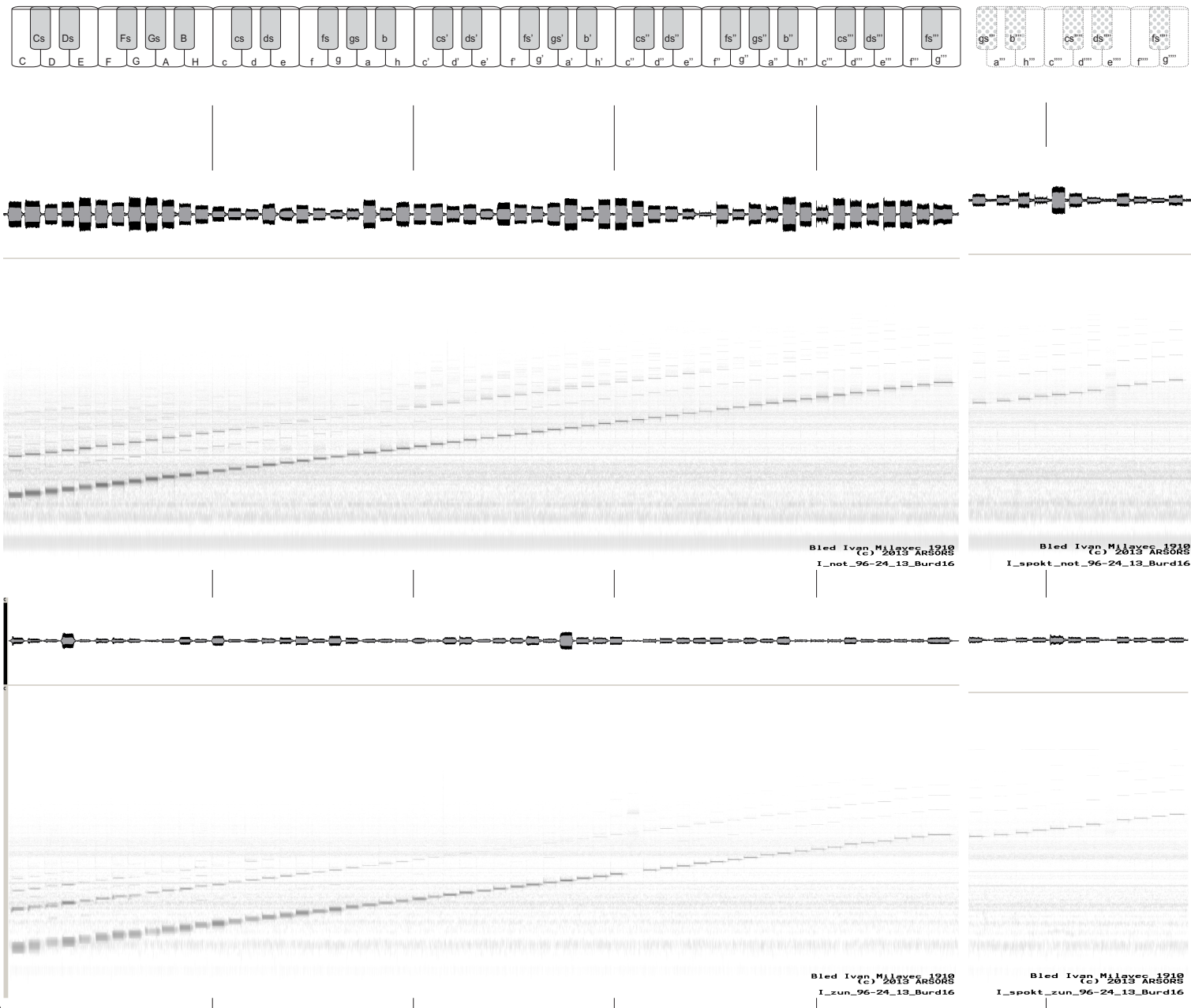
PRILOGA 3

I. manual
TROBENTA 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Orgelstvo ustanovljeno leta 1990</i>			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: restavracija	
nisi: registri - frekvenčni spektri		metoda: 	
rišnik: 		datum: 2013-11-11	
odgovornost: Jurij Dobravec		podpis: 	
sodrževnik: 		datum: 	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
oznaka: 		let št.: R28	
to list naslovišča list:			

PRILOGA 3

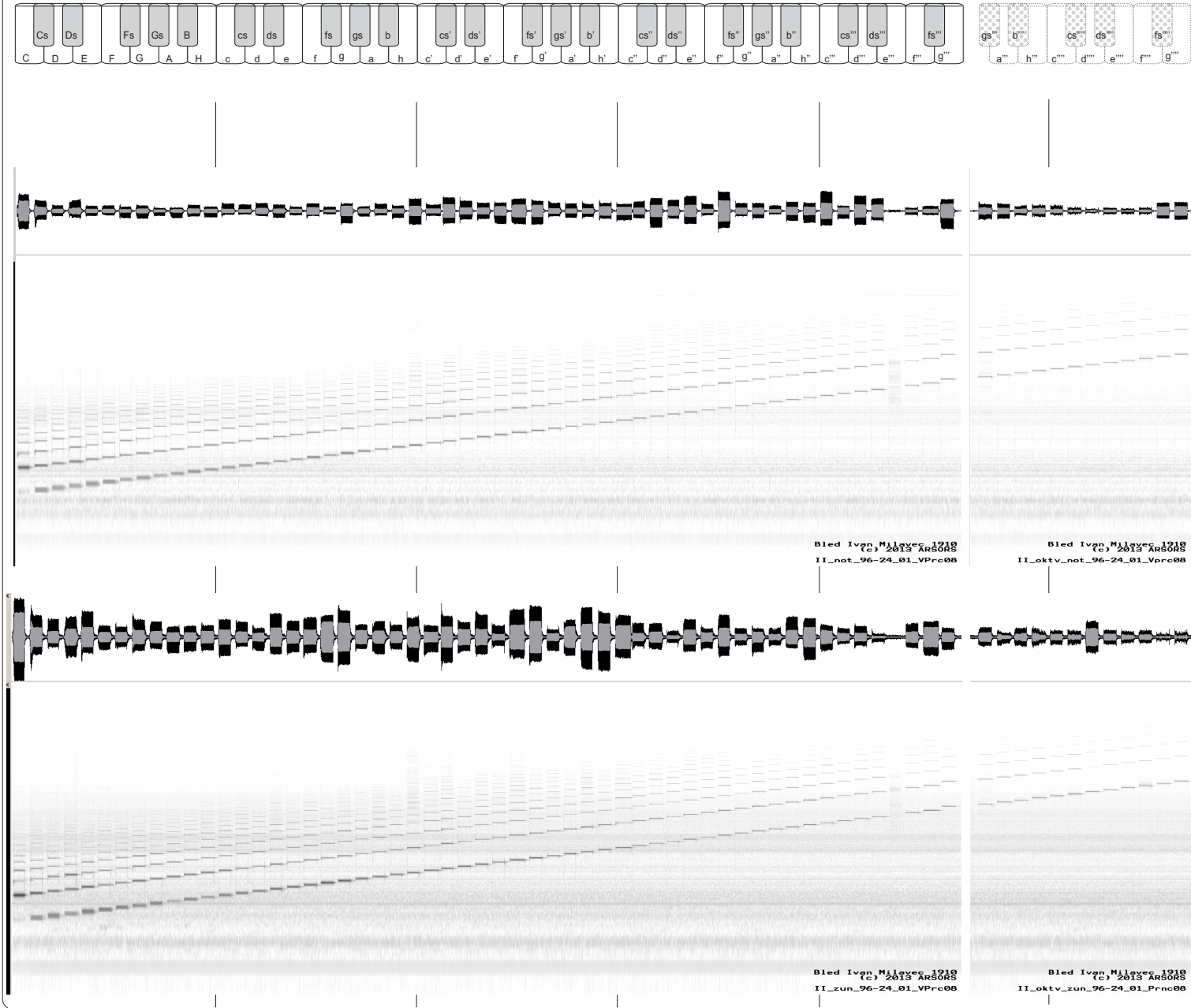
mikrofon omara

mikrofon ograja

I. manual
BURDON 16

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Organični instrumenti na Slovenskem</i>			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
Navedba: registri - frekvenčni spektri		verzija:	
Projektant: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
Sodelavec:		datum: 2013-11-11	
datum: 2013-11-11		skrajni: SLO_003	
opomba:		list št.: R28	
		to list naslednja list:	

PRILOGA 3

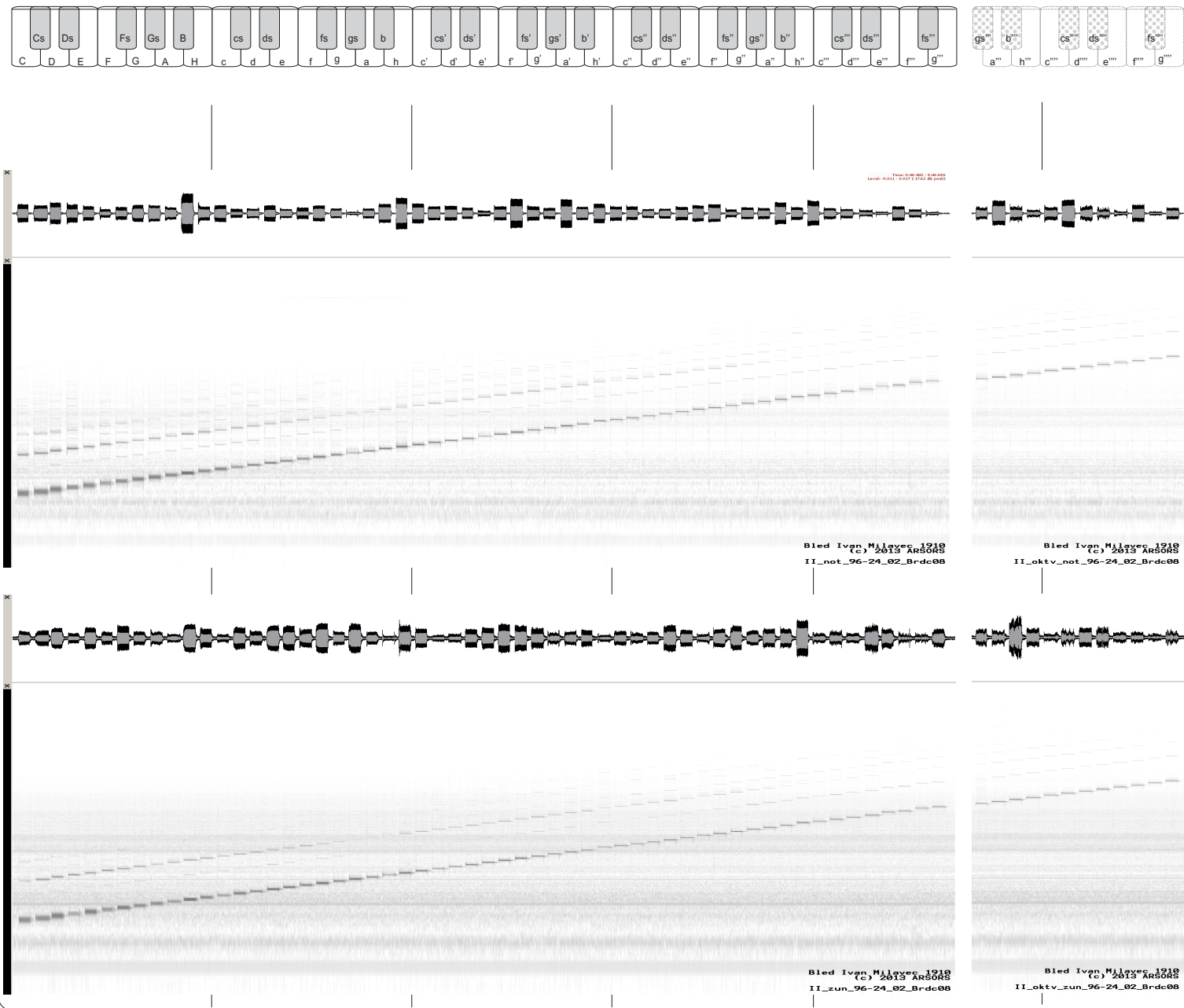
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
VIOL. PRINCIPAL 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Orgelna umetnost na Slovenskem					
investitor: Župnijski urad Bled					
projekt: BLED - žc - restavracija orgel				vrsta projekta: dokumentacija	
nabava: registri - frekvenčni spektri				nabava:	
rišar:					
organizator: Jurij Dobravec		podpis:		datum: 2013-11-11	
sodrževalec:		podpis:		datum:	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003		let št.: R24	
opomba: to list naslovišča list					

PRILOGA 3

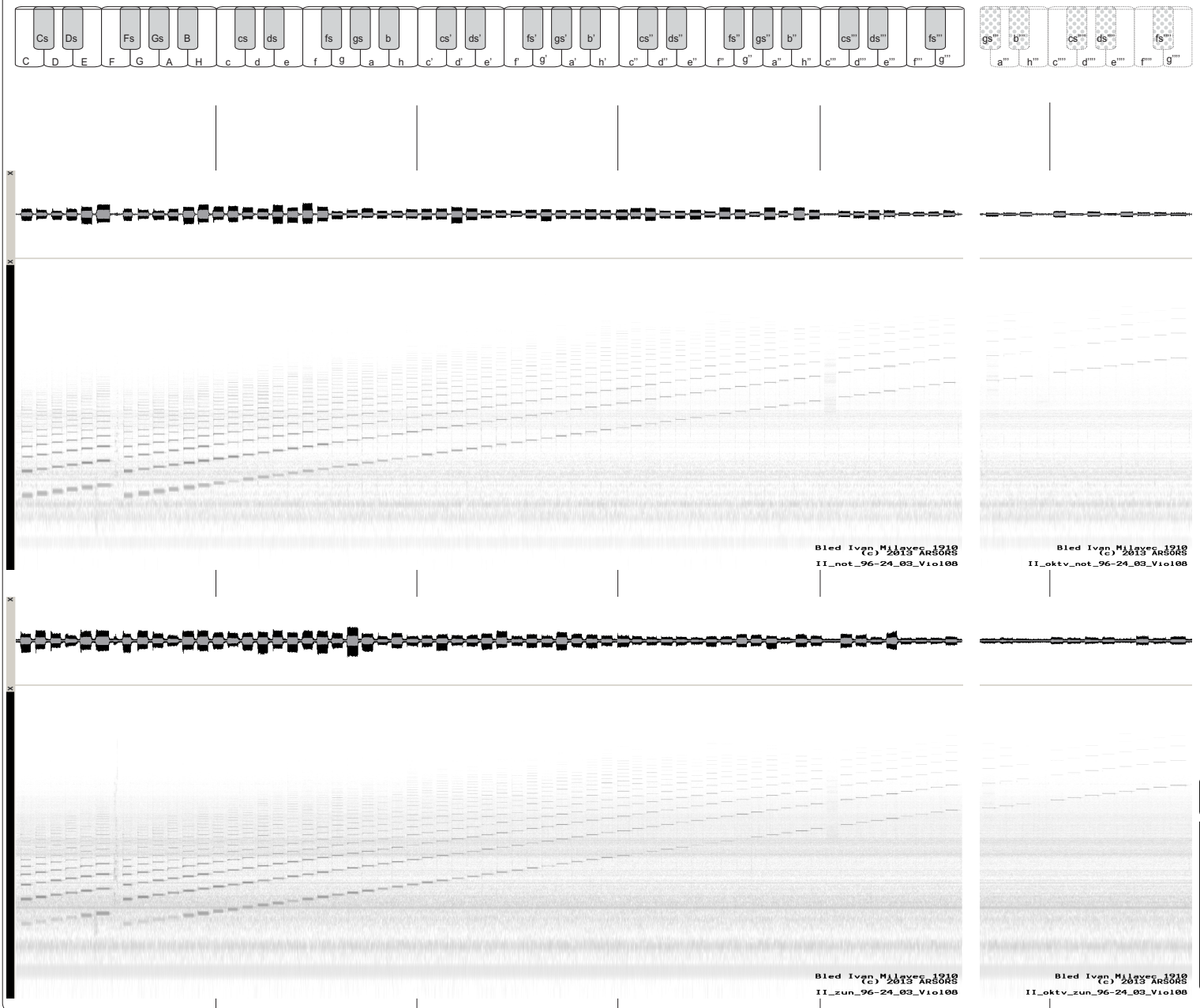
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
BURDONČEK 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Veščevanje in konzerviranje organov			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		Vrsta projekta: konzerviranje	
Vsebina: registri - frekvenčni spektri		Navedba:	
Navedba:			
Organizator: Jurij Dobravec		Datum: 2013-11-11	
Sodelavec:		Datum:	
Datum: 2013-11-11		Slogarjevo: SLO_003	
Slogarjevo: SLO_003		Isti št.: R26	
Slogarjevo: SLO_003		Isti št.: R26	

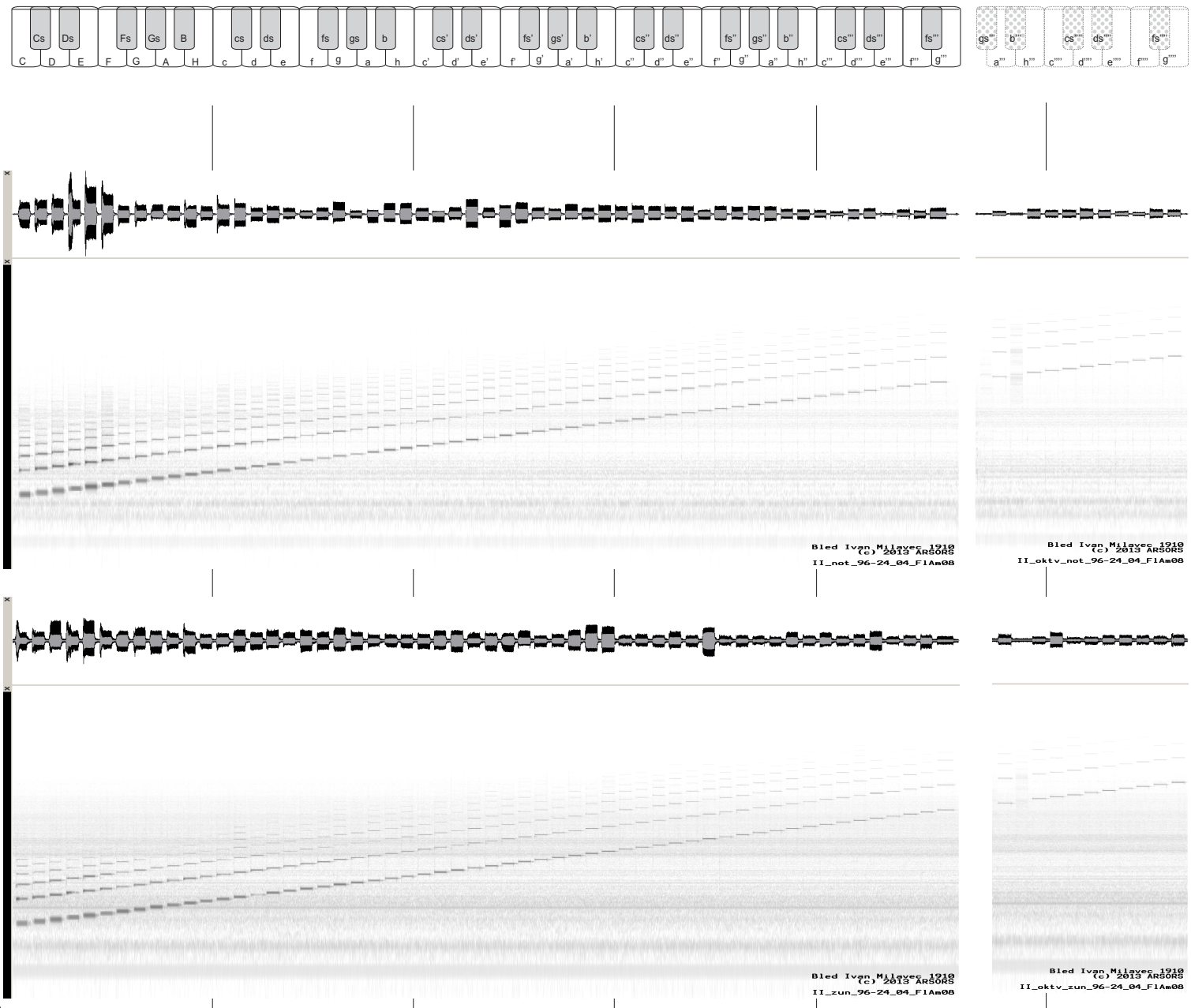
PRILOGA 3

II. manual
VIOLA 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Orkestralni inštitut na Slovenskem			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: restavracija	
nabava: registri - frekvenčni spektri		metoda: analiza	
izvedba: registri - frekvenčni spektri		metoda: analiza	
organizator: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
sodrževalec: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
opomba: to list naslovišča list		let št.: R26	

PRILOGA 3

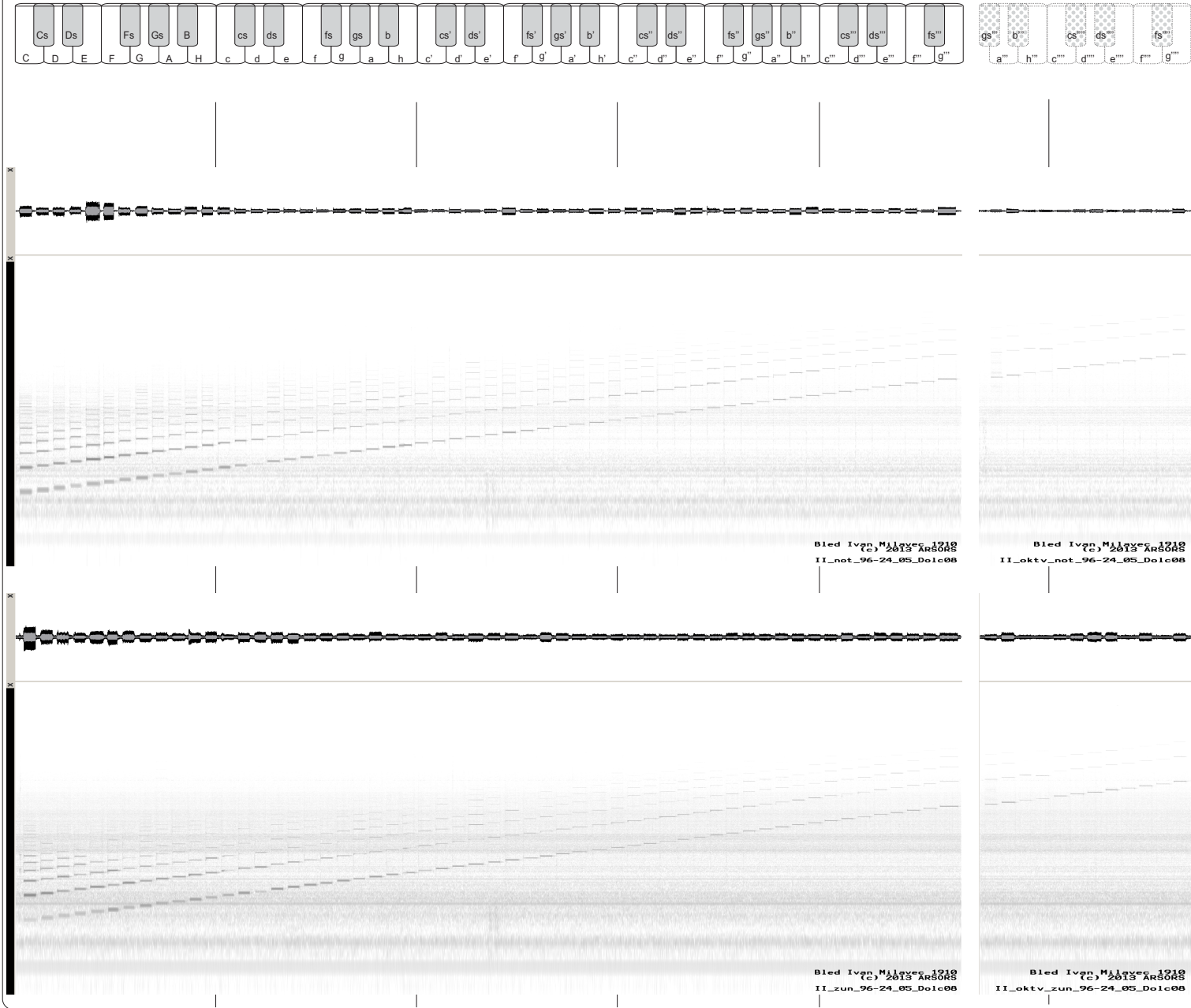
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
FL. AMABILE 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Projektni inštitut na Slovenskem</i>			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		Vrsta projekta: dokumentacija	
Naslov: registri - frekvenčni spektri		Navedba:	
Ime:			
Organizirajoči: Jurij Dobravec		Podpis: Datum: 2013-11-11	
Sodelavec:		Podpis: Datum:	
Datum: 2013-11-11		Skupni: SLO_003	
Izpolnil: R22		Isti št.:	
Opombe:		to list naslovesca list:	

PRILOGA 3

II. manual
DOLCE 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Orgelna umetnost na Slovenskem		
investitor: Župnijski urad Bled		
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija
nabava: registri - frekvenčni spektri		metoda:
rišar:		
organizator:	podpis:	datum:
dr. Slav. Jurij Dobravec		2013-11-11
sodržavac:	podpis:	datum:
datum:	projekt:	let št.:
2013-11-11	SLO_003	R28
opomba:		to list naslovišča listi

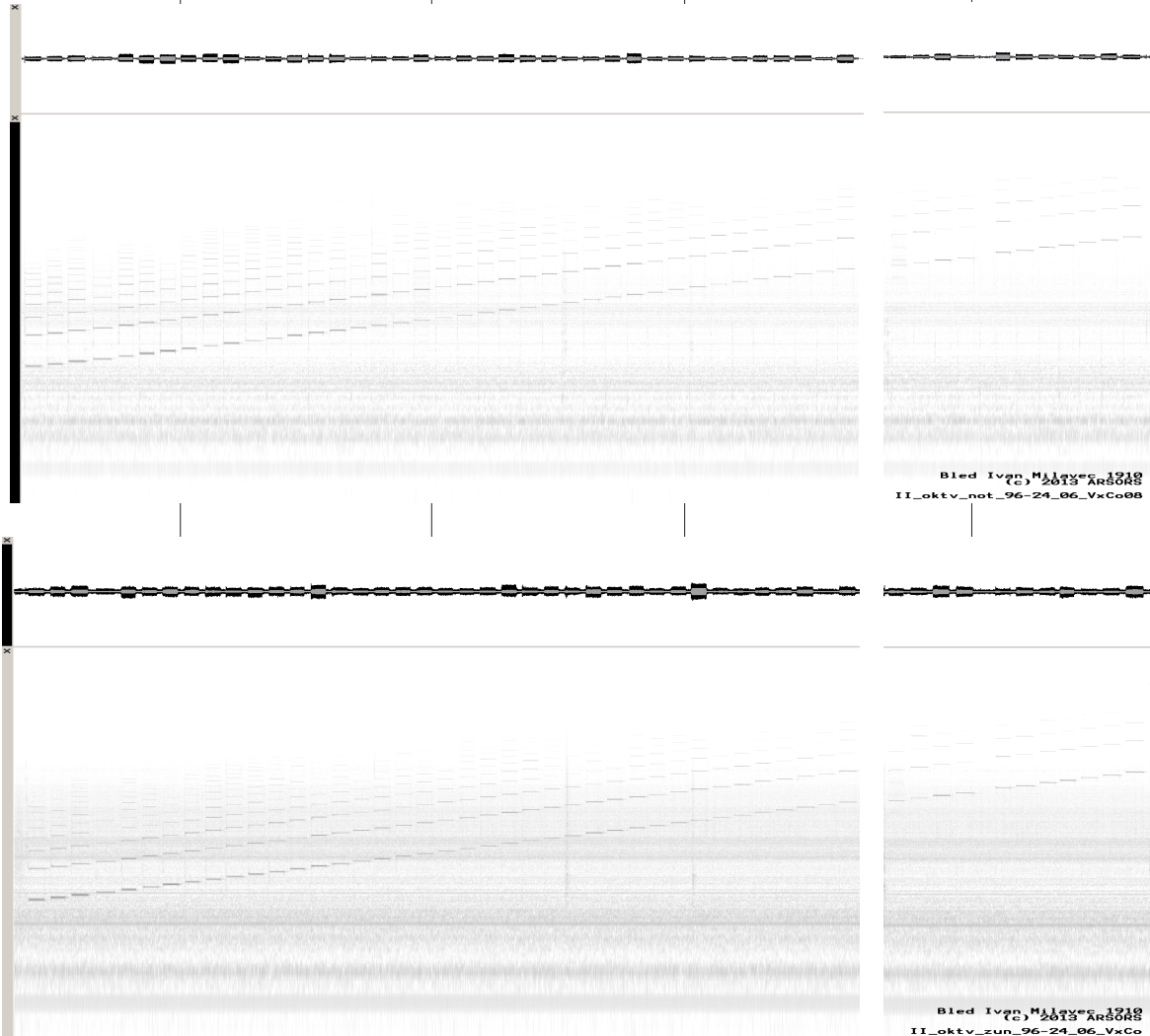
PRILOGA 3

CsDsFsGsBcsdsfsgsbcs'ds'fs'gs'b'cs''ds''fs''gs''b''cs'''ds'''fs'''gs'''b'''

CDEFGAHcdefgahc'd'e'f'g'a'h'c''d''e''f''g''a''h''c'''d'''e'''f'''g'''a'''h'''

gsb'cs'ds'fs'

a'h''c'''d'''e'''f'''g'''

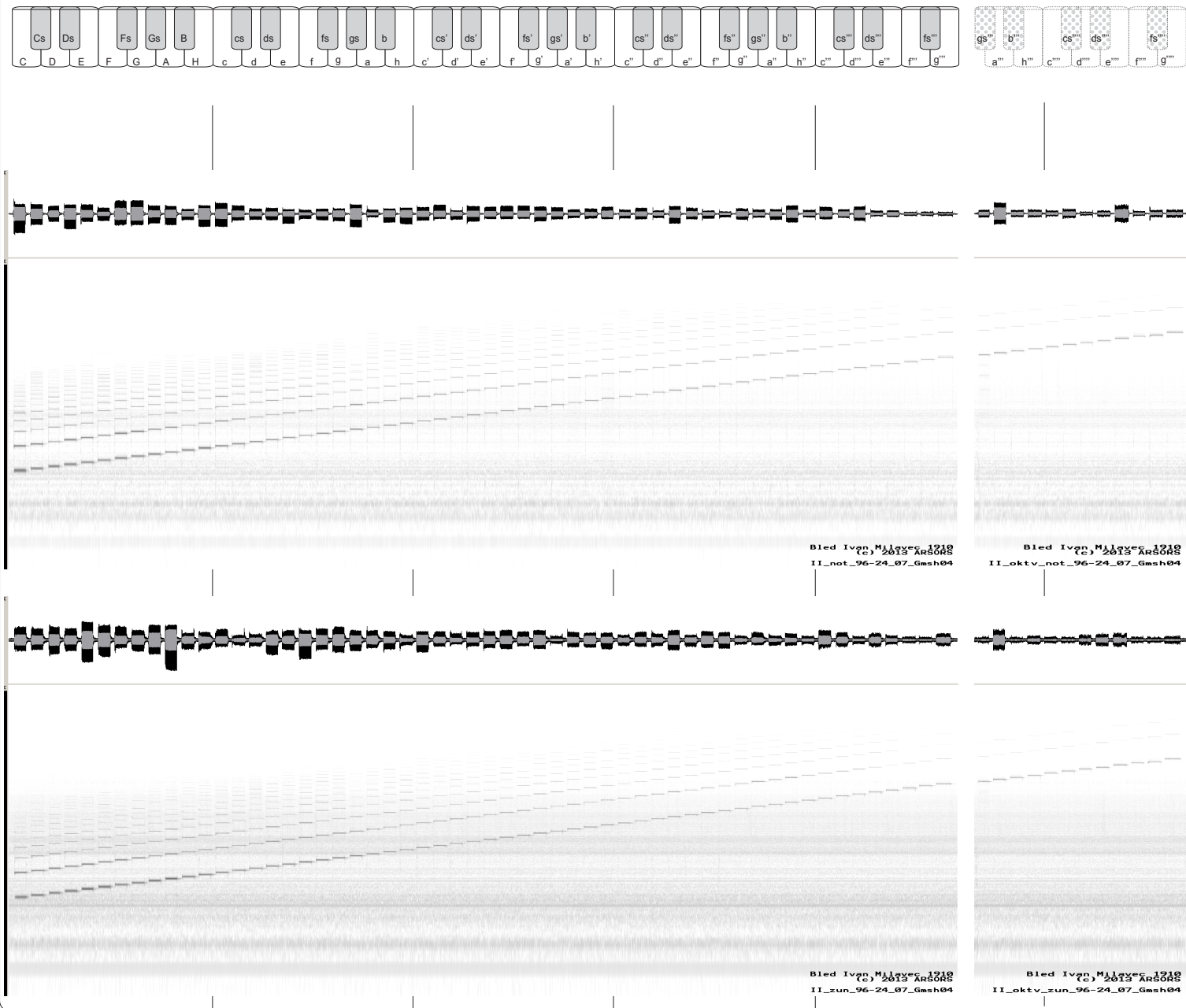
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
VOX COELESTIS 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Projektni inštitut na Slovenskem</i>			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
Naslov: registri - frekvenčni spektri		metoda:	
Datum: 2013-11-11			
Projektant: Jurij Dobravec		Datum: 2013-11-11	
Sodelavec:		Datum:	
Datum: 2013-11-11		Slogovje: SLO_003	
Slogovje: R20		Ist. št.: R20	
Slogovje:		Ist. št. naslednja ist.	

PRILOGA 3

mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
GEMSHORN 4

ARS ORGANI SLOVENIAE			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		Skala projekta: 1:1	
Nacrt: registri - frekvenčni spektri		Neris:	
Priloga:			
Organizator: Jurij Dobravec		Datum: 2013-11-11	
Sodelavec:		Datum:	
Datum: 2013-11-11		Skupina: SLO_003	
Opomba:		Isk: R20	

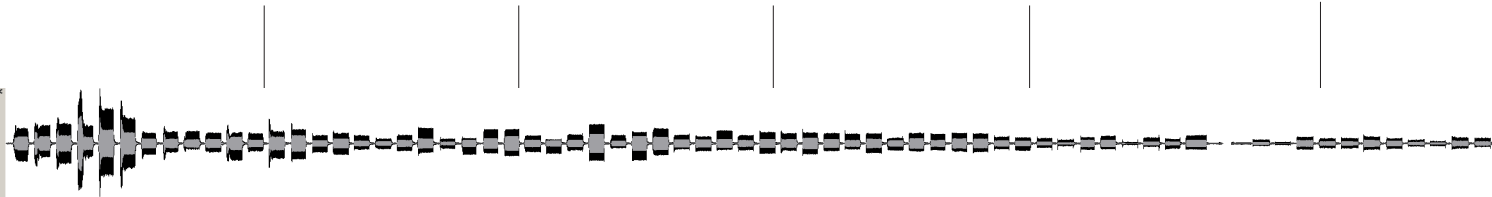
PRIOLOGA 3

CsDsFsGsBcsdsfsgsbcs'ds'fs'gs'b'cs''ds''fs''gs''b''cs'''ds'''fs'''

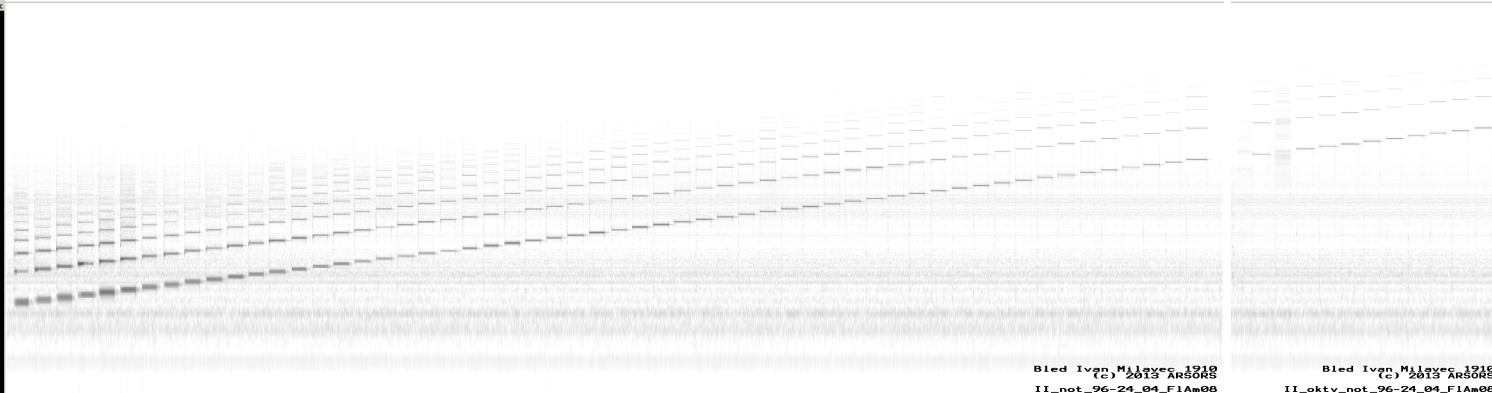
CDEFGAHcdefgahc'd'e'f'g'a'h'c''d''e''f''g''a''h''c'''d'''e'''f'''g'''

gsb'cs'ds'fs'

a''h'''c'''d'''e'''f'''g'''

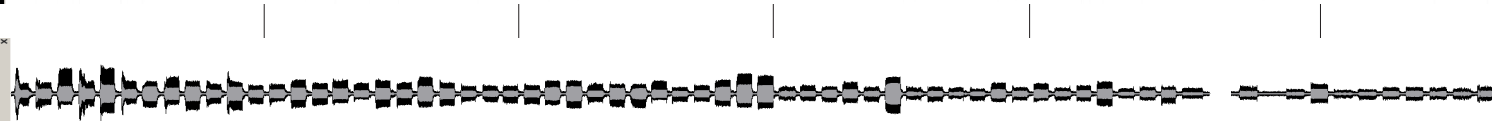

mikrofon omara

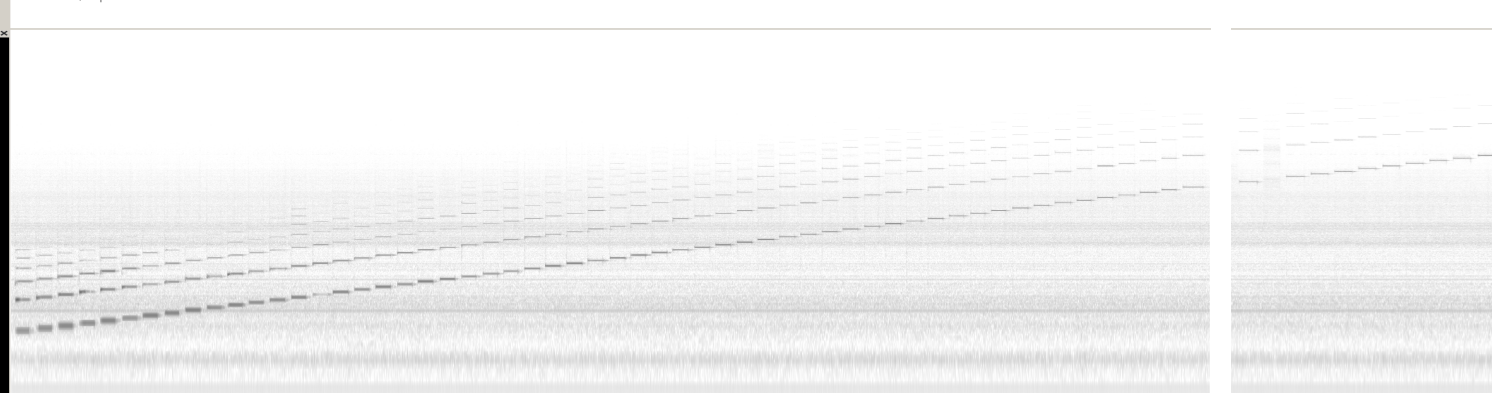

Bled Ivan Majer 1918
(C), 2013 ARSORG
II_not_96-24_04_F1Am08

Bled Ivan Majer 1918
(C), 2013 ARSORG
II_oktv_not_96-24_04_F1Am08

mikrofon ograja

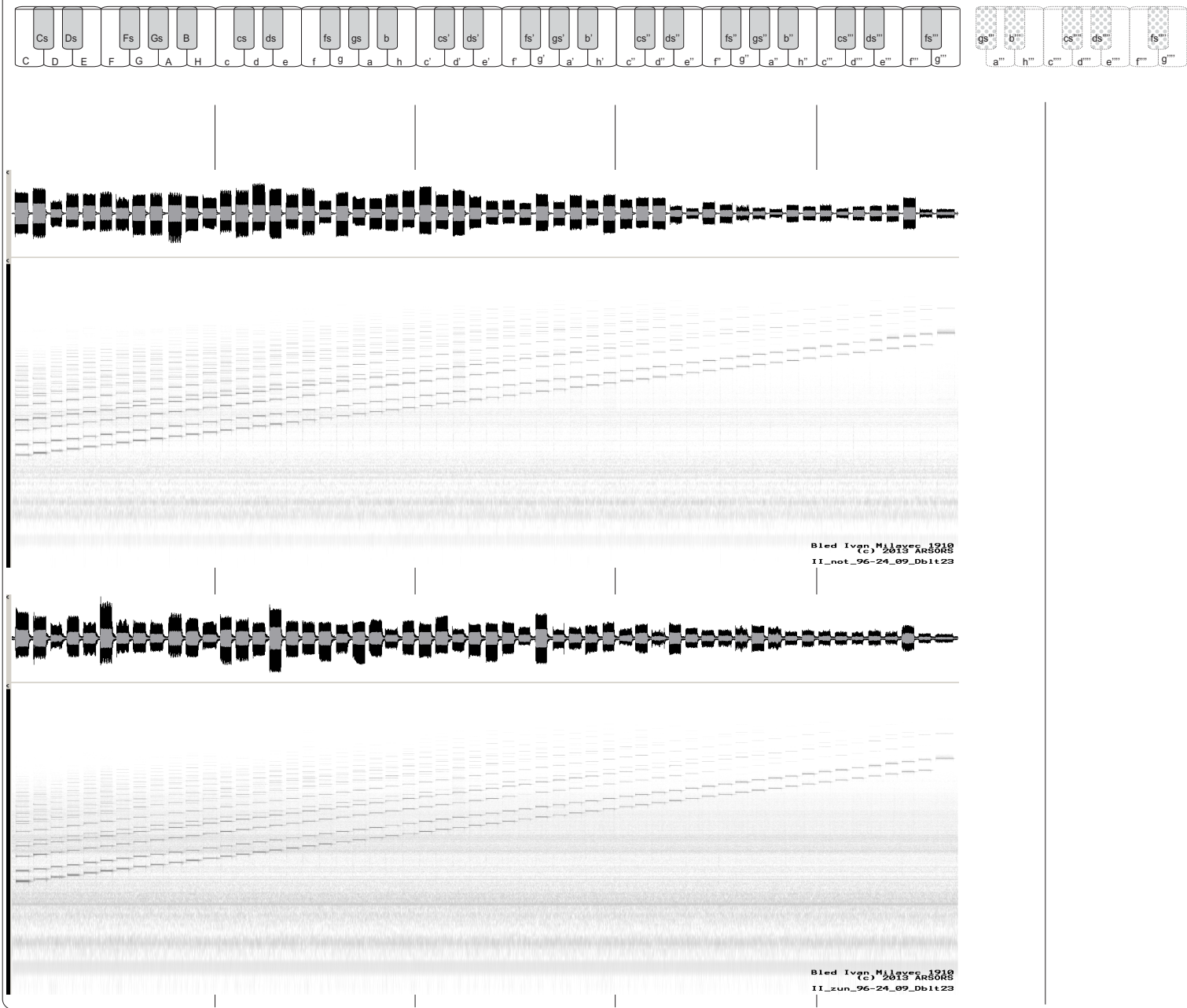
Bled Ivan Majer 1918
(C), 2013 ARSORG
II_zun_96-24_04_F1Am08

Bled Ivan Majer 1918
(C), 2013 ARSORG
II_oktv_zun_96-24_04_F1Am08

II. manual FLAVTO TRAVERSO 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Projektni inštitut na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
Naslov: registri - frekvenčni spektri		metoda:	
Projektant: Jurij Dobravec			
Datum: 2013-11-11		Podpis:	
Sodelavec:		Datum:	
Datum: 2013-11-11		Slovensko: SLO_003	
Podpis:		R24	
Datum:		to list naslednja list:	

PRILOGA 3

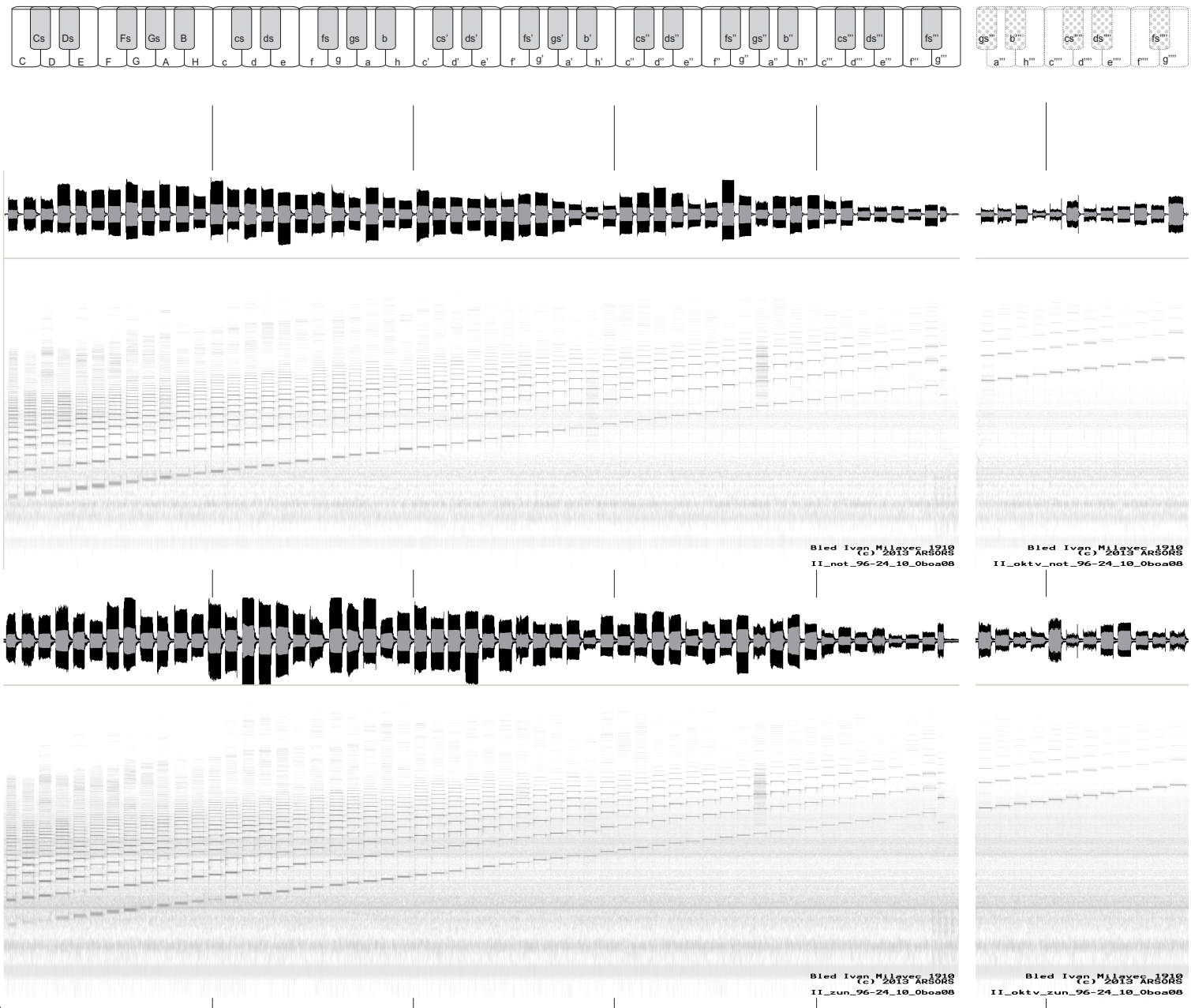
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
DUBLETA 2 2/3

ARS ORGANI SLOVENIAE			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
nabava: registri - frekvenčni spektri		nabava:	
izvedba:		izvedba:	
organizator: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
sodržavec:		datum:	
datum: 2013-11-11		projekt: SLO_003	
opomba:		let št.: R2	
		to list naslovišča list:	

PRILOGA 3

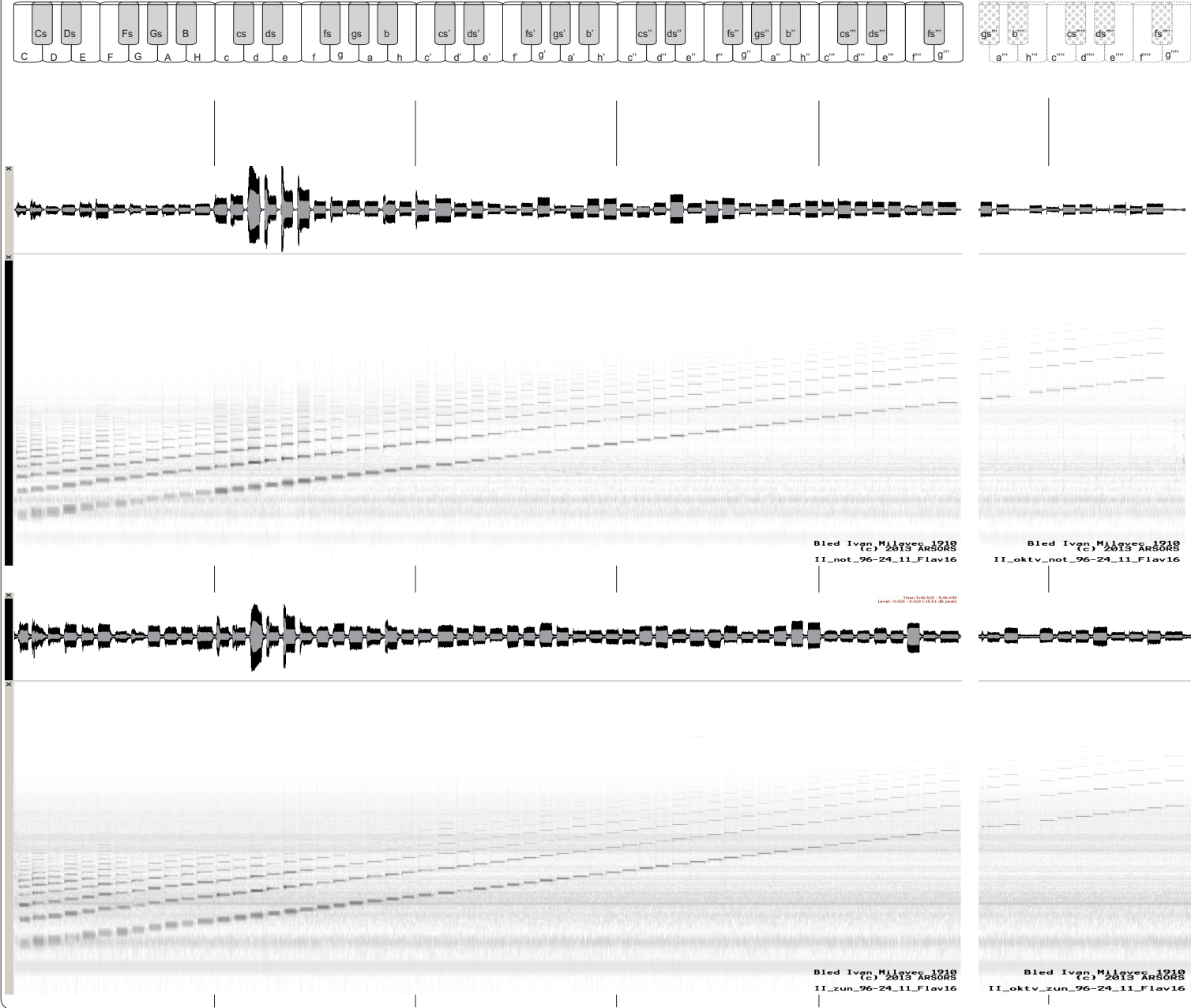
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
OBOA 8

ARS ORGANI SLOVENIAE Projektni inštitut na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled		Vrsta projekta: dokumentacija	
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		Navedba: 1	
Vsebina: registri - frekvenčni spektri		Datum: 2013-11-11	
Projektant: Jurij Dobravec		Podpis: [Signature]	
Sodelavec: [Name]		Datum: 2013-11-11	
Datum: 2013-11-11		Skupni: SLO_003	
Ime: [Name]		List št.: R28	
Opomba: [Text]		To list naslednja list:	

PRILOGA 3

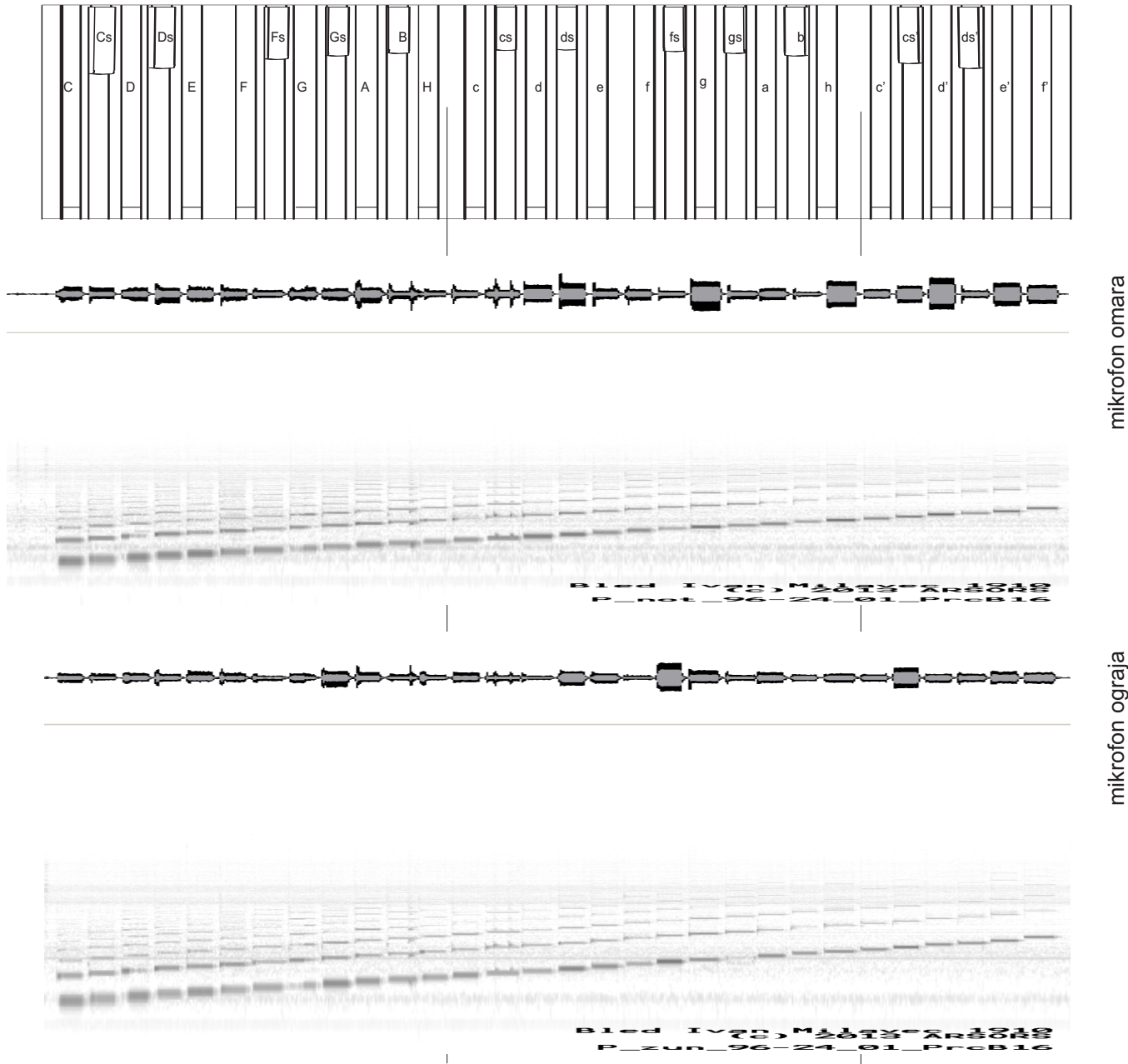
mikrofon omara

mikrofon ograja

II. manual
FLAVTA 16

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Orgelna umetnost na Slovenskem</i>					
investitor: Župnijski urad Bled					
projekt: BLED - žc - restavracija orgel				vrsta projekta: sanjatev	
nisi: registri - frekvenčni spektri				nisi:	
riša:					
orgprojekant: Jurij Dobravec		podpis:		datum: 2013-11-11	
soderavec:		podpis:		datum:	
datum: 2013-11-11		si projekto: SLO_003		let št.: R24	
opombe: to list nasloviča list					

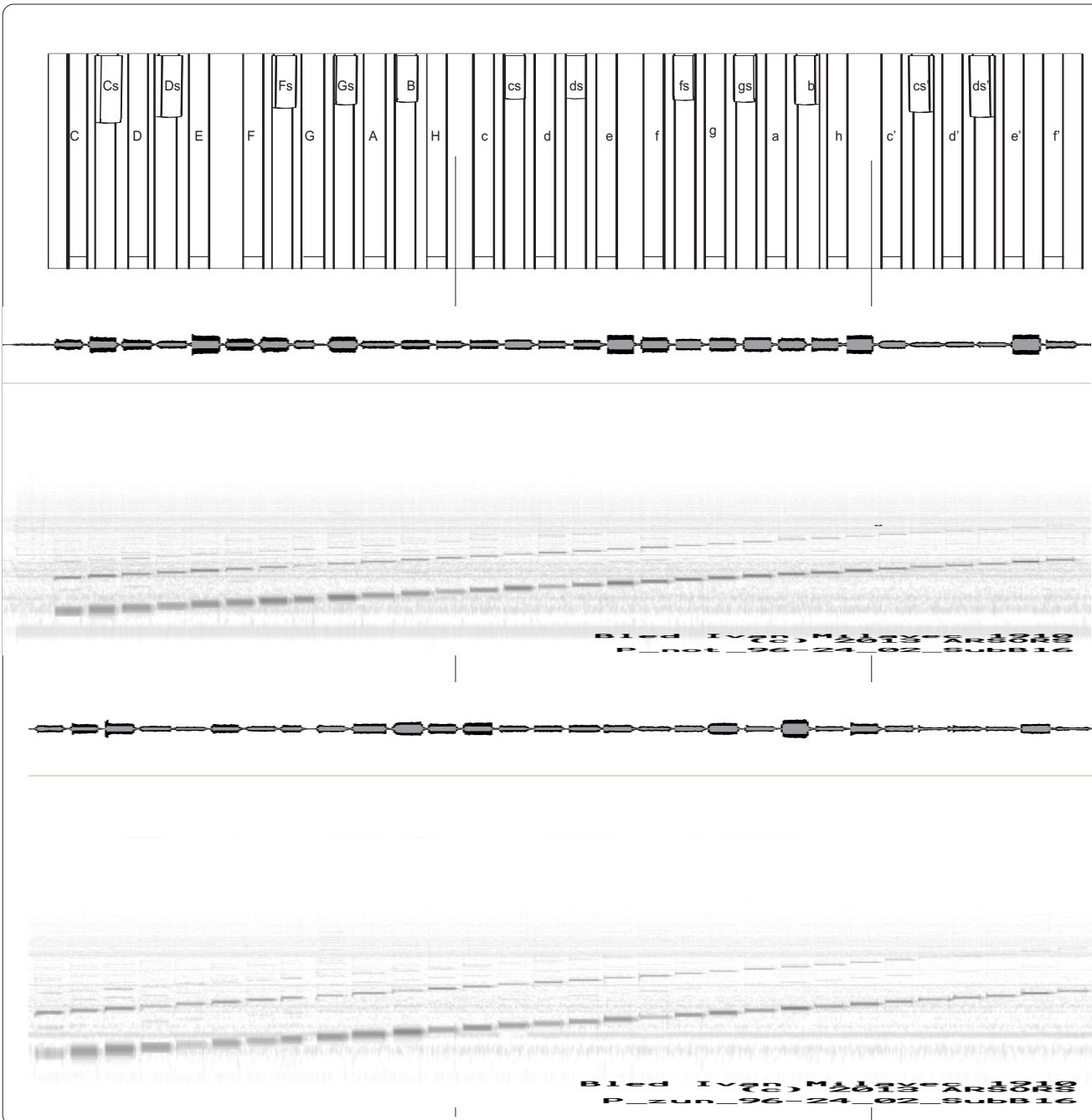
PRILOGA 3

Pedal
PRINCIPALBAS 16

ARS ORGANI SLOVENIAE Veščice izdelane na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
Vrsta: registri - frekvenčni spektri		navigacija	
Priloga			
odgovorjen: Jurij Dobravec		datum: 2013-11-11	
sklepi:		datum:	
datum: 2013-11-11		sklepi: SLO_003	
sklepi:		datum: R25	
sklepi:		to list naslednja list	

PRILOGA 3

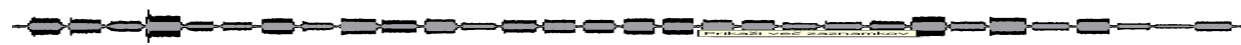
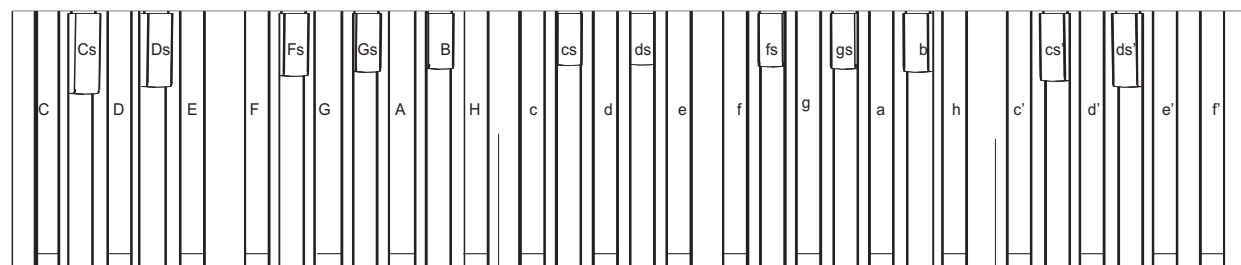
mikrofon omara

mikrofon ograja

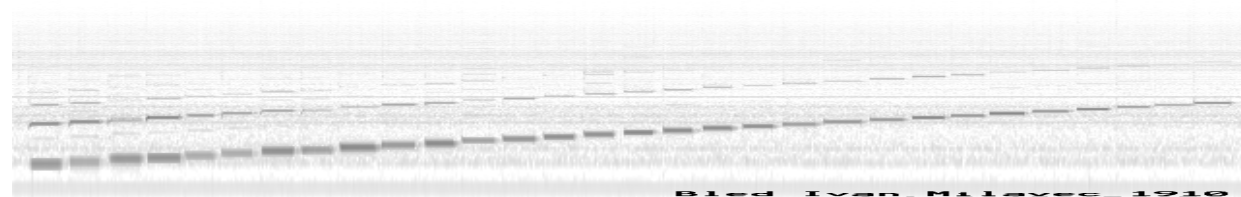
Pedal
SUBBAS 16

ARS ORGANI SLOVENIAE Orgele v ustanovi na Slovenskem			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
nabav: registri - frekvenčni spektri		nabav:	
riša:			
organizator:	Jurij Dobravec	podpis:	datum: 2013-11-11
sodržavec:		podpis:	datum:
datum: 2013-11-11	šifra projekta: SLO_003	list št.: R26	
opomba:		to list naslovišča list:	

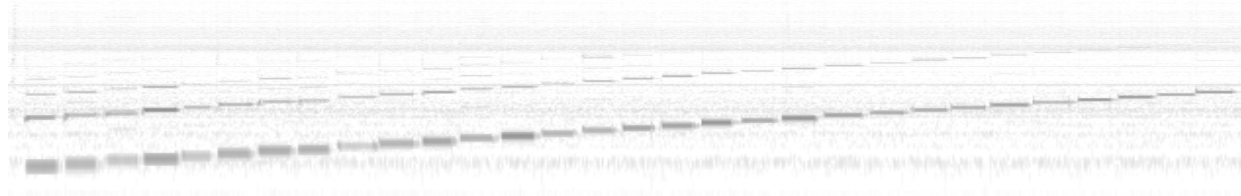
PRILOGA 3

mikrofon omara

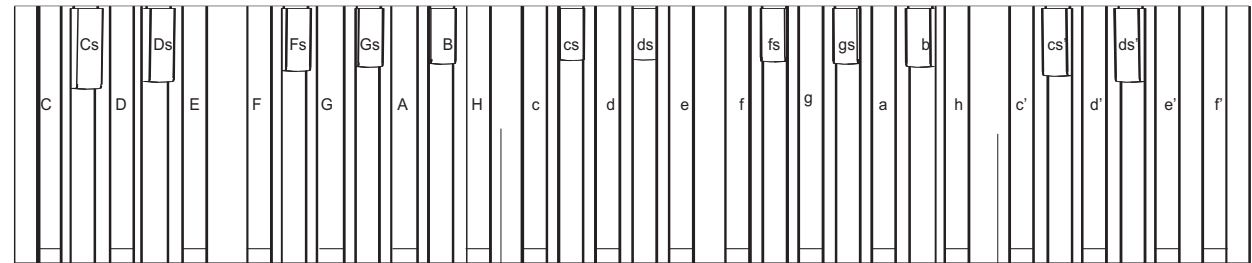
mikrofon ograja

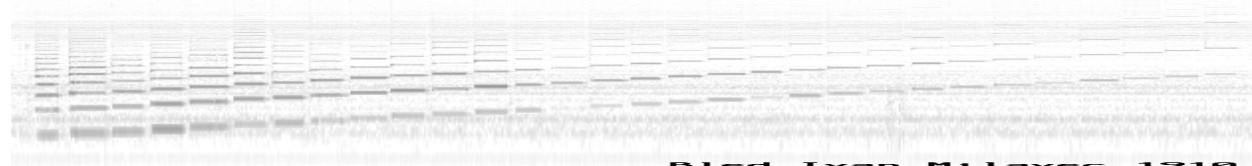
Pedal BURDONBAS 16

ARS ORGANI SLOVENIAE Veševski inštitut na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		Vrsta projekta: dokumentacija	
Naslov: registri - frekvenčni spektri		Naslov:	
Naslovnik: Jurij Dobravec			
Podpis: _____		Datum: 2013-11-11	
Datum: 2013-11-11		Stran: SLO_003	
Datum: 2013-11-11		Stran: R27	
Datum: 2013-11-11		Stran: R27	

PRILOGA 3

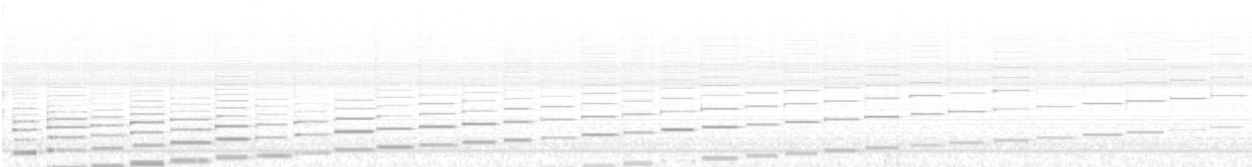
mikrofon omara

Bled Iv72, M2613-Ar50R8
P_not_96-24_04_S1cB16

mikrofon ograja

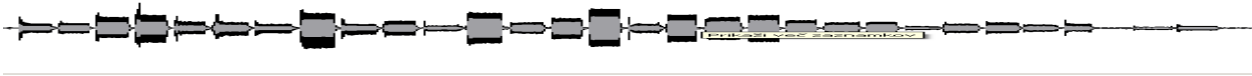
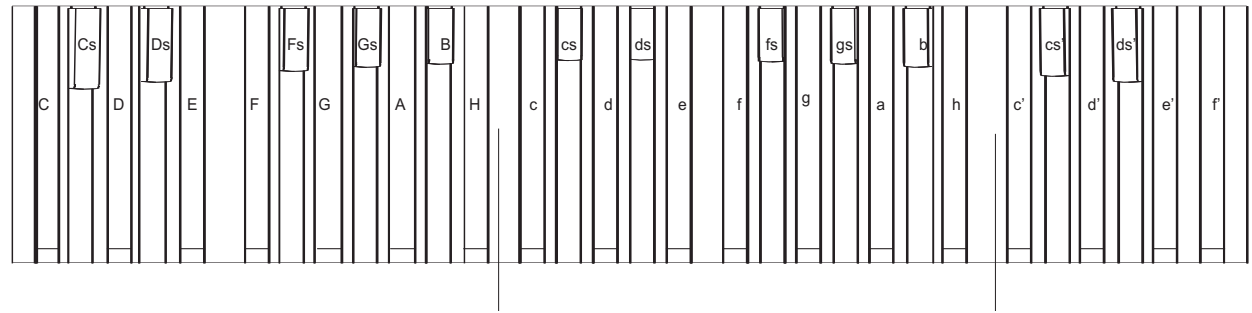

Bled Iv72, M2613-Ar50R8
P_zun_96-24_04_S1cB16

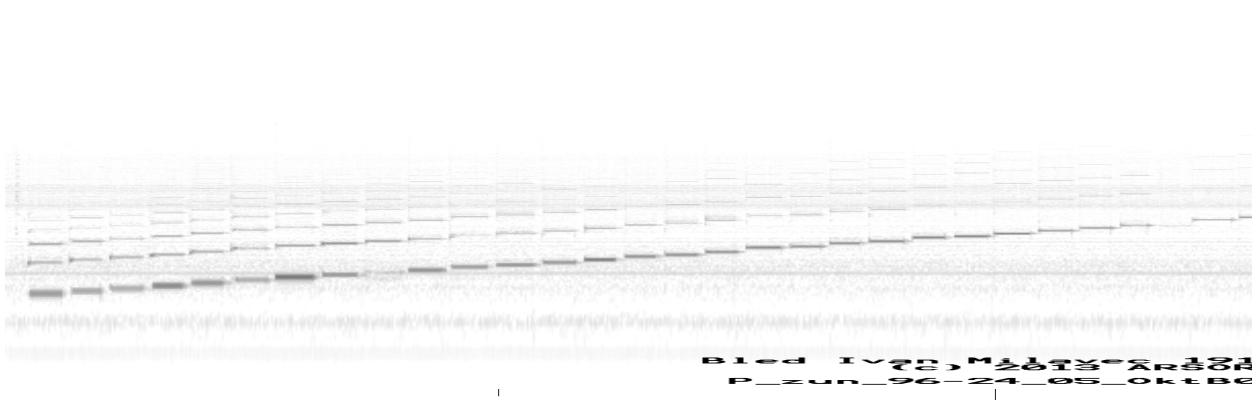
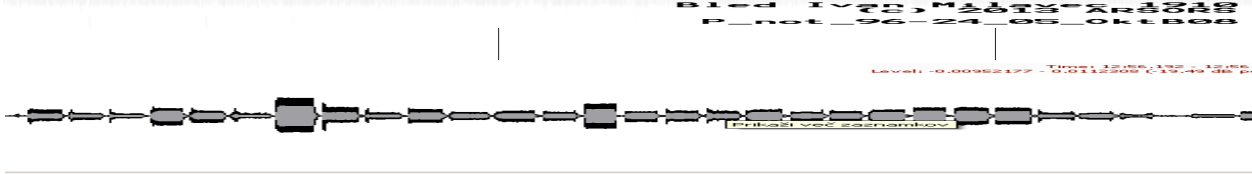
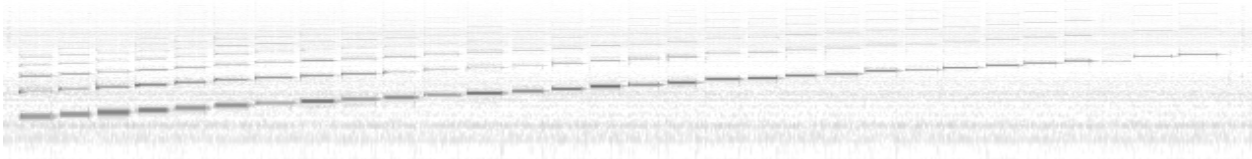
Pedal
SALICETBAS 16

ARS ORGANI SLOVENIAE Orgeljski inštitut na Slovenskem			
investitor: Župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
nab: registri - frekvenčni spektri		nab:	
riša:			
odgovornost: Jurij Dobravec		podpis:	
datum: 2013-11-11		datum:	
sodržev:		podpis:	
datum: 2013-11-11		datum:	
skupaj: SLO_003		let št.: R28	
opomba:		to list naslovišča list:	

PRILOGA 3

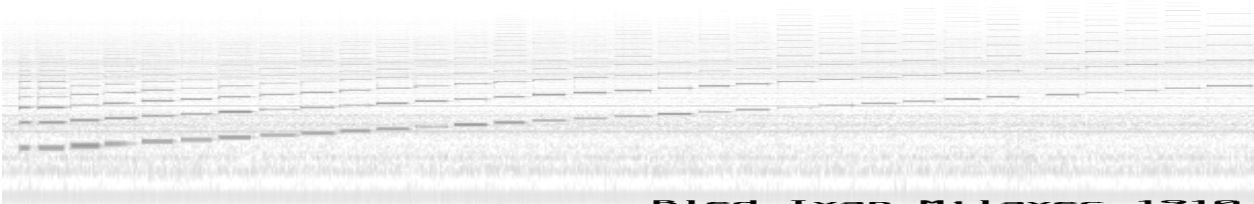
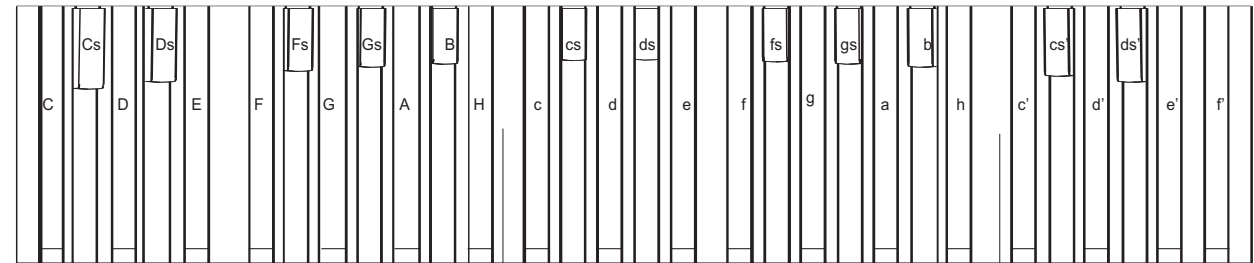
mikrofon omara

Pedal
OKTAVBAS 8

ARS ORGANI SLOVENIAE <i>Veščinski inštitut na Slovenskem</i>			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
Vrsta: registri - frekvenčni spektri		naziv:	
Ime:			
odgovorjant:	podpis:	datum: 2013-11-11	
el. stav:	podpis:	datum:	
sklepi:	podpis:	datum:	
datum: 2013-11-11	sklepi:	SLO_003	list št.: R29
opombe:		to list naslova list:	

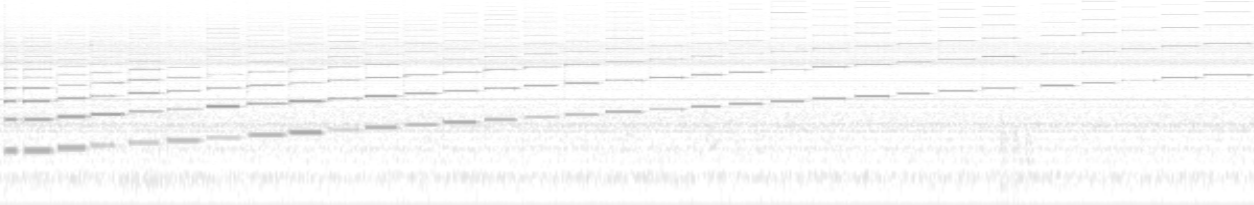
PRILOGA 3

Bled IV22, M1013-AR302S
P_net_96-24_06_Ce1008

[Prikaži več zasnovkov]

Bled IV22, M1013-AR302S
P_zun_96-24_06_Ce1008

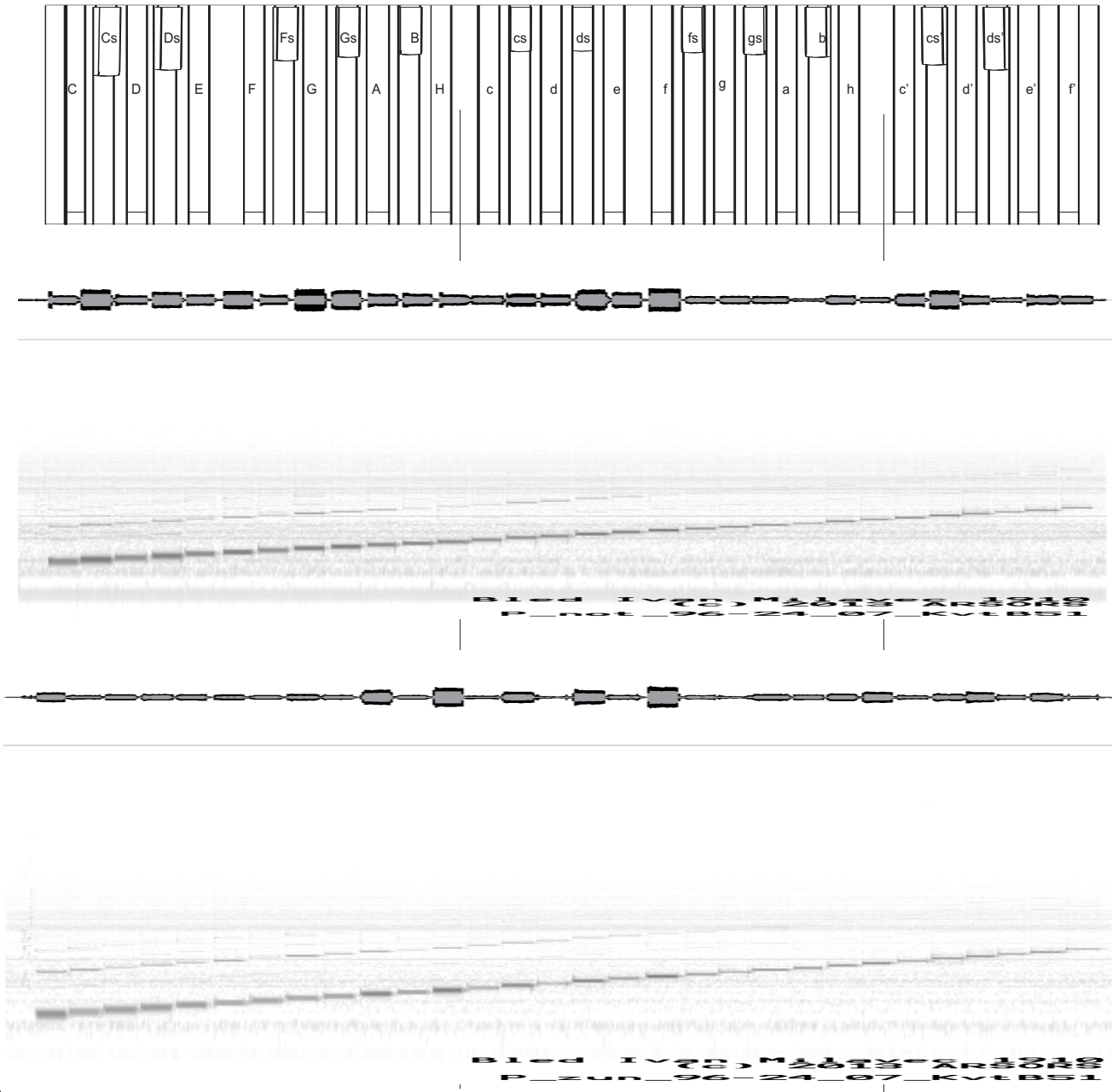
mikrofon omara

mikrofon ograja

Pedal
CELLO 16

ARS ORGANI SLOVENIAE Orkestralni inštitut na Slovenskem			
investitor: župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
nabav: registri - frekvenčni spektri		nabav:	
rišar:			
odgovorjastnik: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
sodržavec:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		šifra projekta: SLO_003	
opomba:		let št.: R30	
to list naslovišča list:			

PRILOGA 3

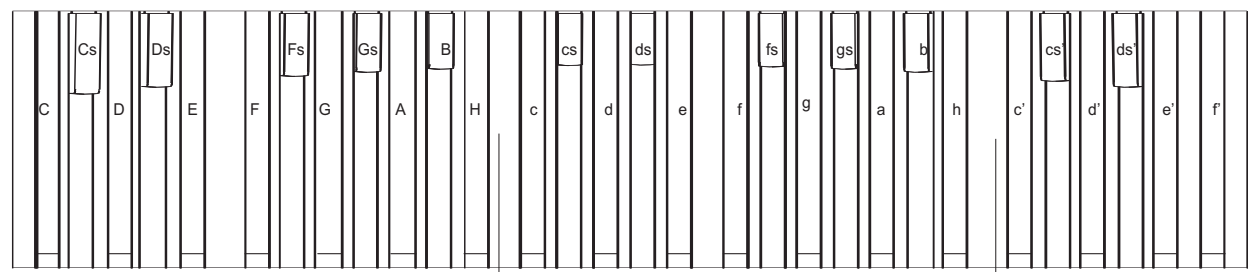
mikrofon omara

mikrofon ograja

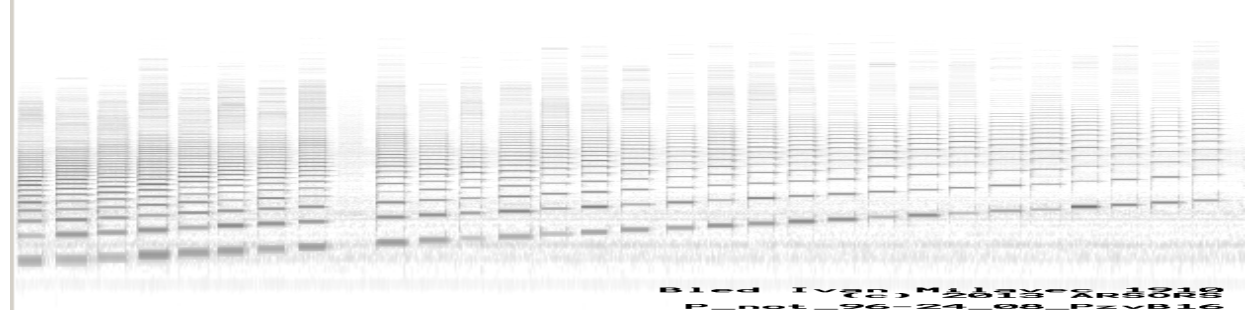
Pedal
KVINTBAS 10 2/3

ARS ORGANI SLOVENIAE Veševski inštitut na Slovenskem			
Investitor: Župnijski urad Bled			
Projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
Naziv: registri - frekvenčni spektri		metoda:	
Izdelal:			
odgovorjastnik: Jurij Dobravec		podpis: datum: 2013-11-11	
sklepi:vec:		podpis: datum:	
datum: 2013-11-11		skrajni rok: SLO_003	
skrajni rok: to list naslednja list		list št.: R31	

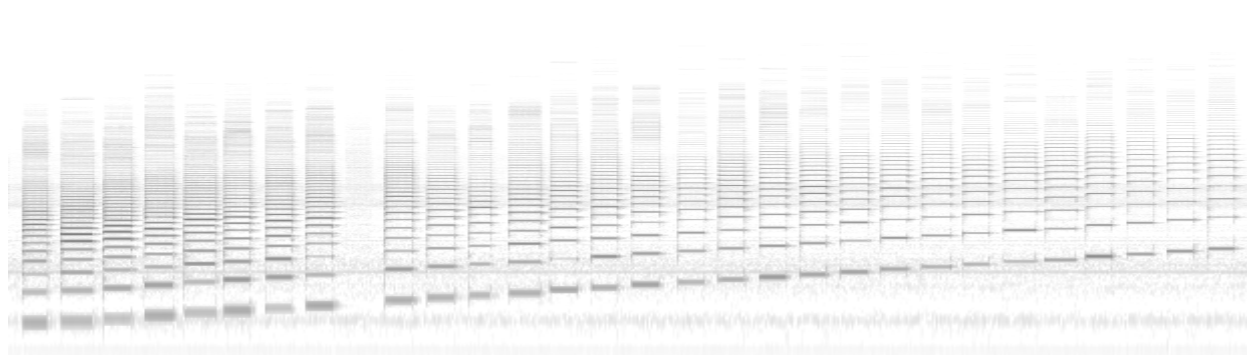
PRILOGA 3

mikrofon omara

mikrofon ograja

Pedal
POZAVNA 16

ARS ORGANI SLOVENIAE			
investitor: župnijski urad Bled			
projekt: BLED - žc - restavracija orgel		vrsta projekta: dokumentacija	
nabav: registri - frekvenčni spektri		nabav:	
rišar:			
organizator:	Jurij Dobravec	podpis:	datum: 2013-11-11
sodržavec:		podpis:	datum:
datum: 2013-11-11	šifra projekta: SLO_003	let št.: R32	
opomba:		to list naslovišča list:	

ECCCE ORGAN VM!